

Med hijab og rockebass

*En undersøkelse av rockeband som
integreringsnøkkel blant
flerkulturell ungdom
på Grønland i Oslo*

ÅSMUND KLEIVENES

HOVEDOPPGAVE I MUSIKK

UNIVERSITETET I OSLO

2007

Forord

Jeg vil aller først få takke min veileder, Jon-Roar Bjørkvold, som med faglig tyngde, glødende interesse og stort tålmod har båret meg gjennom denne hovedoppgava. Med sin evne til å inspirere og motivere, til å finne nye veier og innfallsvinkler, har han ikke bare gjort utfordringer overkommelige, han har også gjort sitt til at jeg vil se tilbake på oppgava som en prosess, ikke først og fremst som et produkt. Bjørkvold har gjort meg trygg på at jeg på flere måter har skrevet en viktig oppgave.

En stor takk går også til ungdommene i *Whatever*. Emily, Jasmin, Morten, Tam og Tila: dere har gitt liv, innhold og mening til denne oppgava. Dere har gitt ansikt til en ungdomskultur som fortjener å bli sett og hørt. Takk for tiden vi har hatt sammen, takk for at jeg fikk skrive om akkurat dere.

Takk også til Grønland menighet for utlån av øvingslokale og utstyr.

Min kjære Myen får nå endelig en kjæreste som ikke konstant har ei hovedoppgave hengende over seg. Takk for tålmodighet, støtte, inspirasjon, nødvendige spark bak, seine middager, hjelp til oppvasken og nyttige innspill. Takk for troen på at jeg skulle komme i mål.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke mine foreldre, Randi og Kjell Ove, for alltid å ha støttet mine valg som student og yrkesaktiv. Takk for alltid å ha trodd på meg, for gode råd og assistanse, for husrom og god mat når jeg har behøvd ro for å skrive, for forbønn og omsorg når det har blitt imot, og for ekte glede over gode resultater. Takk til min far for korrekturlesning i innspurten.

Åsmund Kleivenes, Molde, 14. april 2007

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	2
1 INNLEDNING	5
1.1 INTRODUKSJON.....	5
1.2 PROBLEMSTILLING.....	7
2 TEORETISK RAMMEVERK	10
2.1 UNDER ROCKEN: 1985 - 1986	10
2.2 SUNWHEELS: 1978 - 1992.....	12
2.3 WHATEVER: 2003 – 2006.....	14
2.4 BEGREPER.....	20
2.4.1 <i>Identitet</i>	21
2.4.2 <i>Kultur og flerkultur</i>	22
2.4.3 <i>Sosialisering</i>	23
3 METODE	26
3.1 UTVALGET – STRATEGISK OG TILGJENGELIG	26
3.2 MIN TILNÆRMING TIL UTVALGET – TID, ROM OG KOMMUNIKASJON	28
3.3 MIN FORSTÅELSE AV INFORMANTENES VIRKELIGHETSFORSTÅELSE	37
3.4 TOLKNING OG ANALYSE	38
3.5 TEORIUTVIKLING, ANVENDELIGHET OG TROVERDIGHET.....	39
4 MAKROKOSMOS.....	42
4.1 BYFORNYELSE – TIL GLEDE FOR HVEM?	42
4.2 DEN NYE ARBEIDERKLASSEN.....	43
4.3 NYE TIDER	46
4.4 MED GAMLE OSLO SOM OPPVEKSTMILJØ	46
4.5 DEN GODE OPPVEKSTEN	48
4.6 SKOLE OG FRITID	50
4.6.1 <i>Skole</i>	50
4.6.2 <i>Fritid</i>	51
4.7 SMELTEDIGELEN.....	52
5 MESOKOSMOS.....	54
5.1 EN ROMSDALING, RULLESKØYTER OG KAPTEIN SABELTANN.....	54
5.2 TIL STEDE, EKTE OG ÆRLIG.....	57
5.3 FOR MYE AV DET GODE?	60
5.4 DET ER VANSKELIG Å SPÅ – SÆRLIG OM FRAMTIDA	62
5.5 GRØNLAND MENIGHET DA OG NÅ	63

6	MIKROKOSMOS	67
6.1	RUNDE EN: ET BAND FINNER SIN FORM.....	67
6.1.1	<i>Ivrig, rotløs og rotete ungdom.....</i>	67
6.1.2	<i>På trommer og bass: Tam.....</i>	68
6.1.3	<i>På piano: Tila</i>	71
6.1.4	<i>På vokal: Emily.....</i>	73
6.1.5	<i>Fingeren i jorda.....</i>	76
6.1.6	<i>På trommer: Siri?</i>	76
6.1.7	<i>Progresjonen.....</i>	78
6.2	INTERMEZZO.....	79
6.2.1	<i>Ei modig jente: Emily.....</i>	79
6.2.2	<i>Definisjonen av ngoma: Tam</i>	80
6.2.3	<i>Apropos mestring: Tila</i>	84
6.2.4	<i>WhatEver: Live – Volume 1</i>	85
6.3	RUNDE TO: MOTBØR.....	88
6.4	RUNDE TRE: EN NY ÆRA.....	91
6.4.1	<i>Fremmedfrykt og elefanthukommelse.....</i>	91
6.4.2	<i>Onsdag 28. september: Et nytt grep.....</i>	92
6.4.3	<i>Onsdag 12. oktober: Fra the Beatles til Coldplay</i>	94
6.4.4	<i>Onsdag 19. oktober: Øving vs vafler.....</i>	95
6.4.5	<i>Onsdag 26. oktober: Mestring</i>	96
6.4.6	<i>Onsdag 2. november: Frykten for det ukjente.....</i>	97
6.4.7	<i>Onsdag 7. desember: Et selvstendig band.....</i>	98
6.4.8	<i>WhatEver: Live – Volume 2</i>	98
6.4.9	<i>Med hijab og rockebass</i>	100
7	AVSLUTNING: VIRKET DET?	102
7.1	LÆREPROSESSENE	102
7.2	IDENTITETSDANNELSENE.....	104
7.3	FÅR JEG LOV Å KONKLUDERE?.....	106
	LITTERATURLISTE.....	111

1 Innledning

1.1 Introduksjon

- *Hva kan du tenke deg å skrive om?*

Jon-Roar Bjørkvold var min tildelte rådgiver i mitt innledende semester som hovedfagstudent, og under vårt første møte på hans kontor skulle vi sammen stake ut en retning og finne riktig veileder for hovedoppgava mi. Jeg slet fortsatt med å bli ferdig med innføringsfaget *grunnlagsproblemer*, så noe så grunnleggende som et tema for selve hovedoppgava hadde jeg ennå ikke ofret særlig mye tid på. Jeg hadde imidlertid utviklet en viss fascinasjon over vår tids økende bruk av ”resirkulert” musikk i pop, hip-hop og R&B, hvor samplinger fra gamle slagere brukes som ostinater eller grunnrytmer i nye komposisjoner, eller hvor unge artister gjør sine egne versjoner av det min generasjon regner for å være klassikere. Jeg luftet derfor for Bjørkvold tanken om å studere og analysere bruken av for eksempel Stevie Wonders verker i nye musikalske drakter, med det mål for øyet å finne ut i hvor stor grad et ungt publikum kjente til mine gamle helter – originalene – som de nå kanskje helt ubevisst gikk rundt og lyttet til.

- *Mhm... Fortell litt om deg selv. Hvem er du? Hva driver du med til daglig? Hva brenner du for?*

Og jeg fortalte om min oppvekst i KFUK-KFUMs klubb- og Ten Sing-miljø, om mitt virke som barne- og ungdomsarbeider på Grønland, om barnekoret og barnehagesangstundene jeg holdt på med der, og at jeg akkurat hadde fått tilbud om å reise til Rio de Janeiro for å synge og spille med barn og ungdom i en lokal fritidsklubb. Og der hadde vi det: Prosjektet mitt lå i hverdagen min, i mine daglige sysler og i min nært forestående musikk-kulturelle reise. Arbeidstittelen min fant sin fødsel i mitt eget nærmiljø, så hverdagslig og alminnelig at jeg ikke kunne ane at det skulle være av vitenskapelig interesse.

Det er nettopp det hverdagslige aspektet ved hovedoppgava som har vært en motiverende drivkraft disse årene jeg har jobbet med den. Arbeidstittelen *Musikk og sosialisering blant*

barn og unge i et flerkulturelt aspekt har hatt stor relevans til mitt eget liv, ikke bare fordi jeg i så lang tid har bodd og jobbet i en flerkulturell bydel som Gamle Oslo, men fordi musikk har vært en vesentlig faktor i min egen sosialisering helt fra jeg i mammas mage registrerte og reagerte på de første tonene hun sang for meg. Samtidig har jeg arbeidet ut fra en visshet om at oppgavas hverdagslighet også ville gi den relevans for alle som i sin oppvekst har eller har hatt et forhold til musikk. Det vil vel si folk flest.

Særskilt anvendelighet har jeg ønsket studiet mitt skulle ha for lærere, barne- og ungdomsarbeidere, instruktører, musikere og andre som mer eller mindre aktivt bruker musikk i sitt arbeid blant barn og unge, uansett grad av flerkultur i det miljøet de beveger seg i. Det har også vært en målsetting å gjøre oppgava interessant for ungdom som selv benytter seg av det mangfoldet av musikkrelaterte aktiviteter som tilbys i Norge. Når jeg her tenker ungdom generelt, er det fordi de flerkulturelle miljøene i dag er godt, om ikke akkurat jevnt, spredt utover vårt langstrakte land. Størst prosentvis andel innvandrere finner vi selvfølgelig i Oslo, men også på Smøla og i Alta bor det familier med fremmedkulturell bakgrunn. Altså må barn og voksne også der forholde seg til flere kulturer enn den tradisjonelt norske.

Totalt sju ungdommer var innom bandet i løpet av tida feltarbeidet pågikk. To av dem var med på to til fire øvelser, de resterende fem var aktive i et halvt til to og et halvt år. Et så lite utvalg kan selvfølgelig ikke tillegges noen statistisk signifikans, og derfor har jeg valgt å presentere informantene i den konteksten jeg har lært dem å kjenne; som tenåringer i et ungdomsarbeid drevet av Grønland menighet. Denne menigheten ligger i et av boområdene i Norge med høyest innvandrersandel.

I presentasjonen av Grønland – *makrokosmos*, har jeg forsøkt å gi en beskrivelse av ungdommenes oppvekstmiljø: Hvordan er området blitt slik det framstår i dag? Hvem bor der nå, og hvordan er det å vokse opp der? Hvilke holdninger, verdier og interesser har Grønlands ungdom i dag? Grønland menighet utgjør så et *mesokosmos* som ønsker nettopp å sørge for at nærmiljøet er et godt sted å vokse opp i, samtidig som man ønsker å formidle verdier man mener kan komme soknets barn og unge til gode. Jeg har forsøkt å tegne et bilde av menighetens funksjon i nærmiljøet siden 1992 og min rolle som barne- og ungdomsarbeider i den samme perioden. Når jeg har viet såpass mye plass til beskrivelser av bydel og menighet, har det vært for å gi leseren en forståelse av hvilke forutsetninger

informantene og deres like lever under og hvilke forutsetninger jeg har hatt for å skrive akkurat denne oppgava om akkurat disse ungdommene.

I kapitlet om *mikrokosmos* møter vi endelig selve bandet. Jeg har gjort mitt beste for å gi en så ærlig, saklig og relevant framstilling av bandmedlemmene og deres aktiviteter som mulig. Jeg har prøvd å skildre hver enkelt personlighet på varsomt vis. Jeg har formidlet opp- og nedturer, og jeg har forsøkt å belyse hvordan eller hvorvidt deres sosiale utvikling har holdt takten i forhold til den musikalske aktiviteten.

1.2 Problemstilling

Vi lever i et samfunn og en tid hvor impulser og trender treffer oss fra alle kanter:

Oppussingsprogrammer på TV forteller oss hvordan vi bør bo. Livsstilsmagasiner har oppskriftene på hvordan vi bør spise, trene og leve. *Dagbladet* har et eget nettsted som heter *kjendis.no*, hvor vi kan oppdatere oss på hvilke verdier idolene våre forfekter.

Dagspressen passer på at vi tar riktig side i politiske og religiøse konflikter. Mens man ”i gamle dager” kunne avsløre reklame som reklame, opplever man i dag at klesfabrikanter, alkoholprodusenter og utesteder sponser populære elever ved ungdoms- og videregående skoler for å snikpromotere sine produkter og tjenester. Deli de Luca har erkært krig mot kjøleskapet og bordfellesskapet, og folk blir kjæresten etter bare å ha møttes på Internett.

Samtidig er det demografiske bildet i dette moderne samfunnet i rask og kontinuerlig endring, selv – eller kanskje spesielt – i en liten storby som Oslo. Bydeler rustes opp, boligpriser stiger, byggherrene lar trender bestemme hvilke typer leiligheter man skal bygge, beboere presses ut og nye flytter inn. I Gamle Oslo bytter ungdomsskolene Hersleb og Jordal på å holde posisjonen som bydelens mest populære, og en økt satsing på barne- og ungdomsarbeid bidrar til at barnefamilier blir boende lenger, hvis man da har vært så heldige å ha kjøpt bolig på et gunstig tidspunkt. I denne virkeligheten skal unge tenåringer ikke bare prøve å utvikle en identitet, de skal også finne fotfeste i et miljø og en kultur som hele tiden er i bevegelse. Dette bør være utfordrende nok for etnisk norske ungdommer, og det synes ikke urimelig å tenke at unge med ikke-vestlig bakgrunn kan oppleve enda større vanskeligheter med å slå rot i et samfunn hvor de ikke har noen historie.

Forholdet mellom musikk og identitet har vært gjenstand for omfattende diskusjon og forskning. Antikkens filosofer tilla toneartene ulike sinnsbevegende egenskaper, og Rousseau fulgte melodien helt inn i sjelen, hvor han mente den aktiviserte de samme lidenskapene som den gjenspeilet. Et mer moderne syn lar jeg representeres av Ruud, som skriver at musikken handler om "...å fargelegge øyeblikk og hendelser i livet med følelser, om å produsere gjenstander og relasjoner til tid og sted slik at verden ikke framstår tilfeldig og uten hensikt for oss" (Ruud, 2002, s. 57). Ved å sette musikken i sammenheng med "utenommusikalske" faktorer, kan musikken gis mening og identitetsdannende egenskaper. Bjørkvold sier at "Hver enkelt person stimuleres til egne, introspektive reiser når sangen treffer. Det utløses høyst subjektive minner, lukter, bilder og følelser" (Bjørkvold, 1998, s. 59). Han poengterer at jo sterkere forankring individet har i fellesskapet, desto lettere har det for å finne en dypere forankring i seg selv. Intersubjektivitet og intrasubjektivitet genererer hverandre proporsjonalt, sier han.

Øyeblikk, hendelser og relasjoner er begreper som har en viss sosial aura over seg, og for svært mange er det nettopp musikkens sosiale aspekt som gir den sin verdi. Sangen rundt leirbålet, de religiøse ritualene, supporterens allsang på fotballkampen, spontansangen i sandkassa, skolekorpene hver 17. mai, refrenget på rockekonserten, pappas kveldssang – musikken kommer best til sin rett når den lyttes til eller utøves av to eller flere. Da blir musikken en aktivitet, en prosess, og ikke et rent produkt. Vi får det Small (1998) kaller *musicizing*.

En aktivitet som i høyeste grad ivaretar både det prosessorienterte og det sosiale, er samspill i et band. Det å spille i band er i tillegg forbundet med så mange myter, ideologier og forventninger at bare vissheten om disse "utenommusikalske" faktorene alene kan være nok til sette farge på utøverens identitet. Videre utfordrer bandtilhørigheten musikeren på en rekke andre felter. En må selvsagt kunne samarbeide og kommunisere med andre, en må organisere, drive research, studere, ha selvdisiplin, være allsidig og fleksibel, takle nederlag, motgang og medgang, og en må faktisk kunne være usosial nok til å låse seg inne på øvingsrommet. Et band byr på mange av de samme utfordringene livet gjør, noe som skulle indikere at et knippe angivelig rotløse tenåringer i et uforutsigbart oppvekstmiljø ikke ville ha vondt av å sosialiseres innenfor rammene av nettopp en slik aktivitet. En kan altså spørre seg: Om en flerkulturell tenåring skaper seg en identitet i et bandfellesskap og klarer å finne en forankring i dette fellesskapet, vil han eller hun da

kunne overføre denne tilhørighetsfølelsen til ”den grå hverdagen”? Problemstillingen blir da:

Kan samspill i et band hjelpe en ungdom som opplever seg selv som flerkulturell å slå røtter i lokalmiljøet?

2 Teoretisk rammeverk

Jeg har valgt å drøfte mine data i lys av to konkrete studier som på flere måter ligner mitt eget, men som samtidig divergerer på kontekstuelle områder som miljø og – ikke minst – tid. Begge studiene er nordiske, og de omhandler ungdom, musikk og oppvekst i de respektive byenes forsteder og arbeiderstrøk. Til sammen spenner de over et tidsrom som strekker seg fra 1978 til 1992, og jeg har følgelig forsøkt å gjøre mitt eget studium til en forlengelse av denne tidslinjen.

2.1 Under rocken: 1985 - 1986

Fornäs, Lindberg og Sernhede (1988) presenterer i et forskningsprosjekt tre unge band fra Stockholm, Göteborg og Helsingborg. Gjennom et to år langt feltarbeid blant ca 20 ungdommer, som alle er i 15-årsalderen når prosjektet startes, søker forfatterne å danne seg et bilde av ”rockmusicerandet som en aspekt av ungdomars socialisation”. Deres intensjon er å ”bredda förståelsen för och därmed skapa respekt för det mångfasetterade identitetsarbete och de dynamiska läroprocesser som äger rum i ungdomsgäng i allmänhet och i rockmusicerandet i synnerhet”. Forskerne følger de unge musikerne på øvinger og konserter og i størst mulig grad også i andre sammenhenger. Datainnsamlingen er i hovedsak tidfestet til årene 1985 og 1986.

To av gruppene, *One Hand Beats Five Fingers* (OH) og *Lam Gam*, holder til i arbeiderstrøk i utkanten av henholdsvis Helsingborg og Göteborg, mens medlemmene i bandet *Chans* bor en halvtimes togreise utenfor Stockholm, på et sted forfatterne har gitt det betegnende navnet Villaholmen. Alle gruppene er etablert med utgangspunkt i vennegjenger, og med unntak av *Chans*' medlemmer oppgir alle ungdommene selve gjengfellesskapet som den viktigste faktoren ved det å spille i band. For sistnevnte gruppe er det først og fremst leken med instrumenter og musikkgenre som fascinerer.

Gjengtilhørighet er en betydelig identitetsskapende faktor i svært mange ungdommers oppvekst. I historisk perspektiv har ikke begrepet ”gjeng” alltid skapt de mest positive assosiasjonene, og Fornäs, Lindberg og Sernhede trekker fram den svenske storbyslummens gjenger tidlig på 1900-tallet som eksempel på dette. I Oslo i dag, ikke minst på Grønland, er gjengmentaliteten et velkjent og standhaftig fenomen. Den emosjonelle tilhørigheten til en gruppe jevnaldrende kan for utenforstående synes

uforståelig sterk. Hengivenheten og lojaliteten kan forklares med at denne gjengen med jevnaldrende ungdommer har man selv valgt å tilhøre, i motsetning til for eksempel en skoleklasse.

I gänget utvecklas ett sätt att förhålla sig till samhället och här odlas via det symbolsystem som gänget refererar till en stil. Gängtillhörigheten blir i hög grad avgörande för den enskilde gängmedlemmens identitet och omvärldsrelation. I vårt moderna samhälle måste ungdomars orientering mot och behov av jämnåldersgrupper ses mot bakgrund av den speciella diskontinuitetsproblematik som ungdomstiden innebär. Att vara barn och att vara vuxen är två samhälleliga roller som ställer helt olika krav på individen. Ungdomsåren är en övergångsfas mellan barndom och vuxenliv, en tid av frigörelse från föräldrar och sökande efter och avprövande av en egen identitet (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 212).

Gjenger opptrer helst på fritiden uten innblanding av voksne, og samværet er som regel preget av å være spontant og uformelt. Bandmedlemmene i det svenske prosjektet er riktignok sammensveiset gjennom konkrete prosjekter og visjoner, men forskerne definerer gruppene likevel som gjenger i og med at de utgjør mer eller mindre faste konstellasjoner med avgrensede forhold til omgivelsene, det være seg foreldre, skole, andre ungdommer, kjønn, stilarter eller trender. For et bands vedkommende kan fokuset på prosjekter og visjoner imidlertid føre til splittelser innad i gruppa. I et av bandene i undersøkelsen førte interessekonflikter til at et medlem måtte takke for seg.

Att som våra band ha ett projekt tillsammans, att spela i en grupp, innebär också att man tvingas mötas som de individer man faktiskt är. Det kollektiva projektet ställer krav som leder till konflikter och motsättningar och i sin tur tvingar fram en individuering och funktionsuppdelning på ett helt annat sätt än vad som normalt är fallet i ett vanlig ungdomsgäng (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 216).

OH og *Lam Gam* har tilknytning til lokale fritidssentre, henholdsvis *Kyrkans Ungdom* (KU) og *Arken*. *Lam Gam* både øver, opptrer og ”henger” i det kommunalt eide aktivitetshuset, mens *OH*’s kirkelige tilhørighet kanaliseres gjennom to av musikernes personlige engasjement. KU’s lokaler er ofte åsted for bandets konserter. *Chans* øver i ei hytte, som eies av vokalistens foreldre, og de har som band ingen forbindelser til noe slags aktivitetshus. Opptredener finner sted på skolen og på private fester. Som den eneste av de tre gruppene har *Chans* kvinnelige medlemmer, nærmere bestemt to kordamer.

For alle ungdommene framstår punken som en musikalsk fellesnevner, og *OH* og *Lam Gam* deler da også punkens opposisjon mot samfunnsinstitusjoner som skole, styresmakter og familie. *Chans* innser på sin side at de ikke har så mye å opponere mot. De har foreldre

som støtter dem, de gjør det bra på skolen og de har lyse framtidsutsikter. Valget av og tilhørigheten til en musikalsk genre som rock (her brukt som en raus fellesbetegnelse), viser at ungdommenes leting etter identitet støtter seg på en symbolsk praksis. Dette er i følge forfatterne unikt i forhold til mer uformelle gjenger.

Forfatterne plasserer de tre gruppene i et samfunnsteoretisk aspekt, hvor de brukes til å belyse de prosessene ungdom går gjennom for å tilegne seg språk, normer, identitet og ekspressivitet. Empirien knyttes opp mot kulturteori, postmodernisme, sosiologi, sosialantropologi og subjektivitetsteori. De svenske forskerne viser til populærkulturens fravær i den postmodernistiske debatten, når de i innledningskapitlet gjør rede for betydningen av deres eget bidrag. Forankringen i lokale forhold i Sverige, med fokus på moderne menneskers reelle hverdagsliv, gir undersøkelsen deres aktualitet og anvendelighet.

2.2 Sunwheels: 1978 – 1992

Berkaak og Ruud (1994) leter i *Sunwheels. Fortellinger om et rockeband* etter sammenhengene mellom et bands opprør og tilhørighet. De ønsker å vise hvordan bandet og miljøet rundt det gjennom 15 år har klart å finne en balanse mellom disse to faktorene. Utgangspunktet er bandet *Sunwheels* fra Kalbakken, ei gruppe som er aktiv fra 1978 til 1985. Etter bandets nedleggelse fortsetter guttene i nye konstellasjoner, og ved hjelp av intervjuer, filmopptak, avisartikler og gamle fanblader tegner Berkaak og Ruud et musikkantropologisk landskap rundt musikerne fram til de selv møter dem i 1989. Feltarbeidet avsluttes i 1992. Deres og mine informanter har tilfelles at de alle er vokst opp i arbeiderstrøk i Oslo øst, selv om en nok kan stille spørsmålstegn ved om Grønland i dag kan påsettes en slik merkelapp.

Sunwheels er et rockeband, og rock skal spilles av menn. Bassist Gene Simmons i *Kiss* snakker rett fra levra: "The definition of rock & roll is cock and balls – it's men's music, so if I'm in the genre, don't pick on me for being true to its manifesto. If women want to play rock & roll, great, but they haven't succeeded yet" (Wictor, 2001, s. 40). I apparatet rundt *Sunwheels* er høyeste trinn på kvinnestigen sekretærjobben i fanklubben. Vi snakker tidlig 1980-tall, og i rockens univers er kvinnene tildelt sine plasser. De plassene er ikke bak instrumentene. Selvfølgelig finnes det allerede på dette tidspunktet jenteband og

kvinnelige rockestjerner, men bred anerkjennelse i det mannlige kollegiet møter de ennå ikke. Denne regelen er en av mange universelle, og ved å følge slike regler finner guttene i *Sunwheels* sine plasser i et internasjonalt fellesskap av rockemusikere.

Blant de musikalske retningslinjene i denne genren peker ”power chords” seg ut som spesielt karakteristiske. Akkordene (som selvfølgelig spilles på fuzzgitar) består helt enkelt av grunntone og kvint. Nettopp dette viser rockemusikkens styrke. I følge Lilliestam kan rocken ikke bare lyttes til, den kan også med forholdsvis enkle grep og lite forkunnskap spilles av nær sagt alle (Lilliestam, 1988, s. 223). Også kvint-akkordene er universelle i rockemiljøet, og mestringen av disse gjør guttene fra Kalbakken enda mer internasjonale. Berkaak og Ruud utdyper:

Dette viser at ingen kulturell praksis er bare lokal. Det lokale er en horisont, og som alle andre horisonter er det lokale ikke i første rekke en kvantitativ avgrensning, men rett og slett det som er synlig eller tilgjengelig fra en bestemt posisjon i det kulturelle terrenget. Fenomener forsvinner og kommer til syne i en sammenhengende og uavbrutt strøm, samtidig som horisontlinjen selv er i stadig bevegelse. Vi er viklet inn i en pågående og gjensidig utveksling mellom det vi til enhver tid kan erfare og det vi bare ”vet om”: hendelser som er fjerne fra oss i både tid og rom, gjerne overført gjennom media, spiller en intim og avgjørende rolle i utformingen av hvem vi er eller føler at vi bør være. Men det viser også at vår smak og stilfølelse utvikles innenfor historiske og sosiale betingelser vi ikke skaper selv, og som vi i de fleste tilfeller ikke engang kjenner til eller kan sette ord på (Berkaak og Ruud, 1994, s. 28).

Bandet feirer toårsjubileet sitt på klubbhuset til det lokale idrettslaget, noe som indikerer en viss institusjonell forankring. Det viser også at guttene ennå ikke har revet seg løs fra lokalsamfunnet og plassert seg på rockescenen. Berkaak og Ruud poengterer at *Sunwheels* ved en slik handling framstår som en ”sosial institusjon som viderefører grunnleggende forhold og tradisjoner i lokalsamfunnet” (s. 37).

Sunwheels-medlemmene avgrensner seg i forhold til omgivelsene også gjennom holdninger til jobb og andre bydeler. En normal arbeidsdag med ”åtte-til-fire-jobb” fortoner seg som utholdelig for en, mens en annen fremstiller Oslo sentrum som en narkotikaens moderåre. Det nære og trygge Kalbakken gis en lokal identitet som ikke står tilbake for Oslos, ikke minst takket være bygget som huser både fritidsklubb, øvingslokaler, bibliotek og samfunnshus.

Det er nærliggende å lese denne utformingen av et eget rom som et ledd i en prosess som består i å skape røtter, innrede et ”livskraftig hjemland” i filosofen Heideggers betydning – som en motvekt til den hjemløsheten som lett oppstår i det byplanlagte og konstruerte Kalbakken (Berkaak og Ruud, 1994, s. 65).

Berkaak og Ruud ser på guttenes tilsynelatende motstridende følelser for drabantbyen som "...nødvendige momenter i tilegnelsen av stedet" (ibid.). Før guttene kan innrede sitt nye hjemland, må det gamle interiøret ryddes bort eller omdefineres. "Stedet Kalbakken innleires i den klangestetikken *Sunwheels* utvikler, og klinger med når den møter det språket og den livsverdenen som knytter sammen dette fortolkende fellesskapet" (ibid.) I bokas etterord summerer Berkaak og Ruud opp hvordan *Sunwheels* har legemliggjort rocken som et "overskridende musikalsk språk". Musikken har fungert som bindeledd mellom det globale og det lokale, den har rammet inn og stengt ute, den har definert selvet og omdefinert det kollektive. Rocken med sitt lydbilde har samlet ungdommene til kamp mot "maktstrukturer og autoritære instanser" og har slik motivert hver enkelt til å forme sin egen identitet. Gjennom rockens muntlige og spontane læreprosesser har bandmedlemmene lært seg å omforme andres uttrykk til sine egne, og de har fått erfaring i å formidle uttrykkene ut til storsamfunnet. Dette summeres best opp med Berkaak og Ruuds egne ord: "Rock er en måte å tilegne eller bemektige seg kulturen på" (s. 210).

2.3 WhatEver: 2003 – 2006

Det er store fotefar jeg har valgt å følge, og desto viktigere er det for meg å begrunne hvorfor mitt prosjekt har livets rett. De to omtalte forskerteamene har med stor tyngde vist hvordan samspill i et band, og da med rock som musikalsk fellesnevner, på en særegen måte former identitet og gir tilhørighet. Konklusjonene de har kommet fram til har fortsatt gyldighet og vil nok beholde sin aktualitet så lenge teknologien fortsetter å gjøre musikk og musikalsk utøvelse stadig mer tilgjengelig og overkommelig for musikkinteressert ungdom.

Uten at jeg kan snakke for mer enn ett band, er det ikke urimelig å anta at samtlige musikere denne oppgava nevner, på ett eller annet tidspunkt har vært borti noe fra Jimi Hendrix' repertoar. Gitarlegenden rakk å etterlate seg et visst musikalsk materiale som for mange regnes for essensielt i en rockemusikers "standardrepertoar". Noe har likevel skjedd siden *Sunwheels* slapp de første akkordene gjennom forsterkerne sine i 1978. Det er et musikalsk, kulturelt og sosialantropologisk kvantesprang mellom Kalbakken-jenta som er sekretær i guttebandet *Sunwheels*' fanklubb, og den libanesiske jenta som spiller bass i et band på Grønland i 2006.

De to foregående undersøkelser tar utgangspunkt i henholdsvis svensk og norsk ungdom med i hovedsak solide røtter i sine respektive lands kulturer. Mens Berkaak og Ruud ikke nevner ordet *innvandring* i det hele tatt, kan vi i *Under Rocken* lese at sju av de tjue ungdommene har minst en forelder med innvandrerbakgrunn. Det dreier seg da om nordeuropeiske innvandrere, for det meste fra Finland og Norge. I den grad innvandringselementet behandles som en problemstilling, vier ikke Fornäs, Lindberg og Sernhede temaet mer enn en halv side. Essensen fanges i følgende sitat:

Att växa upp i en flerkulturell familj innebär naturligtvis en hel del andra typer av krav och problem jämfört med en helsvensk familj. Så kan vi i våra intervjuer skönja vissa motsättningar mellan det svenska samhällets friare och kravlösa uppfostringspraxis och ett mer traditionellt och auktoritärt förhållningssätt. Det ter sig också som om det är ungdomarna med mångkulturell bakgrund som ivrigast talar om och underhåller släktskapsbanden. De har t ex den tätaste kontakten med mor- och farföräldrarn (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 167).

Ikke-vestlige innvandrere fantes i større eller mindre grad i de tre forstedene der den svenske undersøkelsen foregikk. To av boområdene markerte ytterpunkter med henholdsvis 9 % innvandrere fra 37 land og 4 % fra 24 land. For å få mer kjøtt rundt disse tallene, tok jeg kontakt med Johan Fornäs og Ulf Lindberg pr e-post, og Fornäs svarer: "Vad gäller Lam Gams förort (med 9 % innvandrere, min anm.) var den väldigt etniskt blandad också. Många latinamerikaner och folk från Jugoslavien och Turkiet t.ex. Det var dock inte fullt så invandrantät som de mest invandrardominerade, utan i just den förorten tror jag att inslaget av etniska svenskar ändå var rätt hög, och finnar lär ha dominerat bland de invandrade (som fallet var i Sverige generellt)."¹ Når innslaget av ikke-vestlig ungdom i de studerte miljøene ikke ble vurdert som en mer signifikant faktor i undersøkelsen, kan dette i følge en e-post fra Lindberg skyldes at disse ungdommene ennå ikke hadde markert seg tydelig nok kulturelt: "Det var heller inte så på 80-talet att invandrarungdom var kulturellt synliga så som de har blivit i dag, inte minst genom hiphopen som hade sitt genombrott här under 90-talet."²

I boka "Sunwheels" er temaet innvandring som sagt ikke vurdert som relevant, så lenge man tenker innflyttere fra utlandet. De eldste tallene jeg har funnet for innvandringsstatistikk, viser at 3,1 % av Kalbakkens innbyggere hadde ikke-vestlig bakgrunn i 1988.³ I 2006 er tallet 32,1 %, altså mer enn det tidobbelte (Oslo-speilet, nr. 3 – 4, 2006). Som

¹ Fornäs, Johan: E-post 13.05.06

² Lindberg, Ulf: E-post 06.06.06

³ Blom, Svein (Statistisk Sentralbyrå): E-post 10.07.06

Berkaak og Ruud påpeker (s. 36 – 37), kom imidlertid flertallet av befolkningen på den tidens Kalbakken fra landdistriktene, og i møtet med den urbane moderniseringen hadde disse med seg en egen kultur for lokal forankring. (Dette kom som tidligere nevnt til uttrykk ved *Sunwheels*' opptreden på klubbhuset til det lokale idrettslaget, en av drabantbyens viktigste foreninger.)

I motsetning til meg hadde forskerne bak "Under rocken" og "Sunwheels" neppe innvandringsaspektet i tankene da de fant fram til informantene sine. Men selv om det flerkulturelle oppvekstmiljøet på Grønland var og er selve grunnmuren for mitt hovedoppgaveprosjekt, søkte jeg ikke utelukkende etter et fremmedkulturelt utvalg da jeg høsten 2003 satte sammen bandet *Whatever*. Kriteriene jeg gikk etter var om deltakerne var *tilgjengelige, musikalske og venner*. At de sju ungdommene som har vært innom eller fortsatt spiller i bandet representerer seks ulike land, kan forklares ved at de er oppvokst i Gamle Oslo og omegn. Her har de valgt seg venner etter nettopp tilgjengelighet og felles interesser, ikke etter etnisk opprinnelse.

Alle informantene mine er født i Norge, og de av dem som har to utenlandske foreldre er per definisjon (Statistisk sentralbyrå) andregenerasjons innvandrere.⁴ Mer enn akkurat det kan ikke denne definisjonen fortelle. Vel er Tila barn av to vietnamesiskfødte foreldre, men dermed er det ikke sagt at hun spiser med pinner, går i tempelet, har utelukkende vietnamesiske kjærester, eller satser på en utdanning innen medisin eller juss.

Informantenes foreldre (inklusive de norske) har røtter i sine respektive hjemland, og i møte med Oslos befolkning har de blandet sine medbrakte vaner og verdier med nye impulser. Barna har dermed ikke bare tatt opp sine foreldres kulturer, de har også etter eget for godtbeholdende adoptert sine venners og forbilders kulturer. Tenåringene i *Whatever* har alle vokst opp i smeltedigelen Oslo indre Øst, og i et ikke-biologisk aspekt kan man godt komme fram til at Siri kan være like flerkulturell som Jasmin. Vi ser at akkulturasjon foregår begge veier.

⁴ SSB definerer "innvandrere" slik: Innvandrerbefolkningen består av personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet. Til kategorien "andregenerasjons innvandrere" hører personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Andregenerasjonsinnvandrerne har ikke selv innvandret, men har foreldre som er kommet fra andre land.

Samtidig er det ikke til å stikke under en stol at i de tilfeller hvor ungdom med innvandrerbakgrunn framstår som mer synlige i by- og mediabildet enn sine jevngamle etnisk norske, er det ikke sjelden i en kontekst med dårlige assosiasjoner. Noen av våre negative forestillinger om innvandrerungdom har dessverre rot i virkeligheten, og kriminalstatistikken gir næring til en av dem. I 1993 ble 47 promille av alle 15-19-åringene i landet siktet for lovbrudd, mens tallet for innvandrerungdom isolert var 46 per 1000. Bare fem år seinere er innvandrerungdom kraftig overrepresentert. Da siktes 55 av 1000 etnisk norske gutter, vis a vis 100 av 1000 innvandregutter (Øya og Torgersen, 2004, s. 175 – 206).

Det er vanskelig å finne en entydig årsaksforklaring for dette ubalanserte forholdet. At ungdom med innvandrerbakgrunn, først og fremst gutter, lettere utvikler asosial atferd enn etnisk norske, blir gjerne forklart med at disse befinner seg i spenningen mellom to kulturer. Foreldregenerasjonen får mindre autoritet og kontroll, samtidig som andregenerasjons innvandrerungdom møter motstand i forsøket på å bli integrert i det norske samfunnet. Tormod Øia og Leila Torgersen (2004) har analysert undersøkelsen *Ung i Oslo 1996*, hvor man innhentet svar fra 95 % av elevene i de to siste klassetrinnene på ungdomsskolen og det første trinnet på videregående skole. De finner at kulturkonflikt som årsaksmodell har lite for seg, og med unntak av opplevelsen av rasisme deler innvandrerungdom og etnisk norsk ungdom de samme prediktorene som forårsaker eller motvirker asosialitet. Ungdom med utenlandsk bakgrunn er imidlertid mer eksponert for flere av de negative faktorene, som for eksempel det å henge i gjenger på kjøpesentre og i gater på fritiden. Denne prediktoren, blant flere, kan også slå sterkere ut blant innvandrerungdom enn blant norske.

Øia og Torgersen foreslår å forstå asosialiteten blant innvandrerungdom som uttrykk for et ”ungdomsproblem som springer ut av forvaltningen av en moderne og vestlig ungdomsrolle. Det mellomliggende batteriet av forklaringer som står seg, er knytta til fravær av formell og uformell sosial kontroll, kommunikasjon og samhandling i familien og subkulturelle verdier og identiteter med utspring i ungdomsmiljøene”. De våger imidlertid ikke å prøve seg på en bastant og endelig konklusjon som utelukker kulturelle spenninger som medvirkende faktor. De påpeker at ”reaksjonene på ulike typer belastninger (kan) være kulturelt betinget eller påvirket”, og at ulike typer sosiale

belastninger kan framprovosere andre reaksjoner blant innvandrerungdom enn blant etnisk norsk ungdom.

En av intensjonene med denne oppgava er å stille spørsmål ved etablerte forestillinger omkring tenårings oppvekst i et flerkulturelt storbymiljø, ikke bare hva ungdom med innvandrerbakgrunn angår, men like mye i forhold til unge med etnisk norsk opprinnelse. Jeg kjenner informantene mine som tenåringer tilknyttet miljøene rundt Hersleb skole og Grønland menighets ungdomsarbeid, og slik må jeg også søke å forstå dem. Alle bærer de på kulturell og sosial ballast hvor familiært nedarvede verdier er preget av omgivelsenes impulser. Riktignok representerer informantene Norge, Danmark, Nigeria, Vietnam, Taiwan og Libanon, men i den grad stereotypier finnes i det flerkulturelle Oslo, er det ikke i et slikt aspekt jeg skal betrakte "mine" ungdommer. Morten, Siri, Emily, Tila, Tam, Sean og Jasmin representerer først og fremst tenåringer oppvokst på Grønland og Grünerløkka. Sosiolog Annick Prieur (2004) skriver:

En helhetlig forståelse av unge med innvandrerbakgrunn krever at man får tak i både kontinuitet og forandring, at man kan gripe den helt spesielle posisjonen disse unge står i både i forhold til bakgrunnskulturen, det vil først og fremst si deres egen familie, og til den omgivende verden, i form av byen, utdanningssystemet, ungdomskulturen eller annet. Disse unges posisjon gir et møte mellom habitusformer dannet gjennom oppveksten og de livsbetingelser de tilbys, altså mer strukturelle forhold. Båndet til foreldrene og pregningen fra primærsosialiseringen er til stede, men de nye livsbetingelsene gjør det umulig å være "pakistansk" eller "tyrkisk" slik pakistanere og tyrkere kan være det i Pakistan og i Tyrkia. De er produkter av både en individuell og en kollektiv historie, og kan ikke forstås bare ut fra nåtiden, men heller ikke bare ut fra fortiden (Prieur, 2004, s. 28-29).

Berkaak og Ruud skriver at ingen kulturell praksis er bare lokal. Fra vårt lokale utviklingspunkt skuer vi utover en horisont som stadig er i endring. I 2006 er utsagnet langt fra utdatert. Ikke bare er horisonten i konstant bevegelse, den er også ganske mye bredere enn hva tilfellet var for ungdommene i forstads-Sverige og Groruddalen. For informantene mine er hele verden bare et tastetrykk unna. De har venner de aldri har møtt, de kommuniserer gratis med mennesker på andre siden av kloden (med både tekst, lyd og bilde), som om de var naboer, og de er alltid tilgjengelige via e-post, chat eller mobiltelefon. Gjennom datamaskinen har de tilgang til så å si all innspilt musikk – uansett genre, og fjernsyn og radio gir dem mer enn de kan fordøye av kultur, underholdning, fakta og nyheter fra inn- og utland. De ler høyt når jeg forteller om rikstelefonen og om min første mobiltelefon fra 1994 med 12 timers batteritid, ingen mulighet for tekstmeldinger og en ringepris på sju kroner minuttet.

Dette er den virkeligheten ungdommene kjenner. I en stadig voksende medieflora frontes holdninger, verdier, livssyn, forbrukskultur og image. Strømninger beveger seg lynraskt, og kabbala forbindes i dag kanskje mer med Hollywood enn med Israel. Definisjonen på perifere reisemål har endret seg kraftig, og for tiden er det billigere å fly fra Oslo til Paris enn å ta tog til Åndalsnes.

Jeg er akkurat for ung til å ha vokst opp med Radio Luxemburg og påfølgende ukelang venting på plateslipp i norske butikker, men jeg innrømmer rakrygget min fortid som privat piratkopierende unggutt i tålmodig taushet foran to kassettpillere stilt opp mot hverandre: min fetters stereospiller med den nyeste *Pink Floyd*-kassetten i, og min egen svenskkjøpte monospiller i opptaksposisjon. Fraværet av kabelforbindelse tilintetgjorde kassetstandarden "Low Noise", og udødeliggjorde tantes "nå er det middag!".

Er det noe vi har flust av i dag, så er det kabelforbindelser. Mens jeg måtte velge hvilken kassett jeg skulle gi en times prioritet for kopiering, kan informantene mine laste ned et titalls album i løpet av minutter gjennom Internett. Dette gjør at de kan velge og vrake i musikalske genre, og i en ustoppelig strøm av impulser skifter de musikksmak i et tempo jeg selv verken hadde tid, penger, kapasitet eller mulighet til for 23 år siden. Musikksmak og image går gjerne hånd i hånd, det er både Morten og Emily gode eksempler på.

I følge trendforskere faller ungdommene i *Whatever* inn under kategorien "generasjon Y". I en artikkel i *A-magasinet* 18.11.2005, beskrives denne generasjonen som ungdommer i alderen 15 til 30 år (ungdomstiden er blitt forlenget med årene som en konsekvens av dagens studiemønster), som vokser opp i et "ekstremt rikt velferdssamfunn". De er klare til å ta over og videreutvikle et allerede godt oppbygd land. De har tilgang til all mulig avansert teknologi, men i stedet for å være opptatt av hvordan den virker, bryr de seg heller om hva de kan gjøre med den. Disse "postmaterialistene" fokuserer på immaterielle verdier, samtidig som konsumet er stort. Artikkelen understreker at generasjonen er vokst opp i en tid hvor det private norske forbruket har økt med 58 % siden 1990. Pengene går med til å "iscenesette seg selv gjennom mote, reiser, mat og underholdning".

A-magasinet viser til boka "The MeWe Generation" av de svenske trendanalytikerne Mats Lindgren, Thomas Fürth og Bernhard Lüthi:

Ifølge forfatterne av «The MeWe Generation» handler forbruket om selvrealisering og eksperimentering med identiteter. De karakteriserer disse moderne tenkerne som ”dividualister”, som har en hel garderobe av identiteter som de tar på etter anledningen. De anser seg som komplekse individer, og vil ikke puttes i båser. Det som betyr noe er de indre kvalitetene, og hva folk gjør. Selskaper som skal selge til denne gruppen, bør merke seg at det nye, viktige spørsmålet er hva som er ekte og hva som er falskt. Før var vi opptatt av kvalitet, nå er det troverdighet som gjelder. Når du kan laste ned musikk gratis, blir forbruk et spørsmål om hvem en ønsker å støtte. Derfor må selskapene skape emosjonelle bindinger til ungdom. De må skape ”trustmarks” i stedet for ”trademarks” (Aftenposten, 18.11.2005).

Når internettleverandørene skal selge deg nettilgang, spør de ikke hvor *lang* kabel du ønsker deg. Det er *bredden* som gjelder. Kabler, antenner og satelliter dekker snart alle befolkede områder på kloden. Spørsmålet er hvor mye informasjon du ønsker å ta inn på en gang, hvor mange megabyte kultur, verdier, holdninger, nyheter, humor, vold, utnyttelse, svindel, romantikk, porno, mote, religion og matoppskrifter du ønsker å motta hvert sekund. Med større båndbredde følger videre horisont og dermed hyppigere og større tilsig av impulser. Når musikerne i *WhatEver* surfer på nettet, laster de dermed ikke bare ned musikk, spill og filmer, de fyller også opp identitetsgarderoben med nye plagg.

Disse postmodernismens barn jakter ikke på sin egen identitet, skriver religionsforsker Geir Winje (2004). Ulike anledninger krever ulike ”plagg”, og i stedet for å hengi seg til ett bestemt livssyn, plukker de også religiøse og ideologiske elementer fra de hyllene som måtte være tilgjengelige. I følge Winje utgjør de økende valgmulighetene en trussel mot et samfunns ideologiske utbredelse:

Postmoderniteten kan også defineres som en periode, knyttet til nye medier som til dels har erstattet boka. (...) Mediemangfoldet hindrer effektiv spredning av den ideologien samfunnet bygger på, og (post)moderne mennesker har tilgang på ufattelig mye mer informasjon enn tidligere generasjoner. Dette mangfoldet av inntrykk blir enda større på grunn av mer reising og migrasjon (inn- og utvandring) (Winje, 2004).

Dette setter oppgavas problemstilling i et nytt lys: Under hvilke samfunnsmessige forutsetninger ser jeg for meg at ungdommene i *WhatEver* skal slå rot?

2.4 Begreper

Begrepene identitet, kultur/flerkultur og sosialisering er spesielt vesentlige for oppgava, og disse må følgelig gjøres særskilt rede for.

2.4.1 Identitet

Med utgangspunkt i freudiansk psykoanalytisk teori utvidet Erik H. Erikson personlighetspsykologiens identitetsbegrep til også å omfatte de psykososiale forhold som en fram til 50- og 60-tallet ikke hadde hatt så stort fokus på. I dette ligger sentrale elementer som menneskers følelser, selvbilde og selvoppfatning. Ifølge Erikson oppstår identiteten ikke i isolasjon, men i relasjon til de menneskene man omgås (Wright, 1982, s. 25). Egoet dannes i en prosess som finner sted både i individet og i den kulturelle konteksten. Fornäs, Lindberg og Sernhede deler Eriksons syn:

Den mänskliga organismens födelse är biologisk, men människans-individens födelse är social, den är resultatet av ett möte mellan barnets ”inre natur” och samhällets villkor. Denna födelse äger rum i familjen genom att samhället, via föräldrarna, anger ramarna för barnets omvärldsrelation och identitetsutveckling (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 166).

Mer nyansert er Thomas Hylland Eriksen (2004) når han stiller representanter for ytterpunktene arv og miljø opp mot hverandre. På den ene fronten plasserer han blant andre psykologen Steven Pinker, som blankt avviser ideen om at omgivelsene kan forme et menneskes identitet. Pinker viser til eneggede tvillinger, som på tross av atskilt oppvekst tilegner seg samme smak, temperament og intelligens. Vesentlige forskjeller mellom tvillinger som er oppvokst sammen, skyldes verken gener eller miljø, men noe ”vi ikke vet hva er”. Psykologen innrømmer imidlertid at studiene han støtter seg på ikke sier noe om kulturelle forskjeller eller gruppetilhørighet.

Steilt imot står behaviorismen, hos Eriksen representert ved B. F. Skinner, som holder fast ved at praktisk talt alt kan læres. Ingen atferd er medfødt. Alt læres ved at omgivelsene belønner eller straffer en handling. Psykologens kanskje mest kjente eksperiment var Skinner's box, et bur hvor rotter lærte å trykke på en knapp for å få mat.

Eriksen finner mye fornuft hos begge parter, men han påpeker at de konsekvent overser det fritt tenkende og handlende mennesket. Det som gjør mennesket komplekst, sier han, er treenigheten mellom frihet, biologi og det sosiale. Individets identitet dannes når disse tre elementene multipliseres med hverandre.

Selve det biologiske ved mennesket er dypt sosialt preget fra første stund – ”urmennesket” blottet for kultur finnes ikke – og det sosiale, som selv legger begrensninger på menneskets frihet, kan bare bli til ved bruk av menneskets frihet. Friheten springer selv ut av menneskets doble arv som sosialt og biologisk vesen, og er umulig i løsrevet form. Det er samspillet som gjør oss komplekse (Eriksen, 2004, s. 7-30).

Jeg velger å tro at mennesket bruker sin frie vilje til å definere innholdet i det rammeverket som er gitt av arv og miljø. De ulike faktorene påvirker hverandre kontinuerlig, og derfor er vårt ego under stadig utvikling. Hvilke av medmenneskenes egenskaper og verdier man mer eller mindre bevisst lar seg påvirke av, kan avhenge både av medfødte anlegg og av den grad av viljestyrke man har i påvirkningsøyeblikket. Ruud viser til at moderne forskning slår fast at identitet forutsetter både relasjoner til og atskillelse fra andre. Den ”utvikles og integreres gjennom forpliktende forhold til andre mennesker” (Ruud, 2002, s. 73). I spenningsfeltet mellom motstand og tilhørighet finner vi vår identitet: hvem og hva vi ønsker eller ikke ønsker å assosieres med, hvilke verdier vi vil forsvare. Slik blir musikken en identitetsmarkør.

2.4.2 Kultur og flerkultur

I fagmiljøene er begrepet *flerkultur* like omstridt som *kultur*, men i mangel av noe bedre gjør det langt på vei nytten. Det er en selvfølge at innbyggerne i et flerkulturelt samfunn representerer ulike grupperinger, populært kalt *etniske* grupper. Sosiolog Grete Brochmann (2003) skriver:

”Etnisitet skapes i forhold til ”andre”, og er ikke noe naturgitt. For at det skal finnes noe ”vi”, må det være noen andre der ute. Samer blir samer ved at noen *ikke* er samer. Etnisk gruppe har nesten blitt synonymt med et ”folk”, selv om det ikke bringer oss så mye lenger. Er for eksempel nordmenn et folk, eller er vi en del av et europeisk eller nordisk folk? En minimumsdefinisjon er at en etnisk gruppe avtegner seg ved at medlemmene selv oppfatter seg som noe særegent, samtidig som også utenforstående vurderer dem som en avgrenset gruppe” (Tjelmeland, Brochmann og Kjelstadli (red.), 2003, s. 203).

Kultur kan forklares som en etnisk gruppes identitet. Brochmann viser til oppfatningen som deles av historikere som Benedict Anderson og Eric Hobsbawm om at denne identiteten ikke er en statisk størrelse. Andersons begrep *forestilte fellesskap* og Hobsbawms *tradisjon som oppfinnelse*, rommer begge tanken om de konstruerte aspektene ved et fellesskap. Fra en generasjon til en annen overføres verdier, normer og regler etter å ha gjennomgått en forandring i møte med tid – og andre kulturer. *Kultur* setter standard for hvordan medlemmene av et avgrenset samfunn fortolker og responderer til verden. Hva oppfattes som rett og galt, stygt og vakkert, klokt og uklokt? Flere antropologer har imidlertid innsett at begrepet forvirrer mer enn det forklarer. Blant dem trekker Brochmann fram Fredrik Barth, som mener at begrepene *kunnskap* og *erfaring* er langt

mer dekkende. Slik tydeliggjør han at kultur er noe man tilegner seg gjennom et levd liv (ibid.).

Mer pragmatisk, sier Brochmann, er den britiske sosiologen John Rex. Anerkjent som en nestor innen migrasjonsfaget, hevder han at den etablerte nasjonale kulturen faktisk eksisterer. Den forandres imidlertid stadig gjennom samfunnsmessige ”forhandlinger”. Ifølge professor Rex må nye borgere ”lære å forstå og handle ut fra den nasjonale politiske og sivile kulturen”. Med andre ord: Et flerkulturelt samfunn er levedyktig innenfor et sett politiske rammer innbyggerne har funnet fram til i fellesskap (ibid.).

Det flerkulturelle samfunns levedyktighet opptar også informasjonsleder i Human Right Service, Hege Storhaug. I boka ”Men størst av alt er friheten” (2006) beskriver hun flerkulturelle samfunn som har utviklet seg til parallellsamfunn, der innvandremiljøene gettoiseres og danner satellittsamfunn på utsiden av storsamfunnet. Det har skjedd i andre land, sier hun, og det skjer i Norge. Problemet oppstår når satellittsamfunnenes ideologi går på tvers av storsamfunnets, og lojaliteten ikke tilhører landet de bor i. Mange tar derimot avstand fra de grunnleggende verdiene i det landet der de er borgere, mener Storhaug. ”De opplever statens grunnleggende verdier og normer som en trussel mot deres identitet” (s. 214). Den individuelle frihet er fraværende. ”Individet er lenket fast til gruppen som fastholder verdier og tradisjoner forankret i ikke-vestlige land der sentrale menneskerettigheter oftest glimrer med sitt fravær.” Hun mener at integreringen av innvandrere i dag slett ikke går på skinner. Det flerkulturelle samfunn, slik det har utviklet seg, gir ikke en fellesskapsfølelse der alle opplever at de hører sammen og stiller seg bak rettigheter og plikter som fellesskapet forutsetter. Og ”hvis tillit og samfølelse borgerne imellom smuldrer, smuldrer også de sosiale relasjonene, det vil si lojalitet og solidaritet borgerne imellom” (s. 216). Med en slik utvikling er ikke lenger det flerkulturelle samfunn levedyktig, i følge Storhaug.

2.4.3 Sosialisering

Sosialisering kan forstås som ”den process när kunnskaper, mönster och värderingar i en kultur lärs in av nya generationer (...). Man skiljer vanligen mellan två typer av socialisation – primär och sekundär” (Lilliestam, 1988, s. 192). Den primære foregår i hjemmet, hvor barnet etterligner foreldrenes språk, handlinger og normer, og den

sekundære tar plass i barnehage, skole og andre samfunnsinstitusjoner. Berger og Luckmann (1979) ser på den primære sosialiseringen som den viktigste av de to. Barnet blir født inn i en objektiv sosial struktur, der de signifikante andre setter rammer og preferanser ut ifra sin egen sosiale virkelighet. De voksne rollemodellene, som barnet selvfølgelig ikke velger selv, filtrerer den sosiale verden i måten de formidler den på. Deres plassering i den sosiale strukturen, sammen med individuelle, biografisk forankrede idiosynkrasier, bestemmer hvilke aspekter av virkeligheten barnet skal presenteres for. Den primære sosialiseringen består imidlertid ikke utelukkende av kognitiv innlæring, den har også et betydelig emosjonelt aspekt. Barnet identifiserer seg følelsesmessig med de signifikante andre og internaliserer handlingsmønstrene deres. Denne identifiseringen er avgjørende for at barnet skal danne sitt eget ego, ”...att förvara en subjektivt sammanhängande og plausibel identitet” (s. 155 – 156). I prosessen ligger en dialektisk motsetning mellom identifiseringen fra de andre og egoets objektivt tildelte og subjektivt tilegnede identitet. Samfunnets allmenne dialektikk gjenspeiles i individets hvert øyeblikk det identifiserer seg med sine signifikante andre. Slik konstrueres individets første verden.

I den sekundære sosialiseringen internaliseres nye virkeligheter som institusjoner, semantikk, koder og termer. Den primære sosialiseringens grunnleggende verden blir nå base for disse virkelighetene. Innlæringen barnet har gjennomgått, de preferanser han eller hun besitter, blir retningsgivende for hvilke varianter av disse ”underverdenene” barnet lar seg tiltrekke av. Den allerede internaliserte verden, som jo forutsettes av den sekundære sosialiseringen, har imidlertid en tendens til å leve videre. Prosessen må altså ta hensyn til et allerede etablert ego, og ny virkelighet må integrere, eventuelt fortrenge, gammel. Begreper barnet bringer med seg fra sin gamle verden, fylles med nytt innhold eller erstattes helt.

I motsetning til den primære sosialiseringen forutsetter ikke den sekundære at barnet identifiserer seg på emosjonelt vis med de menneskene man omgås. Den gjensidige identifiseringen som finner sted i all mellommenneskelig kommunikasjon, er tilstrekkelig. Med den naturlige distansen til sine nye formidlere av virkeligheten, innser barnet at den verden de signifikante andre, som regel foreldrene, til nå har presentert, faktisk ikke er selve *verden*. Dette, sier Berger og Luckmann, forårsaker en del av krisene som barnet opplever etter den primære sosialiseringen. Etter hvert som barnet blir i stand til å se sin internaliserte verden som en del av en større kontekst, blir det også fortrolig med den

sosiale interaksjonen som fra nå av vil foregå mellom seg og institusjonelle representanter. I prinsippet har den informasjonen barnet mottar fra en lærer gyldighet uavhengig av eventuelle følelsesmessige bånd partene imellom, og informasjonen kan like gjerne formidles av en helt annen lærer. Selvfølgelig kan en lærer være en dyktigere pedagog enn en annen, men kunnskapen barnet mottar er like plausibel uansett forhold mellom formidler og mottaker. Med formelle og anonyme relasjoner blir samtidig den sekundære sosialiseringens internaliserte virkelighet lettere å justere eller eliminere. Dermed kan man også tilpasse egoet sitt til den situasjon eller virkelighet som til enhver tid er aktuell.

Mens den internaliseringen barnet har vært gjennom i sine tidlige år har båret preg av en slags automatikk, hvor virkeligheten har etablert seg som en ”naturlig” del av identiteten, må den nye kunnskapen ”innprentes” ved hjelp av spesifikke pedagogiske metoder, sier Berger og Luckmann. De lar det engelske uttrykket ”to bring home” illustrere dette: Formidleren av kunnskap må bringe denne helt hjem, det vil si gjøre innholdet like levende som barnets ”hjemmeverden”, gi det relevans ved hjelp av allerede eksisterende relevansstrukturer, og ikke minst gjøre det så interessant at barnet flytter oppmerksomheten sin fra det ”naturlige” til det ”kunstige”. Forfatterne skriver:

Ju mer subjektivt plausibel dessa metoder får en kontinuitet mellan de ursprungliga och de nya elementen i kunnskapen att verka, desto lättare får de en prägel av verklighet. Man lär sig ett andra språk genom att bygga på den verklighet som ens ”modersmål” utgör, och som en tar för given. Under en lång tid översätter man ständigt de delar av det nya språket som man inhämtar tillbaka till det ursprungliga språket. Bara på det sättet kan det nya språket bli verklig (Berger og Luckmann, 1979, s. 168).

3 Metode

3.1 Utvalget – strategisk og tilgjengelig

”Har dere lyst til å starte et band?” Spørsmålet gikk til de tilsynelatende mest musikkinteresserte og musikalske medlemmene av ungdomsklubben *Zoda*.

Vietnamesiske Tila visste jeg med sikkerhet var et vinnerkort. På klubbkveldene benyttet hun ofte anledningen til å øve pianolekser på menighetshusets gamle flygel. Hun bisto gjerne Emily som kordame på karaokestundene, og med musikk i bakgrunnen spilte hun biljard dansende. Ikke nok med det, en dag tok jeg henne i å synge med da det kimte i mobiltelefonen min. Ringetonen var *Boogie Wonderland* med *Earth, Wind and Fire*, ei låt og et band man ikke finner i katalogen til *Absolute Music*.

Erteriset Emily ankom aldri en klubbkveld uten CD-mappa si. Mellom to svarte nylonpermer kunne man kjapt bla seg gjennom et svært konsentrert stykke musikkhistorie: divaer i pop og R&B i perioden 1995 – 2003. Hvor klubbens karaoke-DVD ikke strakk til, plukket Emily frimodig fram sine musikalske forbilder og levde seg inn i rollene som en halvt norsk, halvt nigeriansk Mariah Carey, Toni Braxton, Celine Dion eller Beyonce Knowles. Ett hundre prosent selvlært doblet hun hver stavelse, hver frasering, hver lille dynamiske variasjon. En uskolert stemme med stort potensial.

”Jeg vil spille trommer, for det har jeg allerede lært på skolen.” Trekløverets andre vietnameser, Tam, bekreftet dermed selv antagelsen jeg hadde hatt om at også han bar på en spirende musiker. Alltid med hodetelefoner i ørene og en MP3-spiller i lomma var han genuint opptatt av vestlig inspirert populærmusikk fra sitt eget opprinnelsesland og dessuten svært interessert i datateknologi. ”I mangel på slagverk kunne hans oppgave bli å programmere trommer ved hjelp av et sequencerprogram,” tenkte jeg med meg selv. Etter 13-åringens eget ønske ble det likevel til at jeg kjøpte inn et trommesett til prosjektet.

I to og et halvt år var disse ungdommene mine informanter (ett og et halvt for Tams vedkommende), og bandet de dannet, satte rammene for feltarbeidet mitt. Forskning på et såpass avgrenset utvalg krevde en tilnærming med fokus på prosess og mening framfor

kvantitet eller frekvens, og en kvalitativ metode utpekte seg klart som den beste arbeidsformen i mitt tilfelle.

The word *qualitative* implies an emphasis on the qualities of entities and on processes and meanings that are not experimentally examined or measured (if measured at all) in terms of quantity, amount, intensity, or frequency. Qualitative researchers stress the socially constructed nature of reality, the intimate relationship between the researcher and what is studied, and the situational constraints that shape inquiry. Such researchers emphasize the value-laden nature of inquiry. They seek answers to questions that stress *how* social experience is created and given meaning. In contrast, quantitative studies emphasize the measurement and analysis of casual relationships between variables, not processes. Proponents of such studies claim that their work is done from within a value-free framework (Lincoln, 2000, s. 1 – 28).

Min forståelse av den kvalitative metoden bygger på Thagaard (2003) – *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Flere av Thagaards henvisninger fant jeg så interessante at jeg valgte å gå direkte til kildene, og slik fikk jeg sikret at originalmaterialet i sin kontekst hadde relevans for mitt studium. Dette gjelder Lincoln (2000), Nielsen (1996), Stern (1994) og Ragin (1994).

Bandmedlemmene utgjorde et såkalt *strategisk utvalg*, en definisjon som er typisk for kvalitative studier og som kjennetegner basisen for undersøkelsen. Tenåringenes egenskaper som multikulturelle, musikkinteresserte og urbane var strategiske for studiet mitt, og som medlemmer i ungdomsklubben jeg var hovedleder for var de tilgjengelige for det forestående prosjektet. De dannet det man kaller et *tilgjengelighetsutvalg*, en utvelgelsesmetode som gjerne er forbundet med et par svakheter. Erfaring viser at folk som stiller seg til disposisjon for forskning, gjerne er fortrolige med dette fra tidligere, eller at de ikke kvier seg for å blottlegge sin livssituasjon for et slikt formål. Ofte dreier dette seg om personer med høyere utdanning, noe som kan forklares med at velutdannede mennesker kan være mer trent enn andre i kunsten å reflektere over livet.

Videre oppleves det som et problem at et tilgjengelighetsutvalg fort kan bestå av folk som er så fornøyde med sin egen livssituasjon at de ikke har noe imot forskerens innsyn. Disse to momentene innebærer en fare for at samfunnsgrupper eller enkeltpersoner med spesielle kjennetegn eller relevante problematiske forhold ikke representeres i kvalitative undersøkelser (Thagaard, 2003, s. 53 – 54).

Slik jeg kjenner grønlandsungdommen etter ti år som barne- og ungdomsarbeider, representerer imidlertid dette studiets utvalg et, etter min mening, tverrsnitt av bydelens ferske tenåringer: På ungdomsskolen sin tilhører de majoriteten, hvis minoriteten defineres som de etnisk norske. Ingen av dem kommer fra verken spesielt ressurssterke eller -svake familier (hvis ressurssterk er ensbetydende med høy utdanning og inntekt). De er normalt flinke skoleelever, og de ser på seg selv som norsk ungdom på tross av fremmedkulturelt opphav. I starten av prosjektet var også ei etnisk norsk jente fra ungdomsklubben innom for å prøve seg som trommeslager. Hun hadde rikelig med talent, men det skortet dessverre på tid for hennes vedkommende. En gutt av taiwansk opprinnelse gjorde likedan et treukers forsøk som bassist vinteren 2005. Etter det lyktes det verken ungdommene eller meg å få med et fjerde bandmedlem før Grønland menighet startet opp *Verkstedet* høsten 2005. Utvalget har på ingen måte statistisk signifikans, men jeg føler meg likevel komfortabel med at de ungdommene jeg nå har observert i menighetshusets kjeller i fra et halvt til to og et halvt år, har gitt meg et betegnende bilde av hva som rører seg blant ungdom på Grønland i dag.

3.2 Min tilnærming til utvalget – tid, rom og kommunikasjon

Hammersly & Atkinson (1996) benytter betegnelsen *feltroller* for de ulike måtene forskeren kan utføre observasjon på. Den ene ytterligheten er representert ved fullstendig observasjon, hvor forskeren ikke deltar blant dem som observeres, og den andre ved fullstendig deltakelse, hvor forskeren deltar i miljøet på lik linje med informantene. Deltakende observasjon er den mest vanlige formen, og utgjør en mellomting mellom de to ytterposisjonene. Hvilken feltrolle forskeren velger, er knyttet til følgende forhold: Hvordan kan forskeren oppnå kontakt med informantene? Hvorledes kan forskerens nærvær innvirke på interaksjonen i miljøet? Hvilke aktiviteter har forskeren kompetanse til å delta i? Hvilken rolle er etisk forsvarlig (Thagaard, 2003, s. 68)?

Målet for oppgava var å få innsikt i et sosialt fenomen, og jeg valgte å opptre som observerende deltaker for å oppnå denne innsikten. Dette gjorde jeg i visshet om at min tilstedeværelse ville måtte påvirke informantene og datainnsamlingen på en eller annen måte. Det ville oppstå et subjekt-subjekt-forhold mellom forsker og objekter, og jeg ville måtte ta høyde for at informasjonen informantene ga meg ville avhenge av deres forhold til og oppfatning av meg. Samtidig ville min forståelse av datamaterialet kunne påvirkes av kontakten mellom meg og bandmedlemmene. I intervjuene jeg gjennomførte med fem av ungdommene betyr de at deres oppførsel i bandrommet ikke ble påvirket av mitt nærvær i nevneverdig grad:

I studier hvor forskeren deltar sammen med dem som skal studeres, er oppmerksomheten om forskerens nærvær bl.a. knyttet til hvordan forskeren håndterer sin deltakelse. Fellesskap om arbeidsoppgaver bidrar til at informantene blir mindre oppmerksomme på at de blir observert (Thagaard, 2003, s. 79).

For å styrke studiets troverdighet ytterligere, valgte jeg å strekke feltarbeidet over et lengre tidsrom. Før etableringen av bandet hadde jeg som klubbleder kjent ungdommene i halvannet år. Vi var allerede nokså trygge på hverandre, og jeg kunne ta fatt på 30 måneders feltarbeid med et visst etablert nivå av gjensidig ærlighet, åpenhet og tillit. Dermed ble jeg ikke betraktet som noen inntrenger i min nye rolle som observatør. Siden jeg også fungerte som spillende instruktør, ble ungdommenes fokus dessuten rettet mot våre felles arbeidsoppgaver, låtmaterialet, istedenfor mot rollene som forsker og objekter. Med det er det ikke sagt at mitt nærvær ikke på noen måte kan ha påvirket ungdommenes handlinger og utsagn, og jeg mener at jeg har vært observant på denne påvirkningsfaktoren under både feltarbeid og analyse.

I forlengelsen av dette dukket det også opp et etisk dilemma: Hvordan fant jeg balansen mellom rollen som ”spion” og rollen som kollega? Var ungdommene helt klar over at jeg før eller seinere ville måtte distansere meg fra gruppa jeg hadde vunnet innpass i, trekke meg tilbake og analysere alt de hadde gjort og sagt? Nielsen (1996) lar den britiske kolonialiseringen, Vietnamkrigen og et amerikansk etterretningsprosjekt i Latin-Amerika illustrere hvordan antropologers feltarbeid er blitt utnyttet av oppdragsgivere hvis hensikter ikke kan sies å ha vært i informantenes favør. Rimelig nok anser jeg mine omstendigheter for å være langt mindre dramatiske enn disse, men Nielsens poeng har like fullt relevans for feltarbeidet mitt:

Det vi skriver om folk – i beste mening – kan brukes mot dem på måter vi ikke har oversikt over. Selv med de edleste hensikter innebærer feltarbeidet alltid en risiko for informantene – det Kirsten Hastrup kaller en ”etnografisk vold”. Er dette simpelthen prisen *de* må betale for at *vi* skal ”forstå”?... Hvor grensen går i dette arbeidet, mellom det som gavner og det som skader menneskene vi studerer, er det ofte svært vanskelig å avgjøre, (...).” (Nielsen, 1996, s. 42 – 44).

Tenåringer kan være svært sensitive på hva som rammer dem av omtale. Mange har en image de må ivareta, en oppfatning de helst ser at andre har om dem. Selv beskrivelser som fra forskerens side er ment å være positive, kan i tenåringens omgangskrets fort oppfattes som mindre heldige. Det er slett ikke sikkert at en 15 år gammel gutt ønsker at kameratene skal vite om hans hengivenhet til vietnamesiske kjærlighetsballader. Videre må forskeren, for troverdighetens skyld, nødvendigvis skildre eksempler på oppførsel og

hendelser som ikke alltid stiller informanten i et flatterende lys, noe som selvfølgelig kan være vondt å svelge for enhver, ikke bare for tenåringer. Forskeren vil også kunne bli nødt til å legge fram informasjon av svært privat karakter, så som beskrivelser av familieforhold, tro, holdninger, forhold til og uttalelser om de andre informantene, intime erfaringer etc. Jeg har derfor forsøkt å offentliggjøre dataene jeg har funnet på en måte som ikke på noe vis kan være til skade for informantene, uten at jeg dermed har gått på akkord med troverdigheten.

En annen balansegang som var viktig i observasjonsperioden og som også er gjeldende videre i analysen, var vekslingen mellom systematikk og innlevelse. I kvalitative studier er dette to sentrale aspekter. Innlevelsesaspektet ivaretok jeg ved at jeg som observerende deltaker involverte meg i så vel øving som i formelle og uformelle samtaler. Jeg spilte feil med dem, jeg fikk det til å groove med dem, vi delte gleden ved å få til ei vanskelig låt og frustrasjonen over stadig å mangle et fjerde bandmedlem, og jeg ble inkludert i deres samtaler rundt temaer som venner, skole, musikk, fritid, familie og kjærestere. Slik fikk jeg en viss forståelse for og innsikt i den enkeltes livssituasjon. Denne innsikten knyttet jeg opp mot mine egne erfaringer og kvalifikasjoner, og i min kreativitet og fleksibilitet lot jeg bandet som uforutsigbar organisme veksle med systematiske strategier om å ta føring for hvordan data skulle samles inn (Thagaard, 2003, s. 14 – 15).

Selv om problemstillingen danner utgangspunktet for undersøkelsen, innebærer ikke det at problemstillingen er ferdig definert når forskeren er i gang med å samle inn data. Arbeidet med problemstillingen er en prosess som pågår gjennom hele forskningsarbeidet. Utforming av problemstillingen påvirkes av de data forskeren får inn, og hvordan analysen utføres. Problemstillingen gir et grunnlag for hvordan undersøkelsen kan legges opp, men det er viktig at de innsikter forskeren får i løpet av prosjektet, kan bidra til å utvikle problemstillingen videre (Thagaard, 2003, s. 45).

Med utgangspunkt i en hypotese og en problemstilling, har feltarbeidet mitt fulgt en viss struktur: Ved hjelp av bandøvelser – med og uten videoopptak, opptredener og intervjuer har jeg forsøkt å avdekke data som kan vise i hvilken grad deltakelse i band kan ha en sosialt integrerende funksjon i et flerkulturelt miljø. Problemstillingen har imidlertid latt seg påvirke i takt med øvingsprosessen og bandmedlemmenes utvikling, og jeg har fortløpende justert oppgavas litteraturliste i jakten på teorier og lignende forskningsmodeller. Dermed har studiet mitt også en eksplorerende tilnærming. ”All kvalitativ forskning har et innslag av begge disse dimensjonene,” sier Thagaard, og

påpeker at tittelen på boka hennes, *Systematikk og innlevelse*, gjenspeiler viktigheten av den kvalitative metodens systematiske beslutningsprosesser på den ene siden og intuisjon og refleksjon på den andre (s. 15 – 16).

Det er grunn til å være oppmerksom på at ”innsamling av data” i kvalitativ forskning ikke er ensbetydende med at en ukjent mengde data eksisterer ute i samfunnet uavhengig av forskerens tilstedeværelse, klare til å samles inn og analyseres. Med ”data” menes inntrykk som formes i møtet mellom forskerens begrepsforståelse og forskerens forhold til informantene. Thagaard skriver:

I forhold til kvalitative metoder er det viktig å framheve at forskeren til en viss grad ”skaper” data i forhold til den forståelsen hun eller han har av samfunnet. Både forskerens begrepsforståelse og samarbeidet med informantene er viktig for hvordan de inntrykk forskeren får, blir til data. Når forskeren er ”ute i felten”, vil kontakten som etableres mellom forskeren og informantene ha betydning for hvordan data utvikles i løpet av feltarbeidet. Betegnelsen ”å gå ut i felten” innebærer at forskeren tilegner seg kunnskap i samarbeid med informantene, ved å observere dem og/eller ved å intervju dem (Thagaard, 2003, s. 45).

Det er rimelig å anta at jeg, som selv startet min bandkarriere som 14-åring og som i skrivende stund har tilbrakt de siste 13 årene på Grønland, har funnet eller produsert helt andre data enn en oboist bosatt på Ullern ville ha gjort med basis i de samme ungdommene.

Man kan videre si at kunnskapen feltarbeidet mitt har generert, er intersubjektiv. Den viten jeg har tilegnet meg om et knippe tenårings sosiale og musikalske liv på Grønland, er utformet i relasjon med ungdommene selv. Selv om jeg håper at det kan være tilfelle, er det ikke sikkert denne kunnskapen er overførbart til andre situasjoner. Kontekstbundet kunnskap er knyttet til sammenhengen den utvikles i, og utfordringen min har følgelig vært å formidle mine funn på en slik måte at de blir anvendelige for flere enn en håndfull bandinstruktører i Gamle Oslo.

Denne dimensjonen gir studiet mitt et snev av en postmodernistisk tilnærming. Dette vitenskapsteoretiske grunnlaget fokuserer riktignok på språkets betydning for vår virkelighetsforståelse, men ettersom begrepet ”språk” kan tøyes nokså langt, mener jeg å ha belegg for å analysere min tilegnede kunnskap i et postmodernistisk perspektiv. Musikk, kroppsbevegelser, ansiktsuttrykk og andre non-verbale reaksjoner er i høyeste grad former for kommunikasjon. Felles for alle disse uttrykksformene er at de forteller noe

om mennesket bak og om forholdet vedkommende har til omgivelsene (s. 41). Bjørkvold (1995) lar de swahiliske begrepene *sikia* og *ngoma* beskrive hvordan mennesket sanser og kommuniserer med omverdenen.

Helhetssansningen er det sentrale utgangspunkt. Siden afrikanerne så organisk oppfatter musikk-dans-menneske-verden som en økologisk helhet, må dette også reflekteres i sansebegreper som adskiller seg fra våre tradisjonelt vesteuropeiske. Det viser seg da også at man i mange afrikanske språk eksempelvis ikke har et eget ord for å ”høre/lytte”. Det ville fungert utilstrekkelig i forhold til helhetsopplevelsen. Man står jo som individ midt i en sansning der man på en gang både ser og hører, og der lyden får kroppen til å vibrere med, i dans. *Sikia!* Sier bantu-afrikaneren og sanser med hele seg.

(...)

En swahili-ordbok gir følgende interessante referanser til ordet *sikia*:

Sikia, v. (1) hear; (2) pay attention to, notice, understand, perceive; (3) heed, obey. Mostly of the senses of hearing, but also of other senses except taste (Johnson 1971, s. 429, sp. 2).

(...)

Et sentralt afrikansk ”musikk”-begrep finner vi i swahili: *ngoma*. Den danske etnologen Steen Nielsen kommenterer forholdet mellom musikk og *ngoma* slik:

Muziki brukes om ”musikk” i vores forstand, men ordet var tydeligvis lånt i Europa, så det hjalp mig ikke så meget...

Ngoma er et bantu-ord, men det viste sig at dets primære betydning er ”tromme”, ”dans” og ”fest”, altsammen noget der har med musikk at gjøre men efter vore begreber også annet og mer. Den indre sammenheng i *ngoma-begrepet* er imidlertid så sterk at det reelt er umulig at isolere musikken i det (Nielsen 1985, s. 35. Se også Ledang 1988).

Det er totalitetssansningens *sikia* som utløser helhetsbegrepet *ngoma* med innlysende konsekvens (Bjørkvold, 1995, s. 61 – 64).

Ungdommene i bandet kommuniserer i høyeste grad med hele seg. Her er temperament, latter, sang, sutring, dans, flakkende blick. De elementene av deres musikalske utøvelse som vår vestlige *bel canto*-tradisjon ikke tør omfavne som ”korrekt”, får med bantuenes tilnærming ekstra slagkraft, dypere mening, en musisk dimensjon.

En mer moderne kommunikasjonsform, som ungdommene i utvalget i aller høyeste grad både behersker og benytter, er Short Message System – tekstmeldinger via mobiltelefonen. SMS-språket har ennå ikke rundet ti år, og det er utviklet av og for hovedbrukergruppa selv: ungdommer med dårlig tid og dårlig råd. Språket er derfor økonomisk i sin form. Man skal si mest mulig på kortest mulig tid innenfor en ramme på 160 tegn. Overskrider man dette tallet, blir man belastet for ytterligere 59 ører. Siden et fakturabasert mobilabonnement er forbeholdt myndige mennesker, er de aller fleste tenåringene i landet hengitt kontantkortenes kostbare ringeminutter. Dermed tekster man hverandre fram og tilbake. For å sikre kommunikasjonen en viss flyt rent tidsmessig, samtidig som man

forsøker å holde mobilbudsjettet på et noenlunde moderat nivå, forkorter man det som forkortes kan. Tapere er vokaler og skilletegn, vinnere er sammentrekninger og uttrykksikoner. Bruken av slike bildesymboler er spesielt viktig, siden de både gir uttrykk for emosjoner og kulør til setninger. Ikke minst ironiske utsagn behøver assistanse i SMS-kommunikasjonen. En setning som ”Du r d verste som no1 gang har hendt mg”, får en helt annen mening med et ;-) bak.

I denne oppgava har jeg gjengitt noen av SMS-samtalene jeg har hatt med ungdommene, og der vil man se at språket mitt skiller seg merkbart ut fra tenåringenes. Dels skyldes dette at jeg har sendt en del av meldingene fra gratistjenester på Internett (datamaskinens QUERTY-tastatur gjør det enklere å skrive komplette ord og setninger), dels skyldes det at jeg som 36-åring med gode norskkarakterer fra egen ungdomstid har ønsket å ta vare på språket mitt, samtidig som jeg har forsøkt å signalisere at jeg har vært den voksne i dette forholdet. Når jeg av og til har gjort de samme grepene som ungdommene, har det vært fordi jeg har tatt de samme økonomiske hensyn som dem, og fordi jeg har villet vise at jeg har skjønt og akseptert det språket de selv har ført.

Et av tekstmeldingenes store fortrinn som kommunikasjonsform i forhold til telefonsamtalen er at partene gis en langt større fleksibilitet når det gjelder henvendelse og respons. I prosjektperioden har jeg kunnet tekste informantene når det har passet meg, og når det for eksempel har vært snakk om å avtale bandøvinger, har jeg kunnet sende ut en og samme melding til alle de involverte samtidig. Mottakerne har kunnet velge når og hvor de har villet lese meldingene og likedan når og hvor de har kunnet respondere. Som henholdsvis voksen student og ungdomsskoleelever, har vi hatt ulike rammer for tid og rom å forholde oss til. Jeg har gjerne sendt ut meldinger nattetid eller i skoletida, ganske enkelt fordi det ofte har passet meg best. Tradisjonelle telefonsamtaler ville ikke ha fungert like godt til slike tider.

Misforståelser som følge av utilstrekkelig metaspråk er som nevnt en av risikoene ved bruk av SMS. En annen er at man aldri er 100 % garantert at en melding kommer fram. I feltarbeidsperioden hendte det ikke sjelden at jeg gjorde avtaler pr tekstmelding uten å motta bekreftelser fra ungdommene. Jeg møtte da opp på øving til ”avtalt” tid, uten å se noe til bandet. Noen ganger hadde de bare ikke mottatt meldingene, andre ganger hadde de ikke hatt penger nok på kontantkortene til å kunne svare. Dette førte til at jeg seinere

droppet turen ned til øvingsrommet med mindre jeg hadde mottatt en bekreftelse fra bandmedlemmene. Da kunne det derimot skje at de faktisk møtte opp til det tidspunktet jeg hadde foreslått.

Med sin distanse og i sin sjargong kan tekstmeldinger virke ufarliggjørende. Mange åpner seg mer og tør uttrykke følelser sterkere gjennom SMS enn i en stemmebasert samtale. Dette kommer spesielt godt fram i en dialog jeg gjengir med Emily om hennes posisjon i bandet. Dette aspektet ved kommunikasjonsformen ga meg en idé da jeg seinere skulle intervju bandmedlemmene: Hva om jeg benyttet meg av det samme grepet i en intervju situasjon? Tekstmeldinger ville selvfølgelig være både for kostbart og for ineffektivt, men ungdommens andre store samtaleforum, chat gjennom Internett, ville kunne fungere veldig bra. Jeg har ikke klart å spore opp faglitteratur hvor chat som intervjuform drøftes som et metodisk grep, derfor finner jeg det nødvendig å vie problemstillingen litt ekstra plass i dette metodekapitlet.

Novas rapport *Ungdoms digitale hverdag* (Torgersen, 2004), viser at 54 % av guttene og 58 % av jentene på ungdomsskoletrinnet chatter på nettet (s. 29). Aktive chattere har gjerne store kontaktnett, og antallet nettvenner er ofte det mangedoble av antallet venner man normalt møter ansikt til ansikt. I intervjuøyeblikket hadde informantene mine mellom 40 og 100 kontakter i sine respektive nettverk, og godt over halvparten av disse hadde de sjelden eller aldri møtt fysisk. Chattingens (som tekstmeldingenes) fravær av fysisk kontakt senker den sosiale terskelen som normalt regulerer graden og mengden av intime betrelser, intensiteten i diskusjoner, oppriktigheten i utsagn, avstand i alder og modenhet, etc. I følge Brandtzæg og Stav (2004) forklarer psykologien dette med at anonymitet og distanse skaper en deindividualisering. Man verken ser eller hører motparten, og en depersonalisert samtalepartner eller mottaker blir dermed ufarliggjort. Fenomenet gir seg utslag i en stadig rårere og mer hensynsløs mobbing på den ene siden og en lavere terskel for å vise følelser eller berøre tabubelagte områder på den andre (s. 30 – 33).

Nettopp muligheten for å kunne høste mer oppriktige svar gjorde at jeg valgte å intervju bandmedlemmene via MSN i stedet for ansikt til ansikt. Jeg gjorde et forsøk på å intervju Tila og Emily i øvingslokalet i 2004, og da erfarte jeg at de ikke turte å være 100 % ærlige i svarene sine. På et spørsmål om hva vi kunne ha gjort annerledes i bandet, nektet Emily den gang plent å svare. Et alternativ var en stund å be ungdommene fylle ut et

spørreskjema, men da ville jeg gå glipp av den muntlige spontaniteten i svarene. Fordelene ved å gjennomføre intervjuet som en nettpat, viste seg etter hvert å være mange:

- Det var uproblematisk å finne tid og sted for hvert intervju.
- Intervjuene kunne fint avbrytes og tas opp igjen etter begge partenes tidsskjema.
- Jeg kunne intervju flere samtidig uten at disse kunne se eller høre hverandres svar
- Svarene de ga holdt en i stor grad muntlig form.
- I motsetning til ved anvendelsen av et spørreskjema kunne jeg umiddelbart komme med tilbakemeldinger på enkelte svar, utdype mine egne spørsmål, komme med tilleggsspørsmål eller be informantene om å utdype svarene sine. Etter å ha lest gjennom intervjuene kunne jeg også med letthet stille informantene ytterligere spørsmål når jeg traff dem på nettet seinere.
- Jeg kunne tenke gjennom tilleggsspørsmålene mine før jeg stilte dem, slik at disse ikke ble oppfattet som ledende.
- Jeg fikk langt mer ærlige og fokuserte svar enn jeg ville ha fått i en ansikt-til-ansikt-situasjon.

Den største ulempen ved denne intervjuformen var at den ikke i fullt monn ivaretok det metaspråklige aspektet. Ansiktsmimikk, kroppsbevegelser, stemmeleier, nøling, viktige nyanser som kan si mer enn ord kan uttrykke, var utilgjengelige for meg i min ende av mikrofiberkabelen. Noe metaspråk nådde likevel igjennom. Som i SMS-kommunikasjonen er ungdom i sin digitale hverdag svært kreative når det gjelder å fargelegge ordene sine. Uttrykksikoner, eller *emoticons* som de heter på engelsk, kan uttrykke glede – 😊, sinne – 😡, forbauselse – 😱, skuffelse – 😞, flauhet – 🤔, sarkasme – 😏 og mye annet. Man kan også ROPE HØYT ved å bruke store bokstaver og utropstegn, og man kan formidle reaksjoner ved hjelp av bevisste feilstavelser (”stooooor”) og allmenngyldige forkortelser (som *lol* = laughing out loudly, *gal* = get a life, *fofl* = falling on the floor laughing, *nrn* = no reply necessary). Det finnes også forskjellige nivåer av latter, fra et fnisende ”hihi” via et humrende ”hehe” til et gapskrattende ”haha” (Brandtzæg og Stav, 2004, s. 33). Kreativiteten er stor, og nye ikoner, uttrykk og forkortelser kommer stadig til.

Før jeg startet intervjuene, ga jeg ingen instruksjoner om hvordan jeg ønsket at de skulle svare. Jeg ga ingen direksjoner vedrørende bruk av språk, symboler eller forkortelser, og

jeg sa ingenting om at informantene måtte fullføre svarene sine, selv om de så at jeg var i ferd med å stille et nytt spørsmål (prateprogrammet viser nemlig motparten at du har begynt å skrive en ny melding). I ettertid ser jeg at jeg kanskje burde ha instruert dem om akkurat det. I chatting er det vanlig å sende ut en melding i flere ”porsjoner” for at samtalen skal flyte lettere. I pausene som oppsto i disse tilfellene, hendte det noen ganger at jeg begynte å skrive før ungdommene hadde fått sagt det de hadde på hjertet. Når de da så at en ny melding var underveis, avbrøt de skrivingen og ventet pliktskyldigst på neste spørsmål. Supplerende spørsmål både umiddelbart og i etterkant har forhåpentligvis veid opp for mesteparten av dette, men noe av den spontane informasjonen må dessverre regnes som tapt.

Når jeg leser gjennom chat-loggene for hver av informantene, ser jeg at de har benyttet seg noe flittigere av uttrykksikoner og typiske forkortelser i de mange samtalene vi ellers har hatt om løst og fast (band, skole, fritid, forhold i familier og vennegjenger), enn hva de gjorde under selve intervjuene. Dette kan tyde på at de vurderte intervjusituasjonen som en mer formell samtale, hvor et slikt metaspråk ikke passet helt inn. Setningene var også til tider mer komplette enn vanlig, noe som indikerer at ungdommene tok seg litt tid til å veie ordene før de klikket på Send-knappen. Spørsmålene mine hadde jeg utformet på forhånd, så jeg ble nok ikke opplevd som spesielt spontan i språket. Dette kan igjen ha påvirket ordlyden og bruken av metaspråk i informantenes svar. Intervjuene bar likevel et stort preg av muntlighet, da selvfølgelig mest fra ungdommenes side.

Mot slutten av noen av intervjurundene merket jeg at informantene ble litt utålmodige. Svarene ble knappere i både form og innhold. Dette har jeg forsøkt å kompensere for ved å stille noen av spørsmålene på nytt i etterkant.

For å få mer kjennskap til ungdommenes bakgrunn og oppvekst, ikke minst i et musisk aspekt, hentet jeg også inn informasjon fra foreldrene. Helst ville jeg ha gjennomført muntlige intervjuer med dem, men to av informantene mente dette ville bli flauere enn de kunne tåle. Jeg valgte derfor å sende ut spørreskjemaer foreldrene kunne fylle ut og maile meg tilbake. En av informantene var bekymret for at spørsmålene skulle bli så omfattende at foreldrene ikke ville ta seg tid til å svare på dem. Dette tok jeg hensyn til i utformingen og utvelgelsen av spørsmålene. Intervjuene er derfor ikke spesielt dyptgående, men de gir meg et visst inntrykk av musikkens rolle i de enkelte tenåringenes oppvekst.

Som med SMS-samtalene, har jeg i oppgava gjengitt ungdommenes chattesvar uten å gjøre noen språklige endringer.

Tam, som etter at han sluttet i bandet gradvis meldte seg ut av vennetrioen, ønsket ikke å la seg intervju.

3.3 Min forståelse av informantenes virkelighetsforståelse

Et postmodernistisk aspekt har ikke vært alene om å ha relevans for studiet mitt. Jeg har også lånt vitenskapsteori fra en annen hylle, nemlig tilnærmingen symbolsk interaksjonisme. Her fokuseres det på prosesser og samhandling. Forskerens intensjon er å forstå de symbolske meningene informantene tillegger handlingene sine. Dette skal gi innsikt i objektenes sosiale virkelighet slik personen selv oppfatter den.

The framework for the *grounded theorist* is rooted in *symbolic interactionism* (Blumer, 1969; Mead, 1964/1934), wherein the investigator attempts to determine what symbolic meaning artifacts, clothing, gestures, and words have for groups of people as they interact with one another. From this viewpoint the investigator hopes to construct what the interactants see as their social reality (Stern, 1994, s. 215 – 216).

Denne teorien tar utgangspunkt i at mennesket skaper sin identitet kontinuerlig i interaksjon med andre. Geertz skriver:

Our ideas, our values, our acts, even our emotions, are, like our nervous system itself, cultural products – products manufactured, indeed, out of tendencies, capacities and dispositions with which we were born, but manufactured nonetheless (Geertz, 1973, s. 50).

Informantene mine er produkter av sin egen tid. I begynnelsen av tenåra kaver de i et kaos av informasjonsstrøm, tidsklemme, kulturelle kollisjoner og en stadig mer aggressiv forbrukerkultur. De bor i en bydel, i en hovedstad og i et land hvor en eller begge foreldrene ikke har naturlige røtter og hvor de selv må dyrke fram sine egne. Forholdene de må danne sine identiteter under, er totalt forskjellige fra mine egne, der jeg vokste opp i mine foreldres hjemkommune – endatil på min mors barndoms småbruk. Det er et hav av tid og kultur mellom mitt ene glass brus på lørdagskvelden og dagens ungdoms halvliter Cola til hvert skolemåltid (som gjerne består av en pose tørre nudler). Det er et helt teknologisk univers mellom en grå, mono kassettpiller på gutterommet og en rosa iPod i baklomma. Det er mye befolkningsframskrivning mellom den koreanske adoptivjenta i

min egen klasse på Bergmo ungdomsskole tidlig på åtti-tallet, og de to halvt norske jentene i 10B på Hersleb (Emily og Monica er de eneste elevene i klassen med norske aner).

Den atferden ungdommene utøver i dette studiet, er en konsekvens av de identitetsdannende faktorer som har påvirket dem helt fra unnfangelsen av. Som forsker har jeg prøvd å forstå hvilke meninger informantene mine har lagt i handlingene sine. En persons atferd er i følge Thagaard et ytre symbol på handlingens meningsladede indre side, og måten handlingene mottas på – responsen de skaper – er i kombinasjon med subjektets intensjoner med på å forme ens identitet (s. 34).

3.4 Tolkning og analyse

I selve analysen har jeg valgt en personsentrert tilnærming. Siden denne oppgava har basis i personer og ikke i temaer, og siden feltarbeidet i så stor grad har båret preg av uforutsigbarhet og fleksibilitet, har jeg foretrukket å gjennomføre analysen på en forholdsvis uformell måte. Tolkningene er personbaserte og tar utgangspunkt i den forståelsen jeg utviklet underveis om ungdommene (Thagaard, 2003, s. 147 – 148).

Feltarbeidet jeg har gjennomført har gjort det naturlig å presentere datamaterialet gjennom deskriptive fortellinger. Måten jeg beskriver hendelser og personer på, er preget av min teoretiske forankring og praktiske erfaringsbakgrunn, samt mine egne opplevelser av de forskjellige situasjonene. Fortolkningen impliseres med andre ord i formidlingen. Uten sammenlikning for øvrig kan bandet tre inn i rollen som Geertz's (1973) katedral:

Chartres is made of stone and glass. But it is not just some stone and glass; it is a cathedral, and not only a cathedral, but a particular cathedral built at a particular time by certain members of a particular society. To understand what it means, to perceive it for what it is, you need to know rather more than the generic properties of stone and glass and rather more than what is common to all cathedrals. You need to understand also – and, in my opinion, most critically – the specific concepts of the relations among God, man, and architecture that, since they have governed its creation, it consequently embodies (Geertz, 1973, s. 50 – 51).

Bandet *Whatever* kan kjapt beskrives som et visst antall ungdommer i en viss alder som spiller visse instrumenter og som konsentrerer seg om et visst repertoar. I følge Geertz er dette en ”tynn beskrivelse” av bandet, ettersom den ikke er annet enn teknisk og målbar. Denne fremstillingen indikerer ikke annet enn atferd. En ”tykk beskrivelse” vil imidlertid

omfatte momenter som bandets sosiale kontekst, bandmedlemmenes intensjoner og deres begrunnelser for valg av instrumenter og sanger. Slik får vi også tak i selve meningen bak det som beskrives. Tomlinson legger begrepene ”atferd” og ”mening” sammen og får ”handling” som sluttsum. Det er dette som kalles ”kulturell fortolkning”, sier han.

I artikkelen ”The Web of Culture. A Context for Musicology” (Tomlinson, 1984), tar han utgangspunkt i Geertz’ tanker og poengterer at all beskrivelse er fortolkning. I det legger han at alle ytringer er tegn som bare kan forstås i forhold til andre tegn i et nettverk av slike (jamfør hans ”kulturnettverk”). Disse tegnene er likevel meningsløse dersom de ikke kombineres med praksis. Meningen ligger nemlig i det sosiale feltet, altså i konteksten. Denne meningen har jeg forsøkt å få fram i skildringene mine, og sammen med refleksjonene rundt min egen innflytelse på konteksten og prosessene og i samsvar med Geertz’ ”tykke beskrivelse”, får vi da den kvalitative termen ”fortolkende beskrivelse” (Thagaard, 2003, s. 171).

3.5 Teoriutvikling, anvendelighet og troverdighet

I den grad jeg skal plassere meg i forhold til induktiv eller deduktiv tilnærming, tenker jeg umiddelbart at feltarbeidet er blitt gjennomført med så blanke ark og en så stor grad av fleksibilitet at valget av en empiribasert teoriutvikling vil være nærliggende. Til grunn for studiet lå hypotesen min om bandspillingens sosiale effekter, men hovedtyngden av litteraturen jeg henviser til, har jeg funnet og lest parallelt med feltarbeidet. Dermed har jeg ikke hatt noen etablert teori å jobbe ut ifra. Vekten av den eksisterende hypotesen har imidlertid vært tung nok til at studiet ikke har vært utelukkende eksplorerende, og sammen med den teoretiske forankringen jeg har tilegnet meg underveis, har hypotesen gått inn i et dialektisk forhold med dataene jeg har avdekket. Ragin (1994) poengterer at både etablert teori og forskerens oppfatning av dataenes meningsinnhold kan påvirke forståelsen forskeren kommer fram til.

While the deduction-versus-induction distinction is a simple and appealing way to differentiate kinds of social research, most research includes elements of both (see Stinchcombe 1968). For this reason some philosophers of science (for example, Hanson 1958) argue that all research involves **retroduction** – the interplay of induction and deduction. It is impossible to do research without some initial ideas, even if the goal is to give voice to research subjects. Thus, almost all research has at least an element of deduction. Similarly, almost all research can be used to advance theory in some way. After all, social theories are vague and imprecise. Every test of a theory refines it, whether or not the test is supportive. Research involves retroduction because there is typically a dialogue of ideas and evidence in social research. The interaction of ideas and evidence culminates

in theoretically based descriptions of social life (that is, in social scientific representations) and in evidence-based elaborations of social theory (Ragin, 1994, s. 46).

Følgelig har det vært fruktbart for oppgavas teoriutvikling å flytte tyngdepunktet noen hakk mot deduktiv tilnærming. Jeg beveger meg da mot en abduksjon, hvor jeg har søkt å utvikle teorier basert på mine egne fortolkninger, men klokt nok med litt hjelp fra andre forskeres resultater.

Det er ikke til å stikke under en stol at denne oppgava er et resultat av en lang og til tider slitsom prosess, og følgelig er det i min interesse at sluttresultatet står fram som et troverdig produkt. For å oppnå lesernes tillit har jeg i fremstillingen og behandlingen av datamaterialet prøvd å være tydelig på hva som er direkte informasjon fra felten og hva som er mine egne fortolkninger. Som jeg tidligere har vært inne på, har jeg i analyseprosessen også hatt in mente måten jeg har tilegnet meg informasjonen på: Hvordan har forholdet mellom informantene og meg vært? Hvordan har det påvirket forskningen (Thagaard, 2003, s. 178)?

Jeg har lagt vekt på tydelige beskrivelser av framgangsmåtene mine og av relasjonene mine til informantene, noe som har stor betydning for bekreftbarheten i fortolkningene. Jeg har etter beste evne forholdt meg reflektert og kritisk til så vel prosessene rundt datainnsamlingen som fortolkningene av datamaterialet og til slutt analysene. Det lille omfang av relevant forskning som jeg har tatt utgangspunkt i, håper jeg vil kunne bevitne holdbarheten i mine egne undersøkelser og påstander (s. 180).

Jeg fikk tilgang til NRKs videoopptak mot å innhente ungdommenes skriftlige tillatelser, og opptakene vil av hensyn til informantenes anonymitet bare være tilgjengelige for oppgavas sensorer. Som leder for ungdommene på Grønland menighets kulturverksted er jeg underlagt taushetsplikt, og noe av informasjonen jeg har tilegnet meg er derfor utelatt. Selv om jeg har benyttet meg av fiktive navn, vil oppgava være tilgjengelig for folk som kjenner ungdommene og som derfor lett vil kunne identifisere dem. De beskrivelsene og opplysningene som for andre likevel kan oppfattes som sensitive, er allerede kjente for dem som måtte skjønne hvem det her er snakk om.

Ja så er'e søndagskvelden, byen har fått roa seg.
Lysa nedfra Grønlandsleret blinker lurt hit opp til meg.
Det var der jeg traff a' Maja; hu var også på fabrikk.
Vi gikk tur hit opp på Haugen.
Hu var full av blyge blikk.
Natta var blå. Maja var grønn.
Det blomstra på Enerhaugen.
Siden så satt' vi opp huset vårt,
og laga en prydhagefleck
med blomster og grønt ifra bygartner'ns bed
og busker fra Botsfengs'lets hekk.

Soffa'n vant jeg fra 'n Anton
i en beiteplukk en kveld.
Og hvert år ble møblementet supplert med en unge tel!
Da vi nesten kunne stille våres eget fotball lag,
tok vi fri, så Maja fikk stått brud
en solblank sommerdag.
Maja var hvit. Jeg var i svart.
Det jubla på Enerhaugen!
Vi har vært heldig' og hittil blitt spart
for uløkker, nød eller brann.
Det som er brent her i huset hos vårs -
Ja, det har vi sjæl fått i stand!

En må satse litt for kosen
så'n kan ha en "lerkefugl" -
for eksempel når vi gikk på bad hver påske og hver jul.
Det er godt her ut' i trappa; trinna har a' Maja slitt.
Jeg kan hør'a bak i hagan, trufast pusler 'a med sitt.
Hagan er grønn. Maja er grå.
Det kveldes på Enerhaugen.
Her har vi trivdes, og her har vi levd,
og kjenner hver stein og hver stokk.
Men nå skal her rives og jevnes med jord'n.
Vi er ikke tidsmessig' nok!

Ta og hvil deg litt nå Maja.
Du har strevd nok som du har.
Og så glemmer vi at bakom vårs
står bulldoser'ne klar.
Skål for gamle Grønland kjerke,
for den rosen skal du ha
at du en gang fikk a' Maja
til å rødme og si ja.
Tida er gått. Klokka har slått.
Det ringer for Enerhaugen!⁵

⁵ På Enerhaugen. Tekst/Melodi: Alfred Næss/Henrich Blichmann

4 Makrokosmos

4.1 Byfornyelse – til glede for hvem?

Oslo bystyre vedtok 22. juni 1978 et byfornyelsesprogram som skulle få veldige konsekvenser for Gamle Oslos demografiske utvikling i det påfølgende tiåret og vel så det (Aftenposten, 21.04.1992). Et par beboergenerasjoners bruk og slitasje var aldri blitt fulgt opp av gårdeierne, og forslummingen av særlig de østre deler av Oslo var blitt mildt sagt påfallende. Oslo kommune tok ansvar – og sendte regningen til beboerne. De henholdsvis hel- og halvkommunale selskapene Grønland Byfornyelse AS og Oslo Byfornyelse AS ble etablert, med det formål å kjøpe opp og sette i stand – eventuelt rive og erstatte – nedslitte gårder (Røsjø, 1997). Tanken var god og behovet var stort, siden boforholdene i Oslo Øst i mange tilfeller helt opplagt ikke ga helsemessig gevinst. Kalde, trekkfulle leiligheter, toaletter i kjellere, søppel og avføring i nedsprayedde trappeoppganger og rotter i barnevogner var utrolig nok hverdag for osloborgere tett innpå nittitallet (Aftenposten, 01.08.1987). Med byfornyelsen skulle det i løpet av få år bli godt, trygt og attraktivt å bo på østkanten. Dessverre ville markedskreftene det annerledes.

Kommunens visjon om bortimot 100 % tilbakeflytting ble på langt nær oppfylt. En rapport fra Byggforsk viste i 1995 at bare en tredjedel av dem som en gang flyttet inn i nye eller utbedrede gårder, fortsatt bodde der. Bare 25 % hadde tidligere bodd i gamle gårder som nå var rehabilitert eller revet (Aftenposten, 15.05.1995). Byfornyelsens siste etappe, som ble gjennomført i 1998 – 2000, var det gårdeierne selv som sto for. Kommunen valgte denne gangen heller å gi tilskudd i stedet for å fullfinansiere nødvendig oppussing av boligeiendommer. Fornyelsen ble evaluert av Byggforsk i 2001, og denne gang viste rapporten at 70 % av beboerne valgte å flytte ut av fornyede boliger. Halvparten av disse oppga for høy husleie som årsak til flyttingen (Aftenposten, 01.12.2001).

Med byfornyelsen maktet Oslo kommune å heve boligstandarden på østkanten betraktelig. De sosiale kostnadene og konsekvensene ble imidlertid fort til brysomme tall på politikernes skrivebord. Bak statistikker og rapporter skjulte det seg mennesker i bunnløs gjeld, folk som måtte ta på seg flere jobber for å få endene til å møtes, normalt friske mennesker som måtte sykemelde seg på grunn av boligpåkjenningene, unge voksne som skammet seg over å måtte låne penger av familie og venner, og eldre mennesker uten livsglede (Aftenposten, 21.04.1992).

Sosiale, kulturelle og menneskelige tragedier til tross, byfornyelsen var en ytterst nødvendig handling for å hindre en total forslumming av bydelen. Målet var å utjevne

levekårsforskjellene i hovedstaden ved å fjerne understandard på leiligheter, og da måtte nødvendigvis boligprisen øke. En tydelig konsekvens av dette kommer fram i inntektsstatistikkene før og etter fornyelsen. En rapport fra Byggforsk forteller at mange eldre og trygdede ganske umiddelbart overlot boligene sine til middelklasse-mennesker. Det er verdt å merke seg at det var snarere misnøye med byfornyelsen enn dårlig råd som fikk folk på flyttefot. Med dette skiftet gikk gjennomsnittsinntekten i Oslo Øst opp en tanke, uten å miste posisjonen som bydelen med lavest inntekt (Aftenposten, 15.05.1995).

4.2 Den nye arbeiderklassen

Tidlig på 70-tallet oppsto det i norsk industri et akutt behov for ekstra arbeidskraft. I motsetning til andre europeiske land var ikke Norge som stat spesielt aktiv i rekrutteringsarbeidet, men enkelte bedrifter hentet selv inn i hovedsak tyrkiske, indiske, marokkanske og pakistanske arbeidsimmigranter. Blant dem skilte inderne seg ut ved å ha utdanning utover grunnskolenivå. I februar 1975 fikk vi en midlertidig innvandringsstopp etter en debatt som var utløst av oljekrise og nedgang i konjunktoren. Det er imidlertid ingen hemmelighet at døra ble holdt på gløtt, og i Oslo sto ikke-vestlige innvandrere for 83 % av befolkningsøkningen i perioden 1988 til 2001 (Aftenposten, 18.11.02).

Foruten Grünerløkka og Gamlebyen var det på Grønland og Tøyen våre nye landsmenn fant rimelig husvære tidlig på 70-tallet. Innflyttingen var forholdsvis beskjeden fram til midten av 80-tallet (57 % av dagens ikke-vestlige innvandrere er kommet hit etter 1984, mens 28 % er født her til lands) (Oslo-speilet, nr. 5, 2003), og den første innvandringsbølgen besto altså særlig av unge arbeidssøkende menn. Den neste bølgen brakte med seg ektefeller og barn av de allerede etablerte innvandrerne, og på åttitallet kom en tredje bølge bygd opp av familie-gjenforeninger, flyktninger og asylsøkere (Brochmann, 2003, s. 161). Det er ikke vanskelig å forestille seg hvordan lave boligpriser, sentrumsnærhet og naboskap med andre landsmenn gjorde området attraktivt for til dels fattige og ressursvake mennesker i et fremmed land. Oslo sto med ett overfor et fenomen man stort sett forbandt med Amerika: rene gettoer var i ferd med å etablere seg i hovedstaden.

Den etter hvert omstridte byfornyelsen klarte å redde Grünerløkka fra å bli en getto. En reportasje i *Aftenpostens* kveldsutgave 29. september 1987 viser til at nordmenn på det

tidspunktet er i ferd med å flytte tilbake til bydelen, samtidig som innvandrerne holder stand. Samme reportasje forteller om en voldsom økning av fremmedspråklige barn ved Gamlebyen og Tøyen skoler. Dit er byfornyelsen ennå ikke kommet, og rektor ved Gamlebyen håper at den vil jevne ut forholdene på lik linje med Grünerløkka. Ti år seinere er det gått troll i ord for rektoren. Ikke bare flytter nordmenn tilbake til Gamle Oslo, de blir også boende når barna begynner på skolen. På barneskolene merkes det ved at andelen barn med fremmedkulturell bakgrunn synker helt ned mot 50 % (mot 90 % ved Møllergata skole i 1991) (Aftenposten, 28.11.1997). I perioden 2001 til 2006 synker andelen minoritetsspråklige elever i Gamle Oslo med 5,3 %, mens andelen i Grorud bydel (hvor nettopp *Sunwheels'* Kalbakken hører til) stiger med 38,3 %. Man ser at det de siste årene har ”foregått en forskyvning i bosettingen av ikke-vestlige innvandrere fra indre by øst til Groruddalen” (Oslo-speilet, nr. 1, 2006).

I januar 2001 hadde Gamle Oslo den største andelen ikke-vestlige innvandrere av alle bydelene i Oslo (Oslo-speilet, nr. 6, 2001). Sterkt stigende boligpriser til tross, med god kultur for sterke familiebånd hadde mange taklet prisnivået greit ved å stue seg sammen på få kvadratmeter. Med de siste årenes prisstigning skal det mye godvilje til for at man ikke flytter sine tre generasjoners familie fra 50 kvadratmeter på Grønland til kanskje det dobbelte på Stovner. To år seinere må bydelen se seg slått av Grorud, Stovner, Alna og Søndre Nordstrand i ”konkurransen” om den mest flerkulturelle befolkningen (Oslo-speilet, nr. 5, 2003).

Ved inngangen til 2004 utgjorde Gamle Oslos 9 942 ikke-vestlige innvandrere 28,8 % av bydelens befolkning. Til sammenlikning besto 5,4 % av bydel Vestre Akers befolkning av innvandrere fra ikke-vestlige land (Oslo-speilet, nr 5, 2004).

I dag blir Grønland, Tøyen og Gamlebyen gjerne regnet for hva man kan kalle ”trendy” boområder. Det bygges stadig nye boliger i bydelen, samtidig som private gårdeiere og sameier for lengst har sett verdien i å pusse opp og vedlikeholde gårdene sine. Boligprisene har steget såpass mye at en betydelig del vanskeligstilte har måttet flytte lenger øst, men prisnivået er fortsatt lavt nok til at unge, ressurssterke studenter, nyetablerte familier, enslige menn og kvinner i godt lønnet arbeid og mer eller mindre etablerte kunstnere har råd til å bosette seg her. Bydelen frister med et rikt og variert kafétilbud, eksotiske butikker og restauranter, bugnende frukt- og grønnsakbutikker (som

kan tilby lave priser og høy kvalitet), to nyoppussede barneskoler, sentrumsnærhet og gangavstand til alle nødvendige fasiliteter og vel så det. På bestilling fra *Aftenposten* i september 2001, gjorde Opinion en undersøkelse som viste at 44 % av Oslos innbyggere under 30 år ønsket å bo i Oslo indre Øst (*Aftenposten*, 18.09.2001).

En fersk undersøkelse viser at Gamle Oslo er blant de tre bydelene hvor utdannelsesnivået til innbyggerne har steget mest, og Oslo indre Øst (Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene) nærmer seg nå nivået i indre Vest (St. Hanshaugen og Frogner). Tabellen under viser utdanningsnivået for personer i alderen 16+.

	01.01.1997 (01.10.1995)				01.01.2004 (01.10.2002)			
	Grunn- skolen	Videre- gående	Universitets- og høyskole		Grunn- skole	Videre- gående	Universitets- og høyskole	
			Lav grad ²	Høy grad ²			Lav grad	Høy grad
1. Gamle Oslo	27,2	48,6	19,8	4,3	17,5	46,4	26,3	9,8
2. Grünerløkka	25,8	45,6	23,0	5,2	15,2	43,1	30,5	11,4
3. Sagene	28,8	40,4	24,9	5,9	16,8	38,4	32,3	12,5
4. St. Hanshaugen	13,1	39,7	36,1	11,2	8,3	38,8	36,2	16,7
5. Frogner	10,4	41,2	35,2	13,3	6,8	42,1	33,8	17,2
6. Ullern	9,0	40,2	34,7	16,2	6,2	40,6	33,7	19,5
7. Vestre Aker	9,2	37,7	35,5	17,5	6,5	39,9	33,5	20,1
8. Nordre Aker	14,1	39,6	32,2	14,1	9,5	40,6	31,7	18,2
9. Bjerke	25,2	50,4	19,9	4,6	20,0	51,6	21,8	6,5
10. Grorud	30,7	53,2	13,1	3,0	24,5	55,9	15,3	4,3
11. Stovner	27,7	56,5	13,5	2,3	23,7	58,9	14,3	3,1
12. Alna	27,4	54,0	15,5	3,1	21,7	56,8	17,3	4,2
13. Østensjø	25,5	51,5	18,5	4,5	19,7	52,9	21,0	6,4
14. Nordstrand	18,7	48,5	25,2	7,6	13,4	50,1	26,5	10,0
15. Søndre Nordstrand	20,7	54,0	20,6	4,7	17,2	56,3	20,6	5,9
16. Sentrum	18,7	54,3	23,9	3,2	9,4	52,3	27,6	10,8
17. Marka	23,2	50,0	20,5	6,4	17,6	51,2	21,4	9,8
I alt	20,4	46,4	25,1	8,2	14,7	47,2	26,8	11,4
Norge	24,3	54,1	21,6		20,4	56,6	18,0	5,0

¹ Befolkningsgrunnlaget er pr. 01.01.1997 og 01.01.2004, men utdanningsnivået er hentet fra ajourført utdanningsregister på dette tidspunkt, dvs. henholdsvis 01.10.1995 og 01.10.2002. Personer i gruppene "Ingen utdanning" og "Ukjent utdanning" er holdt utenfor andelsberegningene.

² Lav grad omfatter inntil 4 års utdanning på høyskole og universitet, mens høy grad omfatter mer enn 4 års utdanning.

Interessant er det også å merke seg at omtrent halvparten av innbyggerne i Gamle Oslo er mellom 20 og 39 år (pr 01.01.03) (Statistisk årbok for 2003).

4.3 Nye tider

”Det ble rett og slett kjedelig der borte. Med hus, hage, bil, advokatmann og full pakke. Veldig få impulser.” Ordene tilhører en 44-årig vestkantfrue som til *Aftenposten* forklarer hvorfor hun snart forlater villaen på Frøen til fordel for en toroms i de nylig påbegynte Grønlandskvartalene. *Aftenposten* melder at den omfattende nybyggingen på Grønland ser ut til å trekke enda en befolkningsgruppe østover mot den moteriktige bydelen. 40 % av så langt 250 leiligheter i nevnte kvartaler er solgt til flyttesugne mennesker på 40+. En fjerdedel av disse har i dag adresse St. Hanshaugen, Frogner og Ullern. Dette stemmer godt overens med samfunnsgeograf Karl Fredrik Tangens beskrivelse av en gentrifiseringsprosess.⁷ Intervjuet av *Aftenposten*, gir han en oversikt over ulike samfunnslags overtakelse av et arbeiderstrøk ”på vei opp”: Kunstnerne flytter inn først, tett etterfulgt av humanistene. Deretter følger samfunnsvitere og pedagoger, og til sist kommer økonomene og presser boligprisene til værs. I følge Tangen illustrerer Enerhaugblokkene teorien godt. De ruvende kolossene var utskjelte og upopulære inntil homofile og arkitekter begynte å flytte inn. Med ett ble blokkene trendy, og leilighetene steg følgelig i verdi (*Aftenposten*, 07.02.05).

Kanskje er det vi ser her er en slags flørt med trangboddhet. Mennesker som til daglig ikke opplever økonomi som en begrensende faktor, går lei av sin konvensjonelle livsstil og søker seg inn mot områder med helt andre utfordringer og privilegier. Grønlands trange boliger og hektiske sentrumsmiljø krever en håndtering ganske forskjellig fra 300 kvadratmeters villa med hage på Røa. Fritidssysler, arbeid og levekår som folk flest forbinder med fysisk slit, nøktern livsstil og nøysomt oppsparte midler, blir i seg selv utfordringer, idet veien dit bare er sifre og tastetrykk unna.

4.4 Med Gamle Oslo som oppvekstmiljø

Hvordan er det så å være ungdom i Gamle Oslo i dag? I et område som stadig ligger helt i bunn i landsomfattende levekårsundersøkelser (SSB, 2006), satses det stort på tiltak som

⁷ *Gentrifisering* kommer av det engelske begrepet ”the gentry” = middelklassen. Første gang brukt av sosiologen Ruth Glass i 1964: *One by one, many of the working class quarters of London have been invaded by the middle-classes—upper and lower. Shabby, modest mews and cottages—two rooms up and two down—have been taken over, when their leases have expired, and have become elegant, expensive residences [...]. Once this process of 'gentrification' starts in a district it goes on rapidly until all or most of the original working-class occupiers are displaced and the whole social character of the district is changed* (<http://www.wikipedia.org>).

skal gi barn og unge bedre oppvekstvilkår. Mest omfattende er Handlingsprogram Oslo indre Øst, en satsing som i løpet av en tiårsperiode skal bedre levekårene i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene. Siden oppstarten i 1997 er 700 millioner kroner spyttet inn i prosjektet, hvorav i overkant av 41 millioner har gått til barne- og ungdomsarbeid i Gamle Oslo. Tretten av disse millionene er blitt tildelt *Riverside* ungdomshus ved Vaterlandsbrua (Ege og Beveney, 2004, s. 31 – 33)

Bydelen driver i tillegg til *Riverside* fire barne- og ungdomsklubber, og gjennom årlige frivillighetsmidler støtter bydelen andre tiltak drevet av menigheter og organisasjoner. I resepsjonen til bydelsadministrasjonen informeres jeg våren 2005 om hele 21 idrettslag, to korps, to speidergrupper og ett musikk/dans/drama-prosjekt. Av de statskirkelige menighetene i bydelen har Kampen og Grønland menigheter et oppegående fritidstilbud for barn og ungdom, mens Vålerenga er på trappene med nystart av et Ten Sing kor. Utover dette drives en rekke tiltak i regi av minoritetsgrupper, frivillige organisasjoner og menigheter i andre trossamfunn. Det skorter ikke på fritidstilbud i Gamle Oslo, selv om media ofte forsøker å gi inntrykk av noe annet.

Likevel driver barn og ungdom gatelangs både på dag- og kveldstid. Lærere på Tøyen skole fortviler over at deres elever ikke får samme utdanning som elever på andre norske grunnskoler (Aftenposten, 01.09.2001). Gjenger dannes, støter sammen og skaper utrygghet. I gata mi spytter 13 år gamle gutter politiet i ansiktet. 15 år gamle jenter eksperimenterer med kokain på skolen. Rundt Jordal Amfi organiserer 14 – 16 år gamle jenter seg for å true penger og verdisaker av yngre jenter (Aftenpostens nettutgave, 2004). På Vahl skole har noen 10-åringer dannet en gjeng med et kraftig pressmiddel: Lyster du ikke ordre, blir du utestengt fra leiken.⁸ Når jeg møter tidligere klubbmedlemmer på gata, spør vennene deres: ”Hvem er du? Er du politi? Jobber du i barnevernet?”

Det er selvsagt umulig å finne en enkel forklaring på hvorfor bydel Gamle Oslo utmerker seg såpass negativt i statistikker og medieomtale når temaet oppvekstmiljø bringes på bane. Mange faktorer spiller inn, men to av dem kan det i denne sammenhengen være særskilt grunn til å dvele ved: Den ene er det kulturelle mangfoldets ukuelige evne til både

⁸ Samtale med bekymret mor

å berike og forarge, den andre faktoren er barnets nærmiljø – sammenhengen mellom hjem, skole og fritid.

Gamle Oslos kulturelle identitet har hele tiden vært i forandring. En etablert lokal kultur, arbeidssamfunnet, har siden forstadstiden vært plattform for områdets utvikling. Den bydelen vi kjenner i dag er et resultat av politiske beslutninger, møter mellom mennesker, konjunkturedringer, medieomtale, kommersielle interesser, holdninger, slektsrelasjoner og mer til. Man hører stadig folk beklage seg over at ”bydelen er ikke slik den en gang var”. Selvfølgelig er den ikke det, det har den da heller aldri vært, og slik den er nå vil den med stor sikkerhet ikke forbli. Heldigvis. En bydel i forandring er en levende bydel, og Gamle Oslo er i høyeste grad levende. På godt og vondt.

4.5 Den gode oppveksten

Mytene rundt den gode oppveksten er mange, og sikrest har man nok følt seg hvis man har forfektet synet på landsbygda som det trygge og storbyen som det skumle, karrieremenneskene som de fraværende og husmødrene som de omsorgsfulle. Ferske undersøkelser viser imidlertid at det ikke nødvendigvis er sunnere å bo på landet enn i byen. Rapporten *Oppvekst i to multietniske boligområder i Oslo* fra Byggforsk påpeker at storsatsingen i Oslo indre Øst har gitt dagens barn og unge et merkbart bredere aktivitetstilbud (Aftenposten, 30.04.2004). Studier viser også at storbyen verken er mer eller mindre trygg enn landsbygda og at bysbarn faktisk er mer fysisk aktive enn andre. De omgir seg naturlig nok med en langt mer sammensatt venne- og bekjentskapskrets enn sine jevnaldringer fra mer perifere strøk i landet. Rektor ved Ila skole, Eva Baumann, sier til *Aftenposten*:

Våre elever får mange impulser hele tiden og må forholde seg til et mangfold av mennesker og kulturer. Det er mange morsomme møteplasser for ungene, og de kan velge blant mange ulike kulturtilbud og aktiviteter. Jeg kan egentlig ikke se noe negativt i å vokse opp i en storby, i hvert fall ikke i Oslo (ibid.).

Hun får støtte av Hanne Wilhjelm, stipendiat ved Arkitekthøgskolen i Oslo. Hun har forsket på barn som vokser opp i by, og hun mener barn generelt er flinke til å tilpasse seg et bymiljø.

Barn tilpasser seg det livet de blir plassert i, og har en genuin positiv holdning. Bitte små nyanser i bybildet som vi knapt legger merke til, er deres eventyr. Om de bor ved en trafikkfarlig vei, definerer de den ikke som et problem (ibid.).

Om du vokser opp på Tøyen eller i Mehamn, de dypeste sporene i livet ditt settes innenfor hjemmets rammer. Foreldre eller foresattes utdanning, karriere, livssyn eller kulturelle bakgrunn er blant faktorene som langt på vei bestemmer barnets personlige utvikling. Det forskes stadig på hvilke forhold det er som gir ”optimale” oppvekstvilkår, uten at forskerne klarer å enes om et fasitsvar. For slikt finnes jo ikke. Jeg kjenner barn fra Grønland, som tross total omsorgssvikt i alkoholisert hjem har vokst opp som ressurssterk ungdom og voksen, og jeg kjenner bygdebarn fra ”mønsterfamilier” i Romsdal, som har havnet langt utpå skråplanet.

Viktigere enn geografisk åsted for oppveksten, er foreldrenes egne ressurser. De foresattes utdanning, arbeidssituasjon og økonomi påvirker i svært stor grad barnets læringsevne og sosiale omgangskrets. God familieøkonomi og høyt utdannede foreldre betyr gjerne god oppfølging og ballast for barnet, mens lav utdanning og dårlig økonomi som regel betyr redusert tilgang på bøker og PC. I følge forsker Anders Bakken ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har disse faktorene langt større betydning enn etnisk opprinnelse. Når gapet mellom etnisk norske skolebarn og innvandrerbarn er såpass stort, henger det klart sammen med at majoriteten i den siste gruppa vokser opp i såkalt ressursvake familier (Aftenposten, 03.05.2004).

Hilde Lidén ved Institutt for samfunnsforskning har tatt doktorgrad på oppvekst i Oslos indre bydeler. Hun viser blant annet til at etnisk norske barn og innvandrerbarn til en viss grad deler arena i hverdagen gjennom skole og felles organiserte aktiviteter. Et fotballag eller SFO er viktige møteplasser hvor barn fra forskjellige kulturer kan bli kjent med hverandre og dele sine erfaringer. I indre by viser det seg imidlertid, i følge Lidén, at de fruktbare kultur møtene uteblir som en konsekvens av at de etnisk norske barna holder seg mest innendørs og driver med organiserte fritidsaktiviteter, mens innvandrerbarna dominerer leken i gatene (ibid.).

4.6 Skole og fritid

4.6.1 Skole

De mye omdiskuterte nasjonale prøvene som spesielt i 2005 skapte frustrasjon ved norske skoler, tilkjennegir en virkelighet mange Oslolærere og –elever fortviles over. Tendensen er helt klar: Skolene med høyest innslag av minoritetsspråklige elever ligger jevnt over nederst på scoringslista for disse testene. I skoleåret 2003 - 2004 oppnådde Hersleb ungdomsskole 13 poeng i lesing for tiende trinn, mens gjennomsnittet for Oslo og landet for øvrig lå på henholdsvis 54 og 50. I tidsrommet 2001 til 2004 gikk Herslebelevne ut med et karaktersnitt på 3,36 i fagene engelsk, norsk og matematikk. Dermed havnet de på tredje siste plass av alle Osloskolene i undersøkelsen. Øverst tronet Ris skole med et snitt på 4,23.

Kommunerevisjonens rapport *Elevenes kompetansenivå i basisfag i ungdomsskolen* viser tydelig sammenhengen mellom bydelens generelle utdanningsnivå og skoleelevenes resultater. På Vinderen hadde 67,3 % av innbyggerne mellom 40 og 59 år høyere utdanning på undersøkelsestidspunktet. 2,8 % av elevene ved Ris ungdomsskole mottok samtidig særskilt norskopplæring. Tilsvarende tall for Gamle Oslo bydel og Hersleb skole var 29,6, 75,1 (Kommunerevisjonens rapport nr 25, 2004).

De svake resultatene kan delvis forklares med at minoritetsspråklige elever ikke skjønner undervisningen i fag som norsk, matematikk og engelsk så lenge den ikke foregår på deres eget morsmål. Rådgiver Sigrun Aamodt ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) påpeker at det tar fra fem til sju år før et nytt språk blir et fullstendig læringsredskap for en elev. Hun mener skolenes manglende undervisningstilbud på morsmålet er hovedgrunnen til det lave karakternivået hos fremmedspråklige elever. Bedre går det for skoler som Tøyen, hvor elevene gis mulighet til å følge undervisning både på norsk og på eget morsmål (Aftenposten, 07.12.2004). Kommunerevisjonens rapport viser imidlertid at i de områder av Oslo hvor utdanningsnivået er lavest, er karakterforskjellene mellom etnisk norske og førstegenerasjons innvandrerbarn svært små. Foreldrenes ressurser og kompetanse utmerker seg klart som styrende faktorer.

Mye av motstanden mot Utdanningsdirektoratets nasjonale prøver har bunnet i en ikke ubegrunnet frykt for stadfestelsen av ”taperskoler”. Å vite med seg selv at man ikke

akkurat utpeker seg som spesielt skoleflink er *en* ting, noe helt annet er en elevs opplevelse av å bli stemplet av media som ”udugelig”. Slik stigmatisering har sjelden annet enn negativ effekt på en ungdoms selvbylde. Anders Bakken ved NOVA påpeker at det i de kommende fem årene vil være svært viktig at de minoritetsspråklige elevene får utbytte av utdannelsen sin. Han sier det så sterkt at ”dersom det sprer seg en oppfatning om at det ikke er noen vits i å ta utdanning, kan den oppvoksende generasjon få motstand mot skolegang” (Aftenposten, 03.05.2004).

En slik holdning eksisterer allerede i dag blant ungdom jeg har møtt i mitt virke på Grønland. De ser et arbeidsmarked hvor foreldrene ikke slipper inn på tross av mer enn tilstrekkelig kompetanse fra hjemlandet. De ser at staten Norge tilbyr et økonomisk sikkerhetsnett som ved et nøkternt levesett kan brødfø en familie. Om nøkternhet ikke frister, tilbyr den kriminelle løpebanen rask tilgang til materielle goder.

4.6.2 Fritid

Nettopp det siste aktualiseres dessverre mer og mer, spesielt ettersom kjøpepresset stadig øker. Tall fra undersøkelsen *Ung i Norge 2002* viser at Osloungdommen bruker mer penger på seg selv enn hva jevnaldrende gjør ellers i landet. Er du mellom 13 og 19 år og bor i hovedstaden, bruker du i snitt 2400 kroner i måneden på deg selv. I tillegg kommer alt foreldrene spanderer av tegneserier, hygieniske artikler, undertøy med mer (Aftenposten, 28.06.2004). Forbruket dreier seg i grove trekk om mobiltelefoni, klær/utseende, kafé og underholdning (Tidsskrift for ungdomsforskning, nr. 2, 2004). Det som er spesielt interessant i vår sammenheng, er at forbruket indikerer ungdommenes sosiale relasjoner. Tilhørighet til visse grupperinger krever spesielle klesmerker, sko, parfymmer, mobiltelefoner, MP3-spillere, etc. Oppfyller man ikke kravene, tas man heller ikke opp i fellesskapet. Dette gjenspeiler seg i funn som viser at gjengtilhørighet medfører et forbruk som ligger langt over gjennomsnittet (Brusdal, 2004, s. 50).

Når ungdommene så er ute og handler inn de effektene fellesskapet måtte forlange, er det ikke nødvendigvis selve anskaffelsen av produktet som står i sentrum. Innkjøpet inngår gjerne i fenomenet som er best kjent under betegnelsen *shopping*. I dag nevnes shopping i samme åndedrag som ishockey og Ten Sing når fritidsaktiviteter skal listes opp. Forbrukerkulturens tiltrekningskraft har gitt ungdom et ritual hvor runddans er minst

like viktig som selve gullkalven. Begjæret og veien til forløsning har like stor appell som forløsningen, og som regel er nytelsesaspektet ved de tre elementene hver for seg like kortvarige. Ikke desto mindre gjør denne fritidsaktiviteten kjøpesenteret til et hyppig besøkt samlingssted, på lik linje med en populær og velutstyrt ungdomsklubb.

I motsetning til ungdomsklubben kan ikke kjøpesenteret tilby omsorg og oppfølging fra kompetente, voksne ledere, og miljøet som oppstår rundt denne kulturen, omtales ikke som udelt positivt, verken av fagfolk eller media. Gjengmiljøene trer tydeligere fram på kjøpesentre, og tilhørigheten – eller ønsket om tilhørighet – til disse gjengene forsterkes. Behovet for aksept gjør kjøpepresset sterkere, og når lommepengene ikke strekker til, blir butikkyveri en lettvinnt løsning. Siden begynnelsen av 90-tallet er antallet barn og ungdom (under 20 år) som blir tatt for nasking tredoblet. At hele 70 % av disse er jenter (med hovedvekt på aldersgruppen 13 til 16 år), kan kanskje delvis forklares med at jentene i følge undersøkelsen Ung i Norge 2002 mottar mindre lommepenger hjemmefra enn guttene (Dugstad, 2004). I tillegg viser tall fra Oslo politidistrikt at jentene helst opererer i flokk, noe som gjør terskelen lavere for å delta i ugjerningen. Grovere kriminalitet, som ran og innbrudd, overlater de til guttene (Aftenposten, 01.07.2004).

4.7 Smeltingen

Bildet jeg til nå har tegnet av Gamle Oslo som oppvekstmiljø, representerer langt ifra den hele og fulle sannhet. At områdets negative sider fortsatt har en stygg tendens til å dominere mediebildet framfor de rene solskinnshistoriene, er nok mest et resultat av at slikt stoff selger godt. Virkelighetens Grønland er langt mer mangfoldig. Som tidligere nevnt settes store ressurser inn for gjøre bydelen til et frodig, trygt og attraktivt boområde for så vel barnefamilier som studenter og eldre. Grøntarealer vokser fram som små oaser, gater og fasader pusses opp, frivillighetsmidler spyttes inn i et allsidig barne- og ungdomsarbeid, og engasjerte lærere brenner etter å sette positivt preg på den oppvoksende slekt.

Stor og mangeartet innsats kombinert med et mildt sagt eksotisk miljø (ikke minst på kafé- og kulturfronten) har de siste årene gjort bydelen til en av hovedstadens mest populære. Selv om dette har presset boligprisene opp og de fattigste bort, er bydelens innbyggere fortsatt en svært sammensatt gruppe. I blokkene på Enerhaugen bor trendy arkitekter i

fasjonabelt oppussede leiligheter i reneste Penthouse-stil, og i Herslebsgate bor noen av de 636 barna under 17 år som i 2004 ble til statistikkprosenten 15,3 i FAFOs bydelsoversikt over barn som lever under fattigdomsgrensa (Ytrehus, 2004, s. 12).

Økt tilvekst fra stadig nye samfunnsskikt betyr økt tilgang på både menneskelige, økonomiske og kulturelle ressurser. Blant institusjonene i Gamle Oslo som nå begynner å forberede seg på effektene av Olav Thons basarer, de nye Grønlandskvartalene og, ikke minst, Bjørvika, finner vi Grønland menighet. De siste ti årene har menigheten vært en viktig aktør blant områdets tilbydere av barne- og ungdomsaktiviteter. Som ansatt i denne delen av menighetens virke, har jeg i samme periode fått oppleve på kloss hold kostnadene og gevinstene av et barne- og ungdomsarbeid i med- og motgang. Barna og ungdommene jeg har møtt, har med full bredde gitt ansikt til oppveksten i Gamle Oslo.

5 Mesokosmos

5.1 En romsdaling, rulleskøyter og Kaptein Sabeltann

”Jeg kan litt av hvert, og nå kommer jeg til Oslo!” Omtrent slik kan det summeres opp brevet jeg våren 1992 sendte til de tjue mest sentrumsnære menighetene i hovedstaden. Passe praktisk anlagt, med bussertifikat i lomma og med det jeg mente var allsidig erfaring i barne- og ungdomsarbeid, håpet jeg på en sentral og rimelig hybel i bytte mot relevant og nyttig innsats. Jeg ble vaktmester i Grønland menighetshus, og sammen med fem andre unge voksne som samtidig flyttet inn i menighetens leiligheter, skulle jeg i tillegg starte opp et aktivitetstilbud for barn og ungdom.

Der jeg kommer fra henger man opp plakater på lyktestolper i byggefeltet og i vinduet på nærbutikken når noe spennende skal skje. Normalt er tre-fire hjemmelagede plakater i A3-format nok til å trekke 20-30 barn til nystart av en klubb, et kor eller et idrettslag. Nå befant vi oss imidlertid i storbyen, og for å oppnå ekstra god effekt, bestemte vi oss for gå direkte til kilden: vi hengte opp en plakat på Tøyen skole i tillegg. Seks glade ungdommer fra vestlandet, alle med europeisk storbyerfaring etter ett år med omreisende *Ten Sing Norway*, skulle starte barneklubb i Grønland menighetshus. Vi skulle åpne med et smell, og vi skulle gi barna det samme tilbudet som vi selv hadde vokst opp med. Og hva hadde vel brent seg sterkere fast i minnet fra min tid som triangelgutt hjemme i Molde enn kortversjonen av *Flåklypa* i 8mm-format? Dypt inne i et skap på menighetskontoret fant jeg en filmframviser, og pater Ronald i St. Halvards kirke hadde *Flåklypa* i smalfilmsamlingen sin. Dette kunne ikke bli annet enn suksess.

Hun som kom, hadde det sikkert koselig, men hun kom aldri tilbake. Om det var fordi framviseren kilte seg fast og filmen brant opp, eller om det var fordi hun følte seg litt alene, fikk vi aldri vite.

Vårt neste forsøk skulle rettes mot ungdommen. En frisk kveldsgudstjeneste med fullt band, kraftig PA og moderne sanger burde være en sikker vinner. Mange kom, men de fleste var godt over 20 og selv aktive ledere i andre menigheters barne- og ungdomsarbeid.

Drøye to år seinere mente sokneprest og menighetsråd det måtte være på tide med en mer målrettet satsing. Jeg hadde havnet i et vakuum mellom førstegangstjeneste og videre studier, og Grønland menighet ville gripe sjansen og ansette meg i en deltidsstilling for endelig å få fart på sakene. Og fart ble det først da vi innså at vi måtte skynde oss rolig. I et møte med Tøyen skole ble kapellanen vår spurt om vi kunne skape et tilbud for fem problematiske gutter i femte og sjetten klasse. De hadde dannet sin egen lille gjeng med ran av jevnaldrende og yngre barn som hovedgeskjeft. Løsningen ble en gutteklubb for de fem en ettermiddag i uka. For å bli bedre kjent med både gutter og omgivelser bestemte vi at jeg i tillegg skulle gjennomføre ukentlige besøk i skolegården i storefri.

Utover våren hadde ryktene om guttegjengens delaktighet i noe spennende nådd de fleste av Tøyen skoles elever, noe som resulterte i et stadig sterkere mas fra disse om å opptas som medlemmer i dette mystiske fellesskapet. Noen femteklassejenter tok til slutt saken i egne hender og inviterte seg selv med på gutteklubbens telletur i Nordmarka. Før jeg visste ordet av det ble *en* leder og fem gutter til fem ledere og tolv unger, og endelig kom mine egne erfaringer fra hjemtraktene til sin rett: Kassegitare og spøkelseshistorier rundt leirbålet viste seg å ha universell nedslagskraft.

Dette ble opptakten til barneklubben *Guffa*, som på åpningskvelden høsten 1995 samlet 25 yre unger, derav fire norske. Klubbens profil har siden da satt standard for det meste av barne- og ungdomsarbeidet i Grønland menighet: lavterskel, ingen forkynnelse, mye kreativitet, lekne og engasjerte ledere som er tydelige på hvem de representerer og hva de står for. Vårt fokus på å være ærlige og tydelige i all vår framferd har gjort at vi har vunnet både barnas, foreldrenes og skolens tillit. En muslimsk far fortalte en gang på et foreldremøte på Hersleb skole at han foretrakk å sende barna sine til Grønland menighets aktiviteter framfor til kommunens, siden vi i det minste bygde tilbudet vårt på et visst verdigrunnlag. Ved vår første skolegudstjeneste etter at samarbeidet med bydelsskolene startet, ble kapellanen vår kraftig irettesatt av en muslimsk lærer: Vi hadde ikke nevnt Jesus med ett ord, i frykt for å støte de mange muslimene, buddhistene og hinduene som var til stede.

Samme høst ble vi kontaktet av en av bydelens kommunale barnehager, som ønsket å bruke kirkerommet til sangstund en gang i uka. Kassegitaren og jeg meldte oss umiddelbart til tjeneste, og allsangens universelle kraft traff nok en gang blink. Etter hvert

som ryktet gikk, meldte flere barnehager seg på. Snart sang seksti barn *Kaptein Sabeltann* av full hals fra galleriet hver torsdag formiddag. Noen barn fikk imidlertid ikke lov av foreldrene til å gå i kirka, derfor tilbød jeg meg etter hvert å komme på ukentlige sangstundbesøk i hver enkelt barnehage. Ordningen ble en suksess, og en avdelingsleder kunne etter ei heftig sangøkt konstatere at jeg var blitt ”større enn Michael Jackson”.

Etter ett år med sangstunder var de eldste barna kommet i skolealder, og for å etterkomme deres ønske om fortsatt å få synge under ledelse av ”Michael Jackson”, startet vi opp *Gamle Oslo barnegospel (GOBAGO)*. Vi bestemte oss for at dette skulle være den delen av arbeidet vårt hvor vi holdt en klar kristen profil, siden et barnekor i en menighet så absolutt burde kunne opptre ved gudstjenester. *Kaptein Sabeltann* og andre morsomme sanger sto selvfølgelig også på repertoaret, all den tid koret skulle framkalle genuin sangglede. Det har vært foreldre innom som har håpet å gjøre gullstruper ut av ungene sine, men det faktum at *Forelska i lærer'n* på tiende året fortsatt topper *GOBAGO*s Top 5, sier vel egentlig mye om hvilke kvaliteter vi setter først. For den jevne 1. – 3.-klassing skal det først og fremst være gøy å synge. Og for guttene må det være tøft også.

Jeg hadde jo annonsert at jeg kunne ”litt av hvert”, og da Kristen Idrettskontakt (*KRIK*) signaliserte at de gjerne ville få til et treningstilbud for ungdom på Grønland, var det fristende for en gammel landeveissyklist å ta på seg oppdraget. *Sentrum KRIK* fant snart sin form i gymsalen på Hersleb skole, og de 15 – 20 guttene som en gang i uka møtte opp til uformelt ballspill, kom hovedsakelig derfra. Ingen etnisk norske benyttet seg av tilbudet, antakelig fordi de allerede deltok i mer organisert idrett (jfr. Hilde Lidéns funn). Jentene uteble også, noe vi antok skyldtes religiøse og kulturelle skikker. Et forsøk på å starte opp ei rein jentegruppe med bare kvinnelige ledere rekrutterte imidlertid bare noen medlemmer fra ungdomsklubben vår, som ble med bare fordi de følte at de ”måtte”.

Ungdomsklubben *Mr. MonMon* (seinere *Zoda* og *Verkstedet*) ble startet opp samme høst som våre eldste *Guffa*-medlemmer begynte på ungdomsskolen. Bygget over samme lest som barneklubben, klarte *Mr. MonMon* å holde på kjernen som hadde fulgt oss siden starten i ytterligere tre år. Litt tøffere og mer ungdommelige aktiviteter ga dessuten medlemmene frimodighet til å invitere skolekamerater med på klubben.

Med unntak av *Sentrum KRIK*, som måtte legges ned på grunn av mangel på ledere, har alle aktivitetene fulgt tidens og kullenes bølgedaler og –topper i årene som har gått. Oppslutningen om de enkelte tilbudene har latt seg påvirke av blant annet menighetens tilgang på økonomi og frivillige ledere, de ulike hovedledernes egenskaper, hyppighet i skolebesøk og ungenes urokkelige evner til å opptre i flokk. Som i mange andre sosiale lag er det lederne som bestemmer hvor flokken skal gå.

5.2 Til stede, ekte og ærlig

Grønland menighet har aldri kunnet skilte med fancy utstyr og flotte lokaler. De kommunale klubbene er langt bedre stilt enn oss i så måte. Vår styrke har derimot vært evnen til å skape gode og trygge relasjoner mellom barn og voksne. Som nevnt ovenfor brukte jeg et halvt år på å bli kjent med barna på Tøyen skole, og etter hvert som barna ble trygge på meg og mine intensjoner, oppsto grunnlaget for barneklubben *Guffa* nærmest av seg selv. Fra starten av er alle frivillige ledere blitt nøye innført i arbeidets lavterskelprofil, og alle har vært inneforstått med at motivasjonen for driften av klubbene har vært – og fortsatt er – å gi bydelens barn og unge et alternativ til gata og et verdiforankret møte med voksne i trygge omgivelser. Profilen har selvfølgelig vært gjenstand for diskusjon flere ganger, men så langt har man kommet til at dette er en god måte for ei kirke å forholde seg til et flerkulturelt samfunn på.

Jeg tør påstå at å drive et kirkelig barne- og ungdomsarbeid på Grønland krever et mye større personlig engasjement enn et tilsvarende arbeid i for eksempel Volda, eller på Nordstrand eller i Bærum for den saks skyld. I et område hvor vår mest opplagte målgruppe er en forsvinnende liten minoritet, og hvor forkynnelse på klubben derfor er utelukket, stilles store krav til kristne ledere som gjerne vil formidle tro og verdier uten å bli beskyldt for å operere med skjult agenda. Vi har opplevd at unge voksne har engasjert seg i Grønland menighet uten å ha vært forberedte eller innstilte på en slik innsats. En har ønsket seg en klubb hvor en lett kunne samle 60 ungdommer til 15 minutters andakt; en stor flokk av lyttende tenåringer en kunne forkynne for uten en gang å møte blikkene deres. Et slikt scenario er ikke i nærheten av å matche vår realitet: Det å trekke fremmedkulturell ungdom til organisert aktivitet fordrer oppriktig engasjement, og det samme gjør den personlige kontakten som kreves for å få til den gode dialogen.

I ”glansperioden” 1995 til 1999, hadde vi 20 til 30 medlemmer i hver av de tre enhetene våre. Vi hadde ikke en brøkdel av utstyret de kommunale klubbene hadde, vi hadde stygge lokaler, dårlig råd og få ledere. Hvorfor kom barna da til oss? Fordi vi *så* dem. Vi kjente hver og en av dem. Vi visste hva de het, hvor de bodde, hvordan de hadde det hjemme, hva de trodde på, hva de gjorde i fritida når de ikke var hos oss. Og ikke bare det, de visste hva vi het, hvor vi bodde, hvorfor vi hadde så rare dialekter, hvilken musikk vi likte, hva vi studerte, hvor gamle vi var, hvor mange søsken vi hadde, om vi hadde kjærester. Flere av dem besøkte oss etter skoletid, så ofte at det ble for mye, og selv var jeg flere ganger middagsgjest hjemme hos familiene deres.

Derfor greide vi å holde på en stor kjerne av barn og unge over nokså lang tid. Vi betydde noe for dem, *og de betydde noe for oss*. Ti år etter stopper fortsatt unge voksne meg på gata for å høre hvordan jeg har det og for å mimre over alt de opplevde i Grønland menighet.

Og derfor døde vi i 1999 fire av ungdommene våre dagen før de konfirmerte seg. En av dem konverterte fra islam. Den våren hadde vi 11 konfirmanter i Grønland menighet alene, mot 15 i hele Gamle Oslo i 2006. Vi hadde ikke drevet med forkynnelse av noe slag, men gjennom å være dem vi var hadde vi vist ungdommen at vi bar på noe helt spesielt, noe de også ville ha del i. De kjente oss, de stolte på oss, og derfor pratet de med oss. Slik fikk vi dele vår tro på deres premisser.

Slikt koster altså en del innsats, en del engasjement og offer. Du må dele et større spekter av deg selv, hvis du ønsker å bety noe. Hvordan kan du utlevere noe så personlig som troen din, hvis du ikke kan fortelle hva slags musikk du liker, hva søsknene dine heter eller hvor du kommer fra? Hvorfor skal en tenåring betro seg til deg, hvis han eller hun ikke vet noe som helst om deg, kanskje ikke en gang hva du heter?

Og hvorfor skal noen gidde å komme til et sted hvor ens til stedevarrelse ikke betyr annet for lederne enn at ”Hey! I dag var det mange på *Guffa!*”?

Opp gjennom årene har det vært viktig for oss å skape arenaer hvor kontakten mellom medlemmer og ledere har kunnet styrkes. I perioder har vi klart å gjennomføre minst en overnattingstur i semesteret, og et par somrer hadde vi også ”ferieklubb” for alle som

trengte noen å gå på rulleskøyter med, dra på sykkel tur til Huk eller grill- og badetur til Ingierstrand. Disse periodene skiller seg ut som de med klart best oppslutning om klubbene. Når barna har fått anledning til å bli bedre kjent med lederne, har de også trofast møtt opp til våre aktiviteter, ikke først og fremst for aktivitetenes skyld, men fordi vi har vært morsomme å være sammen med. Og fordi barna har følt seg sett og hørt i samvær med oss. Nettopp våre ledes evner til å se barna, vise genuin interesse og engasjement, har gjort at Grønland menighets tilbud har skilt seg ut fra mange andre i bydelen. Ved å vise respekt er vi blitt møtt med respekt, og ved å være oss selv har også barna klart å være seg selv. Til en viss grad, selvfølgelig. Det er aldri lett å stikke seg ut fra gjengen, og jo større og eldre gruppe, desto tøffere og mer overfladisk tone. Samtidig har det gode klimaet i miljøet til tider gjort medlemmene våre litt vel husvarme, noe som ikke alltid har gjort dem like enkle å holde styr på.

En slik innsats kan imidlertid fort koste mer enn man er forberedt på. For meg smalt det høsten 1998. Jeg hadde da vært vaktmester og beboer i det slitne menighetshuset i seks år, hvorav de fire siste også inkluderte ansettelsesforholdet som barne- og ungdomsarbeider. Naturlig nok hadde jeg aldri fri. Leiligheten som skulle være mitt fristed, ble snart et hengested for klubbmedlemmene i tillegg til at den fungerte som et kontor for vaktmestertjenesten. Åpnings- og lukketider eksisterte ikke, og dørklokka ble flittig brukt av feststemte leietakere klokka fire om natta, eller av klubbledere som ikke fant fram i skapene de gangene jeg hadde fri fra aktivitetene.

Den kontakten jeg fikk med medlemmene ved å åpne hjemmet mitt for dem, skapte selvfølgelig et tillitsforhold som ellers aldri ville ha eksistert, men dette forholdet fikk en stygg ripe i lakken ved avslutningen av ungdomsleiren den sommeren. Etter ti turbulente dager var det bare obligatorisk rydding og vasking som skilte tolv ledere og 25 ungdommer fra et par rolige ferieuken før skolestart. To 14-åringer, begge somaliske krigsflyktninger, som i all hovedsak hadde vært kimer til turbulensen, bestemte seg imidlertid for at gulvvask slett ikke var noe for dem. Det oppsto en diskusjon mellom dem og meg som hovedleder, noe som resulterte i at de kom løpende etter meg med en planke og et balltre i det jeg var på vei inn i hovedhuset igjen. 21 ungdommer sto og så på, mens to jevnaldrende jenter heldigvis skjønte alvoret og fikk avverget angrepet i siste sekund. De to guttene løp da til nærmeste telefonkiosk og ringte opp gjengen sin hjemme. De

skulle ”ta meg” straks bussen kom fram til Grønland. Takket være de to jentenes klokskap og overtalelsesevner ble også den situasjonen avverget.

Hendelsen satte en skikkelig støkk i meg, kanskje mest fordi jeg opplevde at jeg var blitt sviktet av så mange av dem jeg hadde ofret så mye for. Det tok to år før jeg kom tilbake, da for å redde stumpene av et barnekor og en ungdomsklubb som jeg fortsatt så på som mine hjertebarn.

5.3 For mye av det gode?

”Det enkle er ofte det beste,” sier Rema-reklamen. Slagordet er ikke mindre treffende for Grønland menighets barne- og ungdomsarbeid. Utstyrsparken behøver ikke være spektakulær, og lederne behøver ikke gjøre seg kulere enn de er. Barna og ungdommene ser tvers igjennom alle fasader, det være seg flotte lokaler eller påtatt hippe ledere. Selvfølgelig er det viktig at utstyr, spill og lokaler fungerer og appellerer, og like viktig er det at lederne kommuniserer godt med medlemmene. Ingenting må imidlertid utgis for å være noe det ikke er, og kvaliteten må jevnt over være god. Videre er min erfaring at man helst ikke lover noe man ikke vet man kan oppfylle. Igjen koker det hele ned til det som kan stå som et ”kjerneord” for arbeidet vårt: ekthet.

Å være ekte innebærer også å tørre å sette grenser og å kreve noe tilbake. Med ”noe” mener jeg noe så enkelt og likevel vanskelig som egeninnsats. De første årene som barne- og ungdomsarbeider på Grønland var jeg alt for dårlig til å sette grenser, og ikke var jeg særlig flink til å kreve noe tilbake fra medlemmene heller. Et svært overkommelig beløp var alt som skulle til for å bli medlem i enten kor eller klubb. Resten av økonomien ble sikret av forholdsvis rause tilskudd fra bydelsadministrasjonen, Frifond, Barne- og familie-departementet og det lokale næringslivet. Holdningen var at alt skulle være så billig som mulig for barna, aller helst gratis, og det aller meste måtte legges opp i hendene på dem. Fra midten av nittitallet ble så store ressurser spyttet inn i barne- og ungdomsarbeid i Gamle Oslo at målgruppa nærmest kunne fråtse i et mylder av aktivitets- og turtilbud. I Grønland menighet, som aldri har vært blant de mest bemidlede institusjonene i bydelen, arrangerte vi ved to anledninger ”blåtur” til henholdsvis dyreparken i Kristiansand og Liseberg i Gøteborg. Begge turene var sponset av et høyt hotell i nabolaget og var gratis for medlemmene. Frivillige ledere brukte frihelgene sine

(kanskje ikke spesielt motvillige, destinasjonene tatt i betraktning), og privatpersoner i de to byene stilte med overnatting og fantastisk bevertning. *Guffa*-barna av 1995 ga tydelig uttrykk for sin begeistring etter turen til dyreparken, mens de som medlemmer av *Mr.MonMon* ikke sa så mye som "takk for turen" vel hjemme i Norge seinsommerhelga i '97.

Hadde alle de nye gratistilbudene som plutselig poppet opp i området gjort ungdommene bortskjemte? Det kunne virke slik. Ved hver semesterstart pleide jeg å ta en runde i alle klasserommene på skolene i nærområdet for å informere om tilbudene våre. Det første spørsmålet jeg fikk etter å ha sagt mitt, var nesten alltid: "Er det gratis?" Fram til i dag har det også vært vanlig at elever har bedt om å få utdelt semesterprogrammene bare for å kunne blinke seg ut de mest attraktive aktivitetene, som for eksempel besøk på Freia, bowling eller klatring. De siste årene har vi imidlertid vært konsekvente på å bare la medlemmene våre få delta på slike ekstraordinære aktiviteter gratis eller for en liten egenandel, mens andre har måttet betale full pris.

En ting er å bidra ved å måtte betale for seg, viktigere er det å delta ved å ta ansvar. Derfor etablerte vi etter hvert et styre for ungdomsklubben. Allerede som fjortenåring hadde jeg selv sittet i styret for *Laget* (Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag), hvor jeg lærte å ta ansvar for gjennomføring av lagskveldene og drift av enheten min i samarbeid med jevnaldrende styremedlemmer. Så vidt jeg kan huske klarte vi oss veldig bra, kun med minimal assistanse og veiledning fra en voksenleder. Derfor var det med stor interesse jeg nå kunne følge de forskjellige styrenes innsats for ungdomsklubben i årene som fulgte. Om det har skyldtes tid eller sted eller en kombinasjon av disse, kan jeg ikke si så mye om, men de forskjellige sammensetningene av styremedlemmer ungdomsklubben vår har hatt opp gjennom årene, har langt ifra tilkjennegitt samme kapasitet som styrene jeg selv var med i som ung.

Samtidig kjenner jeg til ungdomsklubber og -kor andre steder i Oslo og omegn hvor like unge styremedlemmer gjør en svært så hederlig innsats. Skal vi da legge skylden på oppveksten i et statistisk sett ressursvakt område? Jeg tror det blir en tanke unyansert. Klubbene våre har disse ti årene fostret flere barn og unge som tross vanskelige familieforhold og dårlige samfunnsodds har vist gode lederevner og innsatsvilje. De har framstått som trygge, bevisste og målrettede i sine valg, både som klubbmedlemmer,

styremedlemmer og skoleelever (og seinere studenter). Ansvar for å styre en ungdomsklubb har de imidlertid måttet dele med sine venner, som kanskje ikke alltid har vært like ressurssterke. Når den lille gruppa på fire-fem ungdommer så ikke har klart å ta tilstrekkelig ansvar for klubben sin, kan det ha bunnet i forskjellige årsaker. Ungdom er seg selv like, og dynamikken i ei lita – og ikke minst husvarm – gruppe tenåringer dannes gjerne av faktorer som ikke så lett lar seg forene med fokus, ansvarsbevissthet og motivert ledelse.

Et av ungdomsklubbens første styremedlemmer kommer ni år seinere med en ikke så rent overraskende oppklaring:

Vi skjønnte aldri konsekvensene av det vi gjorde, verken de positive eller de negative. Vi tenkte at klubben fikk penger av kommunen helt uten videre, ikke at noen måtte skrive søknader eller at støtten var avhengig av antall medlemmer. Vi skjønnte ikke at når vi syntes det var kjedelig på klubben, var det egentlig vår skyld, siden det var vi selv som hadde lagt opp semesterprogrammet. Vi regnet med at lederne kunne fikse alt, at de aldri ble slitne, at de alltid var tilgjengelige. Vi så aldri det store bildet! Det var akkurat som med loppemarkedene i skolekorpset: Foreldrene og lederne våre brukte hele året på å forberede ei helg som skulle generere penger nok til ett års drift, mens for oss barna var det bare snakk om å løpe rundt i skolegården en lørdag og en søndag med rumpetaske på magen, steke vafler og selge lodd. Alt rundt oss fungerte jo av seg selv, hvordan kunne vi da utrette noe i et styre?⁹

Her ligger fortsatt en av våre største utfordringer som tilbyder av ungdomsaktiviteter i bydel Gamle Oslo: Det er ikke nok at vi prøver å gi tenåringene ansvar, de må selv velge å ta ansvar for arbeidet de står i. For at de skal motiveres til dette, må de nødvendigvis skjønne at det de gjør eller ikke gjør på en eller annen måte får konsekvenser. Akkurat *det* er ikke alltid like lett å forstå når man kan velge og vrake i kostnadsfrie og uforpliktende fritidstilbud, når man ser medelever gå fri etter kriminelle handlinger (Aftenposten, 10.07.2003 og 19.01.2005), når man leser om voksne mennesker som ikke griper inn i volds- eller ranssituasjoner (Dagbladet, 11. og 12.02.2004), eller når man opplever at utdanning ikke alltid lønner seg eller er nødvendig (Aftenposten, 03.05.2004).

5.4 Det er vanskelig å spå – særlig om framtida

Heldigvis ser vi en positiv utvikling hvor det med jevne mellomrom melder seg 13-14-åringer som har lyst til å bli ledere i sin gamle barneklubb *Guffa* eller på Vestasol feriekoloni. Noen vokser til å bli viktige ressurser for barne- og ungdomsarbeidet i

⁹ E-post fra tidligere klubb- og styremedlem, nå frivillig leder, My Duyen Thi Nguyen, 25.03.2006.

menigheten, andre er ivrige i starten for så å forsvinne etter mer og mer ustabil framsmøte. Hvilke valg disse ungdommene tar, kan avhenge like mye av forhold vi i Grønland menighet ikke rår over, som vår til enhver tid eksisterende eller manglende kapasitet. Jo høyere stillingsprosent for barne- og ungdomsarbeideren økonomien har tillatt, desto sterkere har rekrutteringen og oppfølgingen av frivillige ledere vært.

Stor og bred satsning har som regel gitt gode resultater, men vi har også sett eksempler på det motsatte. I 2004 jobbet *en* lønnet (meg selv i halv stilling) og åtte frivillige ledere hardt for å holde på en kjerne på fem i ungdomsklubben vår. Playstation, karaoke, bowling, Megazone, snowboard i Hafjell og mer til ble forsøkt for å gjøre fredagstilbudet vårt attraktivt for dem og flere. Vår innsats var upåklagelig, likeså variasjonen i aktiviteter. Likevel måtte vi til slutt kaste inn håndkleet og erkjenne at ryktene om tomme lokaler, og attpåtil nokså triste bedehusaktige sådanne, ikke akkurat talte vår sak. Andre årsaker kan også ha spilt inn, uten at jeg kan si særlig mye om det. Våren 1995 var jeg alene med fem småkriminelle gutter på 11 og 12 år. Alt jeg disponerte var byrommet med dets muligheter, kjøkkenet mitt med plass for pizzabaking, guttenes egne rulleskøyter og ellers et oppfinnsomt og spontant hode. Med en stillingsprosent på 20 klarte jeg å fange opp og berge fire av disse guttene. Tre av dem er i dag helt alminnelige unge voksne med jobber eller studier. Fjerdemann driver et plateselskap, den siste ble narkolanger og voldtektsforbryter.

Hva jeg gjorde rett og hva jeg gjorde galt er vanskelig å si. Noe rår man med, annet ikke.

5.5 Grønland menighet da og nå

Eldreomsorg og diakoni var Grønland menighets viktigste satsingsområder da jeg flyttet inn i menighetshuset i 1992. Etter salget av Enerhaugen sykehjem i 1985 ble det opprettet en stiftelse hvis formål skulle være å holde menigheten med en diakonstilling med tilhørende tjenestebolig. I mine fem første år på Grønland fikk jeg være vitne til et levende og omfattende eldrearbeid drevet av prestene, diakonen og en frivillig stab av pensjonister med god tid og mye engasjement.

Siden har menigheten fulgt den demografiske utviklingen jeg har vist til tidligere i oppgava. Den eldste generasjonen av etnisk norske grønlandsboere er i ferd med å dø ut, uten at nye flytter inn. Den nye eldrebølgen vi nå går inn i består hovedsakelig av mennesker med fremmedkulturell bakgrunn, og disse tilhører som oftest også en annen religion. I dag fylles benkeradene våre av ei stadig større gruppe unge voksne: studenter, enslige yrkesaktive og småbarnsforeldre. Dette er mennesker som erfaringsmessig blir boende i bydelen for en kort periode, før nye studiesteder, jobbtilbud, plassbehov eller skolestart driver dem videre til en annen kant av byen eller landet. For Grønland menighet gir gjennomtrekken ulike effekter. Et nedslagsfelt i stadig endring krever fortløpende justeringer i prioriterte satsingsområder og arbeidsmetoder. Ta for eksempel *Åpent hus*, som tidlig på nittitallet samlet minst 50 mennesker i sin beste alder hver uke i menighetshuset. Få år seinere ble de samme lokalene benyttet av et tilsvarende antall barn i alderen sju til fjorten år, mens den største brukeren i dag er babysanggruppa som teller 30 småroller med følge.

Den jevne utskiftingen av aktive menighetslemmer betyr videre at tilgangen på menneskelige og økonomiske ressurser endres. Unge krefter bidrar gjerne med stort engasjement, nye ideer og impulser og ny faglig kompetanse, samtidig som en relativt kort fartstid i menigheten ikke har gitt dem den tilhørigheten og eierforholdet som fikk de gamle ”innfødtes” hjerter til å brenne. Dette merkes for eksempel på dugnadsinnsatsen på Vestasol feriekoloni. Leirstedet, som ble innviet i 1927, er nå solgt som en konsekvens av manglende interesse for videre drift. Det ble til slutt for vanskelig å finne nok sjeler med et visst forhold til den nedslitte feriekolonien. Det naturlige generasjonsskiftet har også en ren økonomisk effekt: Utelatt fra budsjettene, men jevnlig oppført i årsregnskapene, har arv vært en viktig post i menighetens økonomi. Om ikke lenge vil de siste brennende hjertene slutte å banke, og da vil tiden vise hvor lang fartstid dagens unge medlemmer vil få.

Grønlandskvartalene er nå under oppføring, blant flere andre byggeprosjekter. Dette prosjektet alene vil snart huse 2000 mennesker, og som nevnt vil antakelig 40 % av dem være over 40 år gamle. Boligprisene og –standardene tatt i betraktning, vil ikke de nye leilighetene være tilgjengelige for hvem som helst. Samfunnsgeograf Karl Fredrik Tangen tror dette vil ha betydning for mangfoldet på Grønland. En samlet sett økt kjøpekraft vil stille nye krav til området, og noen lokale mat- og stoffbutikker vil kanskje måtte ta

kvelden (Aftenposten 07.02.2005). Nyetableringen av Deli de Luca på Grønlands torg vitner om et marked som foretrekker hurtigmatsteder som ikke tidvis er stengt ”på grunn av vannskade”.

Grønland menighet går på sin side spennende tider i møte. Det er grunn til å tro at når godt voksne og etablerte mennesker flytter fra sine møblerte hjem inn i en såpass oppgradert bydel, har de helst til hensikt å bli boende. Kanskje vil gjennomtrekken etter hvert løye? Arbeiderstrøket Grønland er i dag en ung bydel med gamle tradisjoner. Tradisjonsbærerne er imidlertid i ferd med å tynnes ut, noen av naturlige årsaker, andre fordi det familiedrevne gatekjøkkenet eller stoffbutikken ikke lenger gir livsgrunnlag i et stadig mer populært boområde. Tangen varsler pedagogenes og økonomenes ankomst. Hvilke tradisjoner vil de bringe med seg? I Heimdalsgata 56, alias *Nr. 13*, drømte de unge herrer om en bedre framtid. Hva er *Utopia* for Grønlands ungdom i dag?

De spør hvor Nr. 13 er — vår kjære gamle gård?
Den ligger inni gaten her, hvor nummer "13" står,
og De kan se hvor svær den er, så langt kvartalet når.

Den største gård i gaten, men det finnes mange fler
i andre gater her i byen, hvis De bare går og ser —
skjønt ingen er så mørk og svart som Nr. 13 mer.

Det finnes mange fler i andre byer her på jord,
det er milevis av gater — der hvor fattigfolket bor —
ja De finner Nr. 13 helst i byers øst og nord.

...

Der sisler stekepanner fylt med flekk og småmakrell,
og veggene gir gjenlyd av de sultne ungers sprell —
ja gården vår har sangbunn slik en herlig fredags kveld!

Og langt på natten lyder Nr. 13's egen sang.
Den er så høi og munter, men den har en underklang
av redsel for den morgendag som ligger alt på sprang.

Så slukkes vindusradene, og søvnen fanger inn
de barske sinn, de bitre sinn, de trette og de lette sinn.
Og gjennom gatemørket suser nattens tunge vind.

...

Men ennu våker noen. Det er ganske unge menn,
som bøiet over bøker leter drømmen fram igjen,
slik den engang strålte om en vismanns gylne penn!

Denne drøm som natten avler og som dagen slår ihjel
om Atlantis, Utopia — om en bedre lodd og del
enn et liv, hvor andre eier selv ens hjerte og ens sjel.

Og det raser i de unges bitre hjerte: Våk og lær,
at du klart og nært og koldt igjennom drømmens gylne skjær
ser veien til et land, hvor Nr. 13 ikke er!

Rudolf Nilsen, 1926

6 Mikrokosmos

6.1 Runde en: Et band finner sin form

6.1.1 Ivrig, rotløs og rotete ungdom

En lang historie kan ofte med fordel gjøres kort: Informantene mine takket ja til tilbudet. Grønland menighet stilte velvillig et kjellerrom i menighetshuset til disposisjon, jeg kjøpte inn maling, en gitarforsterker og et trommesett (Tam tente ikke helt på sequencerkonseptet), og 6. desember 2003 innkalte jeg til første bandøving. Innkallingen skjedde på ungdommelig vis via SMS.

Det kan ha berodd på min utilstrekkelighet i SMS-sjargongen, eller så hadde ungdommene selv stokket kortene. Meldingen ”bandøving kl 16 – 18” ble i alle fall oppfattet som ”bandøving kl 6 – 8”. Uten en eneste prosent frammøte ved første øvelse ble innvielsen av bandrommet utsatt en dag. Etter å ha forsikret meg både gjennom tekstmeldinger og telefonsamtaler om at begivenheten faktisk ville finne sted, kunne jeg omsider ønske musikerne velkomne. Tre kvarter seinere enn avtalt. Nettopp dette skulle vise seg å bli et karakteristisk element ved bandprosjektets ”del 1”: upresist oppmøte, ikke sjelden totalt og uanmeldt fravær. Man kunne lett legge skylda på tenåringenes glemsomhet eller sløvhhet, men når det også viste seg at de ofte kunne komme femten minutter for tidlig, for da å ringe meg og forlange min umiddelbare ankomst, tegnet et kjent bilde seg: Jeg og aktivitetstilbudet ble tatt for gitt. Som i ungdomsklubben regnet bandmedlemmene med at jeg alltid var til stede, at jeg ikke hadde annet å gjøre, at instrumenter og utstyr kom på plass av seg selv, at jeg bare kunne kjøpe inn mer maling da de fant ut at bandrommet ikke ble slik de hadde tenkt seg, og at ingen ressurser gikk til spille hvis de ikke møtte opp. Kort sagt at deres egen innsats – eller fravær av denne, ikke hadde noen konsekvenser overhodet.

Vår første bandøvelse fortøner seg som et salig kaos. I det tolv kvadratmeter store rommet presser seg inn en nesten to meter høy bandinstruktør, en trommeslager, en keyboardist og en vokalist. Som om ikke det er nok, forsøker et tomanns kamerateam fra NRK å ”gli i ett med omgivelsene”. Fjernsynskanalen gjør på det tidspunktet opptak til en planlagt reality-dokumentar om ungdom og oppvekst på Grønland, og våre tre tenåringer befinner seg i nedslagsfeltet.

Etter ungdommenes eget ønske har jeg tatt med sangen *Can't Fight the Moonlight* av LeAnn Rimes som første låt på repertoaret. Med rikelig med b'er og rytmiske markeringer i tillegg til en frisk modulasjon er ikke dette sangen for folk som ønsker å legge lista lavt. Jeg anser sangen likevel som overkommelig, siden Emily allerede har framført den på ungdomsklubbens karaokekveld og Tila ganske sikkert vil lære eventuelle ukjente akkorder forholdsvis kjapt. Med en enkel 8-beats trommegroove vil også Tam kunne henge seg på relativt problemfritt.

6.1.2 På trommer og bass: Tam

Jeg er selvfølgelig mest spent på å høre Tam bekrefte sin egenerklærte rytmiske habilitet, ettersom jeg hittil bare har hans egne ord på at denne egenskapen er til stede. Jeg ber ham sette seg bak trommene og vise hva han kan.

Åsmund: Jeg har lyst til å høre Tam spille en trommebeat.

Tam: Trommebeat?

Å: Ja.

T: Jaha..

Å: Høre hva du kan.

T: Hva jeg kan?

Å: Ja. Har du spilt før?

T: Ikke så... Bare noen ganger.

Å: Ja! Få høre hva du kan.

T: Hva jeg kan? Jeg har bare prøvd og slått på dem. Åssen var det? (Slår 13 helt vilkårlige slag på hi-hat, skarp- og basstromme) Åh, jeg er ikke vant... Jeg er ganske sjenert nå.

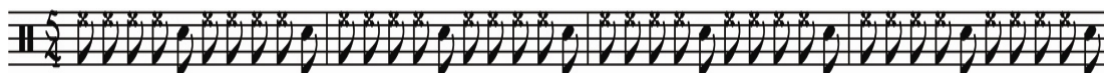
Å: Ja, men det går... Det skjønner jeg - når jeg står og ser på! (Begge ler.)¹⁰

Fattet, men lettere bekymret over hva jeg nettopp har hørt, gir jeg Tam et nokså grunnleggende lynkurs i trommespill. Med basis i mitt eget svært begrensede perkusjonstalent, demonstrerer jeg trommefiguren og rekker ham stikkene. Jeg tenker at med et minimum av rytmefølelse vil Tam ha figuren inne før kvelden er omme. I velvillighetens navn kan trommeelevens første forsøk noteres slik (tempoforskyvninger er utelatt):

¹⁰ Videoopptak, 07.12.2003

Å spille trommer *er* vanskelig. Empatisk teller jeg takten for Tam mens jeg slår med ei stikke på hi-hat'en. Han forsøker å treffe symbalen samtidig med meg, og når slagene våre er tilnærmet synkrone, legger han til et skarptrommeslag etter hvert fjerde treff på symbalen:

Forsøkene akkompagneres til latteren fra de to resterende bandmedlemmene. ”Du dreper musikken, Tam! Hører du ikke den skriker? Aaaaaah!” Kommentaren kommer fra Emily og er slett ikke vondt ment. Slik er tonen ungdommene imellom, en sjargong de har til felles med tenåringer flest, og som vi også er meget godt kjent med fra fjernsynets amerikanske situasjonskomedier. Tam inntar forsvarsposisjon og ler med. Selv om tonen tilsynelatende er god, finner jeg det betimelig med en innføring i god bandetikk: Innenfor øvingsrommets fire vegger aksepteres ingen negative bemerkninger, ingen usaklig kritikk og ingen sårende kommentarer. Det er lov å fleipe, men i et band kan avstanden mellom fleip og overtramp ofte være veldig kort. Å utøve musikk er et spørsmål om mestring, uansett hvilket nivå man befinner seg på. Mestringsaspektet alene er sjelden selve motivet for musiseringen, men som en del av en totalopplevelse er følelsen av å kunne beherske et instrument, huske en melodi eller skjønne en rytmefigur, viktig. Erfarer man i tillegg en musikalsk egenutvikling, en viss grad av framgang, vil totalopplevelsen styrkes ytterligere.

I et musikalsk samspill med andre mennesker møter utøveren helt andre utfordringer, erfaringer og gleder enn i ”duett” med bilradioen, CD-spilleren eller datamaskinen. Totalopplevelsen blir større, men det blir også fallhøyden. Mestrer man ikke rollen sin på lik linje med de andre i gruppa, kan man fort få følelsen av at man ikke bare reduserer kvaliteten på det musikalske produktet, men at man også hemmer den musikalske prosessen. Man holder de andre musikerne tilbake. Det er mulig mine påstander er farget av at jeg selv anser musikaliteten for å være en viktig del av min identitet, men jeg tror altså det er lettere å akseptere sine begrensninger i tennis enn det er å svelge et stempel som ”mindre musikalsk”.

Musikken formidler følelser; den engasjerer, provoserer, gleder og trøster – og ikke minst er den også utleverende. Med musikken svekkes hemningene, slik at ansiktsmimikk,

kroppsbevegelser, lyder, svette og tårer slipper til. De fysiske og mentale symptomene er til stede enten man heter Keith Jarrett på flygelkrakken eller Åsmund Kleivenes på dansegulvet (jfr. bak trommesettet). Gjennom musikkens mange aspekter åpenbarer man sin identitet, og derfor mener jeg en lett kan oppleve kritikk av ens musiske ytringer som et angrep på ens personlige egenskaper.

I sakens kjerne befinner nå Tam seg. Han er en tenåring som søker bekræftelser gjennom alle aktivitetene han deltar i. På fotballbanen så vel som ved biljardbordet forteller kroppsspråk, ord og mimikk hvor viktig det er for ham å *kunne noe*. At han ler sammen med jentene over vanskene han møter bak trommesettet, skjuler ikke de nonverbale signalene gutten sender om at han ikke er helt komfortabel med situasjonen. Hans forsøk på å stadfeste sine musikalske evner utløser ikke de reaksjonene han kanskje hadde ønsket seg. Å få vite at han ”dreper musikken” er ikke akkurat oppmuntrende, selv om kommentaren er formidlet i en sjargong han selv er vel bevandret i.

Jeg setter på en CD med sangen vi skal øve inn, og Tam forsøker å henge med på trommene. Han er aldri i nærheten av å holde takten, og kanskje skjønner han det selv. Erklæringen fra to måneder tilbake om at han hadde lært å spille trommer på skolen, blir nok en gang kraftig moderert:

Tam: Jeg vet ikke jeg. Jeg har testa bare tromme og el-gitar og bassgitar.
Åsmund: Har du testa det? Har du spilt bassgitar og?
T: Mm.
Å: I hva da?
T: Hva?
Å: På skolen?
T: Ja. Jeg valgte band på skolen og, vet du.
Tila: Uheldigvis!
T: For å *lære* å spille!
Å: Ja? Og hva spiller... Da spiller du bass og gitar, eller spiller du trommer og?
T: Jeg spiller ikke trommer.
Å: Bare bass og gitar?
T: Bassgitar eller el-gitar. Jeg kan... Det spørs hva jeg blir best i til slutt.¹¹

Vi gjør nok et forsøk til musikken fra CD-spilleren, uten at bandets lille rytmeseksjon og LeAnn Rimes kommer til enighet om en felles ener. Da kommer Tila med forslaget jeg

¹¹ Videoopptak, 07.12.2003.

innerst inne har håpet på, men som bassisten i meg ikke helt tør svelge: ”Men kan ikke Tam spille bass, da?” Jeg forsøker å heve meg over forestillingen om at ”hvis man ikke får til å spille noe annet, kan man jo bare prøve bass.” I det stille forsvarer jeg min oppslutning om forslaget med at spisskompetansen min kan ha større nytteverdi hos basselever enn hos trommeelever. Jeg finner fram en bass til hver av oss og gir Tam nok et grunnleggende lynkurs – denne gangen med en langt tryggere forankring i mine egne ferdigheter.

6.1.3 På piano: Tila

”Hang down your head, Tom Dooley”, synger Tila. Finnes det et sikrere tegn på at man har gått på gitarkurs? For Tilas vedkommende fant kurset sted på Vahl skole i 3. klasse, men det sitter ikke mindre friskt i minnet enn at hun henter fram sangens første strofe idet hun legger merke til gitaren i bandrommet. Hun har tidligere avslørt at hun antakelig ser ut over en noe videre musikalsk horisont enn 13-åringer flest. Det kan hun blant annet takke pappas mange vinylplater fra 70-tallet for. Hvor ellers hører ferske tenåringer *Earth, Wind & Fire*? Horisonten snevres ikke inn når hun ut av det blå nynner på Bobby McFerrins 14 år gamle *Don't Worry, Be Happy*, eller når hun spiller *Isn't She Lovely* av Stevie Wonder på menighetshusets ustemte piano. ”Skal vi synge a cappella nå, eller?” spør hun helt i starten av øvelsen og antyder en noe utvidet kjennskap til musikalske begreper.

Tilas foreldre kom til Norge og Oslo i 1984, hvor de fikk enebarnet sitt seks år seinere. Familien har siden da bodd på Grønland, hvor Tila sier hun trives greit nok.

Sentrumsnærhet og kort vei til venner er viktig for trivselen, og hun setter pris på det kulturelle mangfoldet hun omgis av. Hun ”vet ikke helt hva som er så dårlig ved å bo på Grønland”. Det måtte i så fall være mye støy i området. Når jeg spør henne hvordan hun føler seg kulturelt sett, svarer hun: ” kan ikke si at jeg er helt vietnameser. har jo bodd og oppvokst i norge i hele mitt liv og slikt. men kan ikke akkurat si at jeg er helt norsk heller. men jeg føler meg en smule mer norsk. kun en smule” (MSN-intervju, 28.03.2006).

Utenfor hjemmet, selv i møte med vietnamesiske ungdommer, snakker Tila norsk, helt fritt for aksenter eller grammatiske varianter som kunne indikere at hun har utenlandsk opprinnelse. Hjemme snakker hun vietnamesisk ispedd en god del norske ord. Morsmålet sitt er hun ikke så veldig stø i. Siden religion ikke betyr så mye for henne, praktiserer ikke

Tila buddhismen. Foreldrene går sjelden i tempelet. At bandet øver i et menighetshus og at *Verkstedet* drives av kirka, oppleves ikke som noe problem for noen i familien.

Tila er skoleflink, og hun trives stort sett bra på skolen. Foreldrene, som jobber i urmakerbransjen, vil at hun selv skal bestemme hvilken utdanning hun skal ta, noe som er en raus holdning i vietnamesiske kretser. Helst vil Tila jobbe med musikk i framtida. De opprinnelige legeplanene sine er hun ved undersøkelsesperiodens slutt ikke så sikker på lenger. En aktiv fritid rommer blant annet pianoundervisning ved kulturskolen, bandøvinger, spill- og filmkvelder med venner, fotball på løkka og husarbeid. I løpet av sitt siste halvår som ungdomsskoleelev skaffer hun seg også en gitar, som hun gjerne vil lære seg å beherske.

Musikk er svært viktig for henne, og hun bruker mye tid på det. Fra unnfangelsen av ble Tila eksponert for morens sang og dans, og hun vokste opp med vietnamesiske barnesanger. Piano begynte hun å spille på eget initiativ som sjuåring, og en rosa iPod i baklomma sikrer henne umiddelbar tilgang til musikk i ulike genre. Så sant anledningen tillater det, sender øreproppene eller PC-høytalerne jevnt ut en miks av r&b, pop, jazz og britisk rock. Noe som imidlertid aldri får sette membranene i sving, er vietnamesiske ballader. Tila ”liker det rett og slett ikke. Ørene mine vil bare ikke høre på den slags musikk”. De som hører på det er ”overromantiske og dramatiske vietnamesere” (MSN-intervju 29.03.2006).

Tam har bare så vidt fått kjent litt på trommene før Tila låner stikkene og stolen og på første forsøk spiller 8-beats-figuren jeg seinere skal lære klassekameraten hennes. Stortromma er riktignok ikke med, men så har da heller ingen noen gang fortalt henne hvordan dette skal gjøres. Ikke har hun sittet bak et trommesett før heller. I pianoundervisningen ved Oslo musikk- og kulturskole har hun lært seg å telle takter, og det er denne innsikten som nå gjør henne i stand til intuitivt å forstå hvordan en rytmefigur kan uttrykkes gjennom et slagverk.

Åsmund: Vi teller til fire i hver takt: En – to – tre – fir.
Tila: En – og – to – og – tre – og – fir – og.¹²

¹² Videoopptak, 07.12.2003.

Underdelingene kommer automatisk fra Tila når jeg går igjennom akkordskjemaet sammen med henne, og hun bruker samme tellemåte når hun seinere hjelper Tam med trommetakten. Jentas rytmeforståelse synes å være mer enn gjennomsnittlig god. Det har hun tidligere vist gjennom spontane dansetrinn på ungdomsklubben, og jo lengre ut i denne første bandøvelsen vi kommer, desto tydeligere kommer ønsket hennes fram: Hun vil erobre trommestolen. Enn så lenge må hun konsentrere seg om pianoet og en god del akkorder hun ennå ikke har lært. Besifringsspill er ikke pensum på kulturskolen, i hvert fall ikke hos pianolærerinnen hun går til.

For å gjøre pianospillet litt enklere for henne, viser jeg hvordan hun kan vende om akkordene og dermed gjøre de fysiske sprangene over klaviaturet kortere. Slik vil hun også få mer flyt i spillet. Tila skjønner prinsippet, men etter noen halvhjertede forsøk går hun tilbake til grunnposisjonene. Fokuset er nå helt klart rettet mot trommene.

6.1.4 På vokal: Emily

”Mikrofonen er rar!” Vi har akkurat gjort unna første gjennomkjøring av sangen sammen med CD-spilleren. Bandet er nå en halv time gammelt, og Emily virker ikke helt fornøyd. *Can't Fight the Moonlight* er valgt ut på bakgrunn av hennes eget repertoar, og siden hun allerede har kontroll på sin del av jobben, har jeg så langt vært nødt til å vie Tam og Tila all min oppmerksomhet. Emily er alltid tro mot originalen når hun framfører en sang, noe som kan forklares med at hun ennå ikke har noen erfaring med å synge uten støtte fra en CD-spiller. Kveldens første prestasjon er ikke noe unntak. Jenta kommer stort sett inn på de riktige stedene, vers og refreng låter tilnærmet synkront med CD-versjonen, og engelskuttalen er god.

Litt småsurt er det iblant, men de dårlige lydforholdene i rommet må ta noe av skylden for det. Vanskelighetene melder seg først når LeAnn Rimes på de to siste refrengene legger inn noen improviserte fraseringer over den noterte melodien. Her skjærer Emilys stemme seg i forsøket på å følge melismene Rimes lirer av seg. Ingen har fortalt den unge, selvlærte vokalisten at slike improvisasjoner ikke er ment å kopieres, men at man her står fritt til å utfolde seg etter egne følelser og evner – og i samspill med de andre musikerne. Ingen har i det hele tatt fortalt Emily eller hennes to kolleger at all komponert musikk, ofte

med fordel, kan tolkes etter utøvernes mangfoldige kombinasjoner av ønsker, ferdigheter og instrumenteringer.

Når det da oppstår et tydelig avvik mellom framførelsen og det originale lydbildet, må Emily finne en plausibel forklaring: mikrofonen er rar. Med dette utsagnet forsøker hun å dekke over sin egen utilstrekkelighet som sanger, både overfor seg selv og de to andre, samtidig som hun forsvarer sin posisjon som vokalist i bandet. Emily er ikke utstyrt med all verdens selvsikkerhet. Antakelig har sangprestasjonene hennes aldri vært gjenstand for noen slags form for konstruktiv kritikk. Hun har aldri tatt imot sangundervisning, verken fra privatlærer eller kordirigent. Dermed har hun på dette tidspunktet ingen andre preferanser enn idolene hun forsøker å etterlikne.

Emily er født og oppvokst i Oslo, og hun har ikke bodd andre steder enn Grønland. Her trives hun helt greit, sier hun, og hun forklarer at ”for mange frekke innvandrere” trekker ned, mens sentrumsnærhet trekker opp. Hun bor sammen med sin norske mor, sin nigerianske stefar og sine to yngre brødre. Hun har ikke kontakt med sin biologiske far, men hun vet at han bor i Nigeria. Stefaren er farmasøyt, og moren er mellomleder i Kommunal- og regionaldepartementet. Emily snakker norsk med mor og søsken, engelsk med stefaren. Etter skoletid er hun mye på Internett, eller hun synger, tegner og spiller Playstation. I helgene pleier hun og vennene å arrangere filmkvelder. Hun oppgir å ha ni venner hun kaller ”nære”. Hun gleder seg til å legge ungdomsskolen bak seg og begynne på videregående. Deretter vil hun utdanne seg til å bli veterinær.

Emily sier hun var åtte år da hun begynte å syng. Hun utdyper: ”Jeg begynte å forstå stemmen min bedre.” Med det forstår jeg at hun da begynte å ikle seg rollen som solist. Fram til da hadde mor brukt mye tid på å spille musikk, syng og danse sammen med henne. Mor var også mye ute og danset da hun gikk gravid med datteren. For Emily er musikken et veldig viktig element i hverdagen. Å syng gjør henne glad, og gjennom andres sangtekster får hun satt ord på egne tanker og følelser. Hun hører helst på pop, r&b, hip-hop og noe rock, mens heavy metal klarer hun seg godt foruten. Nigeriansk musikk har hun heller ikke noe til overs for. Ikke skjønner hun språket, sier hun, og ikke skjønner hun kulturen.

Emilys mor tilhører Jehovas vitner, uten å være spesielt aktiv. Emily er med på ca fem møter i året, men hun sier det er kjedelig. Hun tror på Gud og Jesus, og av og til ber hun, men hun er veldig klar på at det ikke skal være noe som helst kristelig på *Verkstedet*. Under den forutsetningen er det helt greit for henne at det er kirka som driver dette fritidstilbudet. Skolegudstjenestene før jul, som også mange av Herslebs muslimer deltar på, møter hun aldri opp på. Med tanke på at hun bekjenner seg som troende, synes jeg denne holdningen er litt vanskelig å forstå. Mest sannsynlig henger dette sammen med at Grønland menighet alltid har vært tydelig på at vi ikke skal drive forkynnelse på klubbene våre, og siden Emily setter ærlighet, trofasthet og troverdighet svært høyt, er det viktig for henne at vi ikke går bort fra det vi har lovet.

Tam: Ska'kke du spille noe?

Åsmund: Jeg skal spille bass. Først må jeg vise dere hvordan dere...

T: Emily!!

Å: Emily skal synge.

T: Bare det? Hun kan ikke bare alltid synge, da!

Å: Noen må jo synge, vil *du* synge da?

...

Emily: Jo takk, jeg vil veldig gjerne *bare* synge!¹³

Emily er rask til å si ifra når Tam her kommer med en aldri så liten antydning om at han også kunne tenke seg en vokalmikrofon. Dette er hennes plass, dette er hva hun kan. Emily er svært klar på at det er vokalist hun ønsker å være, noe som også gjenspeiler seg i den tidligere nevnte CD-mappa. Hun nøyer seg imidlertid ikke bare med å etterlikne idolene sine; hun vil *være* Celine Dion; Beyonce Knowles; Mariah Carey. Emily sagger ikke. Hun bruker ikke street-wear, og hun forsvinner ikke i mengden av "fjortisjenter" kledd i Miss Sixty, Bik Bok og Bianco. Ikke snakker hun "kebabnorsk" heller. Emily snakker og kler seg som en dame – eller som en diva. Kanskje forklarer dette hvorfor hun så frimodig og med så stor innlevelse kan synge karaoke foran både jevnaldrende og voksne i ungdomsklubben, uten å la seg sjenere av sure toner og ustøhet i vanskelige partier. Til akkompagnement fra en CD eller en karaoke-DVD går hun så sterkt inn i rollen som popdiva at slike jordiske trivialiteter ikke har noen betydning.

I bandrommet møter vi en langt mer usikker Emily. Som vokalist tar hun jobben sin svært alvorlig. Hun vil for all del ikke framstå som gruppas svakeste ledd, noe hun ser ut til å

¹³ Videoopptak, 07.12.2003.

engstes stadig mer for etter hvert som bestevenninna avslører nye sider av sitt musikalske talent. Forsvarsmekanismen slår automatisk inn, og hun blir innesluttet og mutt. Samtidig kan hun ikke la være å trekke på smilebåndet over Tams iherdige bestrebelser bak trommene. Emily hører godt. Like sikkert som at hun vet når trommeslageren ikke henger med på rytmene, vet hun når hun ikke kommer inn på riktig sted eller når hun synger falskt. Problemet hennes er at hun ikke er trygg nok til å innrømme eller rette på sine egne feil. Denne vissheten blir en hemske for henne, noe som tydelig kommer fram når hun seinere skal synges uten støtte fra CD-plata. Å komme over et hinder krever skikkelig fraspark, men det er vanskelig å satse når man ikke står på trygg grunn.

6.1.5 Fingeren i jorda

Vi rekker ei øving til før jul, og ikke overraskende har ungdommene ennå ikke dratt hjemmefra når jeg ringer dem 15 minutter etter avtalt møtetid. Dagen i forveien har Tam fortalt meg at han siden første øvelse har spilt mer bass i valgfagsbandet på skolen. Jeg håper selvfølgelig dette vil komme bandet vårt til gode, slik at vi med meg selv på el-gitar vil kunne låte som et band etter ikke så alt for mange øvinger. Vi mangler bare en trommeslager.

Dessverre viser det seg fort at den bassundervisningen Tam skal ha fått på skolen ikke har gitt nevneverdige resultater. Han vet ikke hvordan han skal slå an strengene, og han vet heller ikke hva de fire strengene heter. Tila har på sin side ikke øvd på de nye akkordene, og Emily har ikke lært seg teksten på sangen. Jeg innser at *Can't Fight the Moonlight* lett kan bli en slåsskamp mot spillegleden. Løsningen er enkel, banal og gjennomførbar: en rocka versjon av barnesangrepertoarets ubestridte ener: *Bæ, bæ, lille lam*. Ungdommene spiller, ler og skråler med, selv om de synes det er litt flaut. Ikke minst fordi NRKs "usynlige" kamerateam lover å ikke holde opptrinnet innenfor rommets fire vegger. Før vi tar juleferie blir vi enige om å starte det nye året med *Killing Me Softly* av Roberta Flack, for ungdommene udødeliggjort av *The Fugees*.

6.1.6 På trommer: Siri?

2004 starter veldig lovende for bandet *Whatever*. Siri i 9A har takket ja til å spille trommer. Jeg har lært henne å kjenne som ei jente som er dyktig både til å danse og synges, og jeg har en urokkelig tro på at hun lett vil lære seg å traktere trommene. Mine antagelser

bekrefter hun i fullt monn allerede på sin første bandøvelse. Etter noen minutters instruksjon akkompagnerer hun de andre musikerne med imponerende sikkerhet. Om hun øker eller kommer ut av takten, stopper hun opp og kommer riktig inn igjen. Tila har nå øvd på akkordene, Emily har med seg tekstarket, så etter et par gjennomkjøringer av *Killing Me Softly* – med og uten CD, gyver vi uredde løs på *Can't Fight the Moonlight* – med og uten CD. Tila trykker akkordene i grunnposisjon ut av keyboardet, Emily gir alt hun har, Siri holder takten, bassisten Tam forsøker å henge med så godt han kan, og jeg spiller gitar med ekstra fokus på de lave frekvensene for å lime kompet sammen der hvor bassgitaren faller gjennom. Vi låter som et band, og det vises tydelig i de unge ansiktene.

Siri er ett år eldre enn de tre andre. Når du går i åttende klasse, er det alltid stas å kjenne noen i klassetrinnene over, og Siri er ikke bare eldre, hun er også munnrapp, morsom, motebevisst og populær. Tam har ikke så veldig stor sans for henne, men de to venninnene betrakter henne med en blanding av beundring og frykt. Om de ikke vil være akkurat som henne, ønsker de i alle fall å bli omtalt som musikalske, morsomme og omgjengelige. Samtidig føler de seg truet av Siris evne og trang til å trekke til seg det som finnes av oppmerksomhet. I bandrommet er nemlig Siri morsom hele tida. Hun har en kommentar til det aller meste, og det er vanskelig for både unge og voksne å få sagt noe uavbrutt. Emily og Tila, som ikke er kjent for å være spesielt målbundne, kan ikke annet enn le. Å parere eller komme igjennom med egne kommentarer synes håpløst. Tam forholder seg stort sett stille.

Siden hun var ni år har Siri vært aktiv medlem i Grønland menighets barne- og ungdomsarbeid. Først i barneklubben *Guffa*, så i ungdomsklubben *Zoda*. Hun har alltid vært ett av de aller mest trofaste medlemmene, og selv de gangene hun har vært den eneste frammøtte, har hun fulgt ledernes opplegg kvelden ut. Som styremedlem i ungdomsklubben fant hun på navnet *Zoda*, og som tenåring med lederpotensial ser hun på dette tidspunktet fram til sommerjobb på Vestasol feriekoloni, hvor hun selv har vært deltaker i en årrekke. Siri har alltid vært den lille, strålende jenta, alltid positiv om enn til tider med ei skarp tunge. Hun er ledernes yndling, som alltid har visst å sette pris på å møte oss voksne ute i bybildet eller i skolegården. Til daglig henger hun sammen med bestevenninna, Veronica, ei høyreist, billedskjønn jente med stor sangstemme, dyre klær, rikelig med sminke og med ei alenemor som for lengst har sendt datterens modellprospekt

til diverse castingbyrå. Selv Siri havner lett i skyggen av henne, noe som langt på vei forklarer hennes eksponeringsbehov i bandrommet.

Kanskje virker de tre øvingene Siri er med oss som en katalysator for en sterk opprørstrang som på dette tidspunktet har vokst fram i henne: Hun er helt klart lei av å være snill pike, og hun har lært å sminke, kle og dolle seg av Veronica og et par andre jenter i klassen. Nå som hun ikke er lita og tynn lenger, har hun lagt merke til at guttene begynner å se på henne, og når Veronica ikke er i nærheten, er *hun selv* midtpunktet. Det er på tide å stå på egne bein. Tiden hun sparer på å kutte ut band og ungdomsklubb, gir henne mulighet til å jobbe på McDonald's for å finansiere et ikke moderat forbruk av sminke, klær og alkohol.

Trommestolen er igjen ledig, og Tila er ikke sein å be når jeg foreslår at hun heller kan spille trommer i stedet for piano. Akkordene tar jeg meg av på gitaren. Ikke uventet finner hun ut av det nye instrumentet sitt som om det var den enkleste sak i verden. I løpet av den første øvelsen med den omrokkerte besetningen lærer hun seg selv *Sugababes*-låta *Too Lost in You* i tillegg til de to vi allerede har på repertoaret. Selvfølgelig er figurene hun ender opp med noe mindre kompliserte enn originalene, men like fullt fungerer de utmerket i vår sammenheng og på vårt nivå.

6.1.7 Progresjonen

I 2004 gjennomfører vi 25 bandøvelser fordelt på åtte måneder (bandet tar sommer- og juleferie på henholdsvis tolv og seks uker). Vi prøver å holde oss til en fast øvingsdag, men både ungdommene og jeg sliter med å prioritere prosjektet. Noen ganger må jeg avlyse i siste liten, og andre ganger dukker bandmedlemmene rett og slett ikke opp. Denne uregelmessigheten virker ikke motiverende på noen av oss, og i ettertid ser jeg at mye av skylden faller på meg. Ofte har jeg rett og slett ikke tid til å øve med dem, og noen ganger glemmer jeg å sjekke om bandrommet er tilgjengelig eller ikke (vi kan ikke øve hvis det pågår arrangement i etasjen over).

6.2 Intermezzo

6.2.1 Ei modig jente: Emily

Likevel merker jeg at det går framover. Emily og Tila blir sikrere og stødigere, og de er flinke til å foreslå sanger som de føler er gjennomførbare. Fra VG-lista velger de ut sanger i genrene pop, rock og R&B (med det forstås den R&B som MTV de siste 15 årene har gitt rikelig med sendetid, ikke genren vi opprinnelig kjenner som rhythm and blues). Den første gjennomkjøringen av ei låt finner alltid støtte i bandrommets CD-spiller, men Emily, som i starten helst ville ha CD-plata i bakgrunnen hele tiden, klarer seg stadig bedre på egenhånd. For hver bandøving blir hun tryggere på når hun skal komme inn og i hvilken toneart hun skal synge. Modulasjoner er heller ingen hindring. Motgang er hun imidlertid ikke så flink til å takle ennå, og hvis hun ikke får til en sang på første eller andre forsøk, setter hun seg på bakbeina og nekter å prøve videre. Noen ganger får hun da det som trengs av skryt, feedback, tigging og masing for at hun skal ta opp mikrofonen igjen, andre ganger må hun selv ta initiativet til å fortsette.

Selv om hun sier at hun blir nervøs av å stå foran et publikum, er hun, som jeg har nevnt tidligere, mer frimodig når hun opptrer alene enn når hun øver med bandet. Den femte mars dette året får ungdomsklubben besøk av to tidligere medlemmer, nå i starten av 20-åra og med nyetablert produsent- og plateselskap. De skal gi et lite DJ-kurs for ungdommene, og de skal foredra om det å komme seg fram i musikkbransjen. Emily er lydhør, spørrende og engasjert. Hun har brukt litt ekstra tid på klesvalget, og hun har med seg en CD med to sanger hun gjerne vil synge for gjestene. Hun tør ikke ymte frampå om dette selv, så hun kikker bort på meg med jevne mellomrom under foredraget til jeg finner en anledning til å spørre om det er rom for en liten jam-session.

DJ Marco setter i gang musikken. Emily griper mikrofonen og vender seg mot de to chilenerne. Hun lukker øynene, stenger verden ute i fire minutter og tar et skritt nærmere drømmen. I fire minutter er menighetssalen et platestudio i LA, i fire minutter er hun Beyonce.

I Love You er ingen enkel ballade. Den blir ikke enklere om man forsøker å følge alle fraseringene Beyonce gjør. Oppgaven er i utgangspunktet umulig for ei uskolert sangerinne på 14 år, men det stopper ikke Emily fra å gi alt hun har. For henne er dette en

unik sjans til å vise seg fram for folk med kontakter. En anledning til å få respons fra proffer, en mulighet for hjelp til å ta det neste steget. Derfor gjør det ingen ting at hun snubler litt. At hun ikke helt henger med i de krappe svingene. Hun bryr seg ikke, Alejandro og Marco bryr seg ikke, tilhørerne bryr seg ikke. Alle i rommet er 100 % inneforstått med hva dette betyr for Emily og hvor modig hun er som virkelig tør. Sju år tidligere hadde Alejandro og Marco trådd Emilys sko da de opptrådte med "boybandet" sitt foran 300 tensesingere fra hele Oslo og Akershus. Alejandro var solist og skilte tidlig lag med både toneart og takt. Da grep 300 stemmer inn og hjalp ham tilbake på rett spor, og 13-åringen og hans kompanjonger fullførte til stor og ekte applaus. Nå gir han den samme applausen videre til Emily, sammen med den lille skaren av unge og voksne som er til stede.

6.2.2 Definisjonen av ngoma: Tam

Blant tilhørerne sitter også Tam. Hans fokus er imidlertid rettet mot noe helt annet, nemlig det imponerende DJ-utstyret guttene har rigget opp. Her er platespillere, CD-spillere og samplere av en annen verden, for ikke å snakke om kostbare vinylplater med fete beats. Mot slutten av seansen får Tam prøve seg bak spakene, og en liten gnist tennes: Om han ikke heller kan være DJ i bandet? Jeg liker ideen, og som barne- og ungdomsarbeider i Grønland menighet søker jeg Ungdomsrådet i bydelen om midler til innkjøp av DJ-utstyr til klubben. I menighetshuset låner nemlig band, kor og klubber utstyr av hverandre.

I påvente av finanser holder Tam fortsatt posisjonen som bassist i bandet. Han tar bassen med seg hjem mellom øvingene, og av og til forteller han at han har øvd litt etter skoletid. For å hjelpe ham opp på et nivå nærmere Emily og Tila, forsøker jeg å gjøre avtaler med ham om private spilletimer i forkant av bandøvingene. Med unntak av *en* onsdag ettermiddag møter han dessverre aldri opp, og da som regel uten å melde avbud. Jeg lar det bli med forsøket.

Tam minner meg litt om meg selv som 14-åring: Han vil gjerne kunne mye, men han har ikke tålmodighet til å jobbe seg fram mot målet. Han vil bli god med en gang. Selv spilte jeg gitar i to band, men jeg gadd aldri å øve på egenhånd. Jeg drev aktivt med sykling, men jeg var ikke særlig til å trene. Heldigvis hadde jeg vokst opp i en musikalsk familie som også visste å verdsette idrett, mosjon og et aktivt friluftsliv. Dette holdt meg flytende

helt til bandkollegene og sykkelkonkurrentene nådde et nivå hvor øving og trening en gang i uka ikke var nok.

I motsetning til meg har ikke Tam vokst opp i et hjem hvor allsang har vært en naturlig del av hverdagen: Bordvers til alle dagens måltider, en ”alltid” syngende mor – det være seg på kjøkkenet, i stua eller på skitur, allsang på gutteklubben og på leir, salmer, liturgi og barnesanger i kirka eller på søndagsskolen, sang på sengekanten om kvelden. Med denne ballasten utviklet jeg det gehøret og den rytmefølelsen jeg trengte for å spille i band uten å øve for mye. Ville lytting til plater og kassetter alene ha hatt den samme effekten? Neppe. Tam er sjelden å se uten hodetelefoner og MP3-spiller. Likevel mangler han både gehør og rytmefølelse (i betydning av at han ikke klarer å etterape verken en gitt melodilinje eller rytmisk figur). Hvorfor? Jeg vil si fordi lytting til innspilt musikk ikke er interaktiv. Du kan tromme, nynne og synge attåt så mye du vil, men artisten på CD-plata kan aldri synge *med* deg, justerer aldri tempo eller toneleie sammen med deg, opptrer aldri dynamisk med deg, gir deg aldri noen tilbakemelding på hvordan det låter. Den musiske dialogen som oppstår mellom to mennesker i samspill, kan beskrives som en sirkel av utspill, mottakelse, kompromiss og respons. To mennesker samkjører frekvenser og deler puls i en dynamisk prosess.

Tam er ikke på bølgelengde med plateartistens frekvenser, og han deler aldri puls med resten av bandet. Er han dermed umusikalsk? Hvis kriteriet er at man skal kunne oppfatte og følge intervallene i vår vestlige skala, samt kunne klappe ”fire flate”, er vel svaret ja. Bjørkvold (1995) beskriver vår bel canto-tradisjon slik:

Vårt vestlige musikkbegrep rommer en estetisk dimensjon som styrer vår selektive persepsjon, en type subjektiv utsilingsmekanisme. Denne estetiske dimensjon, som blant annet rommer verdinormer om renhet (merk hygiene-terminologien), tonalitetsbevissthet og skjønnsang, er barnekulturen fremmed (Bjørkvold, 1995, s 60).

Et slikt musikkbegrep frarøver Tam alle musikalske egenskaper. Hvem har imidlertid myndighet til å sette den ene og sanne definisjon på musikalitet? Tam responderer på musikk, noe som forutsetter at han på en eller annen måte må være i stand til å oppfatte og behandle denne typen informasjon. Han er en tenåring med en kompleks sosial og kulturell ballast, og han faller mellom to stoler når han skal plasseres i forhold til vestlig og asiatisk musikkultur. Men er det egentlig opplagt at man må plasseres i en gitt kontekst

før man vurderes som mer eller mindre musikalsk? Kan for eksempel en balinesisk musikalitetsdefinisjon ha overførbarhet til Norge? Det vestlige musikkbegrepet er så godt som ubrukelig overfor småbarn, fordi det ikke fanger opp ”den totale sammenheng som barns sang er vevet inn i, av funksjonell og uttrykksmessig helhet” (ibid). Hva med tenåringer, med eller uten flerkulturell bakgrunn? Bjørkvold siterer musikkantropologen John Blackings og etnofilosofen K. C. Anayanwu når han diskuterer graden av musikalitet hos barn. Sitatene omfavner like gjerne Tams opplevelse og bruk av musikk:

Musikalsk adferd gjenspeiler ulike grader av bevissthet om sosiale krefter, og musikkens strukturer og funksjoner er knyttet til en grunnleggende menneskelig trang og et biologisk behov for å opprettholde en balanse mellom dem... Musikkens viktigste funksjon i et samfunn, i en kultur, er å fremme en sunt organisert humanitet ved å øke den menneskelige bevissthet (Blacking 1973, s. 100, 101).

Hvis proporsjonalitet og symmetri er kriterier på skjønnhet, så er de fleste afrikanske kunstverk ikke ”vakkere”. For den fundamentale funksjon i afrikansk kunst er å skape mening, og dette betyr at det som er meningsfylt er vakkert. ...Musikk ville miste sin mening, hensikt og betydning om den ble adskilt fra livsprosessene (Anayanwu, s. 256, 259) (Siteret i: Bjørkvold, 1995, s. 96 – 97).

Av våre tre ungdommer er Tam den som er aller mest opptatt av og bevisst på sin etniske arv. Han lytter mye til vietnamesisk musikk, han synger vietnamesisk karaoke, han ser vietnamesiske filmer, han omgås vietnamesiske venner, og han har selvfølgelig vietnamesisk kjæreste. Når Tam på bandets første øvelse henter forsiktig om at han gjerne vil dele vokalistrollen med Emily, er det fordi han ønsker å synge vietnamesiske kjærlighetsballader akkompagnert av bandet. Kjærlighetsballader fordi han omtaler seg selv som romantisk og myk, vietnamesiske fordi de minner ham om hans kulturelle røtter. Begge deler forteller mye om guttens identitet, og her er det musikkens struktur og funksjon som bekrefter denne identiteten. Når Tam synger, låter det ikke spesielt estetisk i mine bel canto-ører, og ikke låter det unisont med innspillingen heller. Hvorfor er sangen likevel vakker? Fordi den er ektefølt og oppriktig. Tam vet at vennene ikke har særlig forståelse for hans lidenskap til denne musikken, og han skjønner på responsen deres at de heller ikke setter framføringen hans spesielt høyt.

Likevel synger han. Og ikke bare det, han skriver også romantiske, sentimentale tekster som han med tid og stunder vil sette tone til. Tam befinner seg på et stadium i livet hvor en viss musikkgenre gir mening og substans idet den knyttes direkte til en gitt livsprosess. Som Anyanwu sier: Det som er meningsfylt, er vakkert. Tam synger med den stemmen han har, og han legger hele sjela si i prestasjonen. Bjørkvold skriver:

Det er snarere slik at hvert eneste menneske eier en stemme som er dets egen og som aldri kan gjenfinnes i en kopi. I unik forstand speiler nettopp denne stemmen dette spesielle menneskets sjelsliv og erfaringsverden. Nettopp derfor er hvert barns stemme vakker og viktig, på sitt personlige vis
(Bjørkvold, 1995, s 97).

I samme åndedrag finner jeg det verdt å nevne at Tam snakker betydelig dårligere norsk enn Tila og Emily. Han har en mer slurvete uttale, han feiler i elementær grammatikk, og han har et langt mindre ordforråd. Dette til tross for at han begynte i barnehagen allerede da han var ni måneder gammel, og til tross for at han etter eget sigende alltid har snakket norsk med foreldrene sine. Det er en gjengs oppfatning at et godt språkøre gjerne henger sammen med musikalitet. Kan Tams musikalitet, vurdert etter vestlig målestokk, forklare hvorfor han snakker såpass mye dårligere enn Tila, som er akkurat like gammel, som har akkurat samme bakgrunn og som er oppvokst i akkurat det samme nabolaget?

At barn som vokser opp i to- eller flerspråklige omgivelser ofte tilegner seg disse språkene med perfekt uttale og grammatikk, er ingen stor nyhet. Ved puberteten mister barnet svært mye av denne evnen, noe språkforskningen forklarer med at hjernen på dette stadiet begynner å fungere annerledes (ibid, s. 210 – 211). Med støtte i denne forskningen, trekker Bjørkvold paralleller mellom verbalt og musikalsk språk:

Barnet lærer seg sitt verbale morsmål gjennom øret og kropp, ikke gjennom bok og blyant. Barnets musikalske morsmål, spontansangen, er innlært gjennom de samme barnekulturelle læringsprosesser. (...) Den første musikkopplæringen med barn bør skje som muntlig formidling og være gehørsbasert, for derved i størst mulig grad å komme barnets spesifikke læringsforutsetninger og barndommens øre-følsomme læringsfase i møte (Bjørkvold, 1995, s 212).

Barnet må med andre ord utsettes for de riktige stimuli mens det er på sitt mest mottakelige. Slik trenes og utvikles evner og egenskaper, og gehøret er selvfølgelig ikke noe unntak. ”En helt sentral ressurs i barnets egen dialekt er dens rike musikalske dimensjon,” skriver Bjørkvold (s. 175). Kan det være at denne ressursen i Tams tilfelle ikke i tilstrekkelig grad er blitt utsatt for gehørstimulerende faktorer, med den følge at tenåringer i dag fører et, i våre ører, dårlig utviklet språk? Med et godt trent gehør burde han som barn ha evnet å fange opp norskspråket, slik det ble formidlet av barnehageansatte, lærere, barne-TV og andre talende medier.

På den annen side snakker Tam faktisk en etablert dialekt, eller rettere sagt, en sosiolekt. Som så mange andre av dagens ungdommer fra Oslo Øst, gjør han seg forstått på såkalt

”kebabnorsk”. Dette muntlige målføret inneholder ord og uttrykk fra de mange forskjellige språkene som florerer øst for Akerselva, og selv om sosiolektens stamme er norsk, er det innvandreneres gebrokne aksenter som i sammensmeltet tilstand gir tone, flyt og rytme til talens musiske aspekt. Kebabnorsk prates med like stor selvfølgelighet av etniske nordmenn som av andregenerasjons somaliere. 14 år gamle Remi i ungdomsklubben Zoda snakker kav hedmarking på besøk hos besteforeldrene på Hamar, mens han låter som en norsktalende pakistaner – tro mot innvandrerungdommens vokabular og aksent – i samvær med vennene på Grønland. Slik sett er det ikke sikkert at Tams ”språkvansker” skyldes manglende eller dårlig utviklet gehør. Det kan like gjerne være at han bare har valgt å låne øre til sin jevnaldrende omgangskrets fra barnsben av. Samtidig kan man ikke underkjenne det faktum at Tila, Emily og Remi alle kan veksle uanstrengt mellom ”korrekt” norsk og kebabnorsk. Det kan ikke Tam.

Dette er en diskusjon som kanskje beveger seg på siden av denne oppgavas anliggende, men siden en persons språklige identitet i høyeste grad også handler om røtter, synes jeg temaet fortjener noen linjers oppmerksomhet.

6.2.3 Apropos mestring: Tila

Det første jeg minnet jeg har av Tila, er en episode fra en av de første klubbkveldene på Zoda. Ei av jentene på klubben hadde tatt med seg lillebroren sin på tre-fire år, som hun var nødt til å være barnevakt for. Etter at gutten hadde dyrket fram det storesøsteren ønsket seg av oppmerksomhet fra ledere og medlemmer, tok barnevakten fri fra jobben og konsentrerte seg heller om biljardbord og Playstation. Det tok ikke mange minuttene før et lite brak etterfulgt av et voldsomt skrik hørtes fra baktrappa mellom 1. og 2. etasje. Den som løp til og forbarmet seg over den stakkars ungen, var 12 år gamle Tila. Hun løftet ham opp, trøstet ham, blåste på stedet hvor det gjorde vondt og lekte med gutten til fallet var visket ut av hukommelsen.

Det positive inntrykket hun ga meg, har Tila levd opp til siden. Hun er så å si alltid blid og hyggelig, hun er pliktoppfyllende, hun stiller opp for vennene sine, hun er tillitsfull, utadvendt, skoleflink og målbevisst. Hun sier tydelig fra når hun er uenig i eller misfornøyd med noe, og hun gir beskjed med en gang hvis hun er i dårlig humør. Denne holdningen bringer hun også med seg inn i bandet. Når Tam sliter bak trommene eller

bassen, hjelper hun tålmodig til med telling og gode råd. Når Emily slår seg vrang og krever oppmerksomhet, jobber hun diplomatisk og ydmykt mot en løsning på problemet.

Tila oppfyller bel canto-tradisjonens krav til musikalitet: Hun har et godt gehør, hun har en sterk rytmeforståelse, sangstemmen hennes er klokkeklar og spenner over et vidt register, og hun har en utmerket musikalsk hukommelse. Denne hukommelsen gir næring til hennes appetitt for musikalske assosiasjoner og digresjoner: *Tom Dooley* vekkes til live når Tila ser gitaren på veggen, punkebandet *Green Day's* låt *Wake Me Up When September Ends* konverteres kjapt til 80-tallsduoen *Wham's* rake motsetning i *Wake Me Up Before You Go-go*, og hun elsker å tydeliggjøre banaliteten i mange poptekster ved å oversette dem ord for ord fra engelsk til norsk. For Tila er musikk en lek som stadig er i utvikling, hvor regler, forutsetninger og intensjoner forandrer seg i takt med tiden, omgivelsene og preferansene. For Tila er musikk ensbetydende med *ngoma*.

6.2.4 WhatEver: Live – Volume 1

Åsmund: Kan vi avslutte sangen med to refreng, slik Avril gjør det?

Emily: Nei, det går ikke! Jeg rekker ikke å avslutte det første refrenget før det andre begynner.

Å: Jammen, du trenger jo ikke ta med de første par ordene i repetisjonen. Det gjør garantert ikke Avril når hun synger live heller.

K: Nei! Det høres bare rart ut. Det går ikke!

Å: Men det er slik det er å synge live! Du må tilpasse sangen, det er umulig å gjøre den likt med studioversjonen.

Lørdag 27. november 2004 har *WhatEver* sin første spillejobb. Menighetshusets store sal i andre etasje er på dugnad blitt forvandlet til et innbydende, intimt konsertlokale.

Uomtvistelig inspirert av Arne Nøsts dekorasjoner i Idrettens hus gjennom en rekke jazzfestivaler i Molde, har frivillige medarbeidere i Grønland menighet skapt et helt nytt rom ved hjelp av farget lys og 100 meter hvitt stoff fra Ikea. Det skal holdes konsert til inntekt for jazzmessa *Pust*, og så å si alle solistene og musikerne som har medvirket gjennom messas fireårige eksistens har takket ja til å opptre.

Som primus motor for konserten har jeg benyttet anledningen til å hyre *WhatEver* som oppvarmingsband. For å gi dem følelsen av at dette er en ordentlig spillejobb, en jobb som krever grundige forberedelser, presist oppmøte og 100 % tilstedeværelse, har jeg lovet dem et lite honorar som takk for innsatsen. I et halvt år, helt siden de fikk oppdraget, har ungdommene både gledet og gruet seg til denne dagen: en ekte, betalt spillejobb. Et seriøst kontraktsforhold hvor de mottar anerkjennelse for det håndverket de utøver, og hvor det til gjengjeld forventes at de leverer varene. At det er jeg personlig som betaler honoraret, spiller ingen rolle. I en hel dag er de profesjonelle musikere. De tre møter opp til avtalt tid, og de utnytter sine 30 tildelte minutter til øving og lydsjekk maksimalt. Emily har pyntet seg som seg hør og bør en frontfigur.

Som samtalen med Emily få dager i forveien så tydelig har gitt til kjenne, er ikke bandmedlemmene spesielt familiære med livesituasjonens utfordringer og muligheter. På konsert skal musikken være mest mulig identisk med studioversjonene, og i stedet for å improvisere fram gode løsninger på ”umulige” partier, synes det lettere å kutte ut de vanskelige delene helt. Denne holdningen er ikke så vanskelig å forstå. Den artistgenerasjonen dagens ungdom vokser opp med, stiller langt oftere med band på CD (”singback”) enn med levende musikere når de opptrer. I en tid hvor plateselskapene gjerne stiller helt andre krav enn de musikalske, og hvor drømmen om å bli rik kjendis rager høyere enn ambisjonene om å bli utøvende musiker, kjemper stadig flere talentfulle (og talentløse) unge med nebb og klør for ikke å gå inn i historien som ”one-hit-wonders”. En fornyet platekontrakt forutsetter dermed hyppige opptredener på fjernsyn og arrangementer, hvor artistene på sine tre og et halvt tilmålte minutter forsøker å promotere seg audiovisuelt mest mulig fordelsaktig. Gjerne med vekt på *visuelt*.

Ved slike opptredener må den levende musikken ofte vike for effektive sceneskifter, perfekt lydbilde og for vokal som ikke affiseres av heftige dansetrinn. Ikke sjelden må publikum nemlig nøye seg med at artisten bare mimer til sin egen CD, noe jeg paradoksalt nok opplevde på arrangementet *Live '05*, som en sommerkveld i 2005 trakk 30 000 unge publikummere til Middelalderparken i Oslo. Ivrig scenearbeidere gjorde da sitt ytterste for å bygge opp en illusjon om at her ble man servert levende musikk. Instrumenter og forsterkere ble rigget opp og ned og flyttet hit og dit, men ingen kabler eller trådløse sendere bandt enhetene sammen. De fleste artistene valgte heldigvis å synge selv, mens noen sikret kvaliteten (les: skjulte sin utilstrekkelighet?) ved å mime.

Dessverre var ikke dette arrangementet noe særtilfelle. Mange av dagens listetopper lever ikke lenge nok til at de kan bygge opp et repertoar som holder til en totimers konsert. Når *Rolling Stones* kan turnere verden rundt så å si sammenhengende i 40 år, er det fordi de har et arsenal av hit'er å fyre av mot et alltid trofast og stadig voksende publikum. En typisk "kometartist" er på sin side best tjent med arrangementer som *Live '05*, hvor man sammen med jevnbyrdige får vist seg fra sin beste side gjennom en til tre låter. Dette formatet ser ut til å passe MTV-generasjonen utmerket, men jeg mener altså det gir grobunn for en vrangforestilling om hvordan levende musikk skal og kan høres ut.

Hvis en slik vrangforestilling er Emilys utgangspunkt, er det ikke rart hun synes at mikrofonen er rar, eller at hun kvier seg for å improvisere fram alternative løsninger. Derfor kommer det som en stor og gledelig overraskelse når hun på lydsjekken ikke avslutter Avril Lavignes *Everything* med ett refreng som avtalt, men kjører på med en ekstrarunde som løfter låta ytterligere. For meg som på dette tidspunktet har fulgt bandet i ganske nøyaktig ett år, framstår akkurat dette øyeblikket som et gripende og etterlengtet klimaks. Dette "stunet" må Emily ha planlagt flere dager i forveien. Ikke bare har hun mobilisert en betydelig mengde mot for å bryte en musikalsk barriere, hun framviser også en veldig ydmykhet i det hun legger sin egen stahet til side og følger min (instruktørens) veiledning. Aldri har vel et refreng vært mer kostbart, og jeg betaler raust med all verdens skryt og godord. Emily fortjener hver eneste stavelse.

Nettopp derfor er det så leit at bandets aller første opptreden blir kraftig forstyrret av teknisk svikt. I åpningslåta, som er nevnte *Everything*, detter vokallyden ut to ganger. Første gang like etter introen, andre gang i starten av første refreng. Slikt er ikke Emily forberedt på, og i stedet for å overlate problemet og flausen til teknikeren, gjør hun svikten enda mer hørbar og enda synligere ved å stoppe opp og kreve omstart. Begge gangene. I starten av det tredje forsøket blir hun litt satt ut av en feedback, men etter to sekunders nøling velger hun heldigvis å fortsette å synge. Dessverre er de tre musikerne nå så preget av den dårlige starten at de har flyttet fokuset fra scenen til utgangsdøra. *Everything* må nøye seg med ett refreng til slutt, og i de to andre låtene sitter verken tempo eller uttro. Det gikk som det gikk. En gråtende vokalist får trøst av sin mor, før trioene i stillhet forsvinner fra åstedet. Skylden for de musikalske uhellene faller på meg. I ett år har jeg gitt ungdommene instrumentalundervisning, jeg har lært dem å spille sammen, tenke dynamisk, lytte til hverandre, og jeg har hjulpet dem å finne fram til sanger som har

ivaretatt både mestrings- og utfordringsaspektet. Å forberede dem på konsertsituasjonens uforutsigbarheter har jeg ikke en gang tenkt på. Nå fikk de et ublidt møte med musikerens virkelighet, og flukten fra denne har jeg ingen vanskeligheter med å forstå.

Benkeradene denne kvelden opptas av en ikke ubetydelig skare musikere, derav flere med musikkutdanning på hovedfagsnivå. Etter konserten uttrykker de sin store begeistring over ungdommenes prestasjon, og sin store skuffelse over å ikke få formidle begeistringen direkte. Tekniske problemer er noe disse musikerne er godt kjent med, derfor evnet de under konserten å overhøre uregelmessighetene og de små feilene. Tila, Emily og Tam tror meg ikke når jeg bringer de gode reaksjonene videre, og til dags dato har de verken villet evaluere opptrinnet eller se videoopptak av det.

Etter konserten tar bandet seg en lang og velfortjent juleferie. Det tar litt tid før vi kommer i gang igjen, og med erfaringen som konsertbassist bak seg bestemmer Tam seg for å legge bassen på hylla. Det er jo DJ han helst vil være, og mens vi venter på det minimum av utstyr vi trenger, prøver Tam å få gjennomslag i bandet for et par vietnamesiske ballader. Hans egne tolkninger av disse faller langt unna god jord. Det er rørende å se gutten legge hele sin sjel i en framføring som med dårlig diskresjon faller i unåde blant de resterende to tredjedelene i bandet. Etter hvert dukker Tam stadig sjeldnere opp på øvingene. Selv sier han at han må prioritere fotballtreningene, men de få gangene han viser seg i bandkjelleren, sier han faktisk at han heller vil prioritere musikk foran fotball. Gutten er på hvileløs jakt etter noe som kan gi ham en opplevelse av mestring. Han behøver noe som kan utstyre ham med integritet og status.

6.3 Runde to: Motbør

Emily og Tila gir likevel ikke opp, og i februar får de med seg sin 13 år gamle taiwanske kamerat Sean på bass. Gutten viser seg å ha talent for instrumentet. Han synger veldig bra, har godt gehør, god rytmeforståelse og god musikalsk hukommelse, og han lærer fort. Allerede på første øvelse spiller han stødig til Celine Dions smektende *My Heart Will Go On*. Igjen er det gripende å se Tams målrettede og uforutsigbare engasjement. Han utnevner seg selv sporenstreks som Seans basslærer, selv om han erkjenner at han ikke mestret dette instrumentet selv. Han forklarer Sean hva strengene og båndene heter, hvordan han skal slå an strengene og hvordan han skal gripe om halsen.

Akkordprogresjonene og rytmikken overlater han til meg. Tam sier det ikke selv direkte, men kroppsspråk og selvransakende kommentarer røper at han ikke er helt fornøyd med at hans arvtaker viser bedre musikalske takter enn ham selv.

Dessverre eier ikke Sean tålmodighet. Han er rastløs og kan ikke tie stille eller la være å tulle i mer enn 30 sekunder om gangen. Selv om jeg oppfatter det motsatte, sier han at han ikke skjønner noe av det jeg prøver å lære ham, og av og til kreves det lange sekvenser av kollektiv tiggning og skryt før han i det hele tatt gidder å løfte opp bassen for å spille de partiene jeg demonstrerer for ham. Etter fire øvelser trekker Sean seg, etter eget sigende fordi han ikke orker tanken på egenøving.

Tila og Emily fortsetter videre, om ikke fullt så entusiastiske som tidligere. Jeg lar meg likevel imponere over framgangen de to viser på henholdsvis trommer og vokal. Begge er selvlærte. Bare Tila har fått totalt 30 minutter veiledning av trommeslager Hans Petter, som bor i menighetshuset. Mest imponert, for ikke å si overrasket, er jeg imidlertid over at jentene synes å være komfortable med lydbildet vi danner sammen, med min gamle el-gitar som eneste akkordinstrument. Vi er aldri i nærheten av å låte som originalartistenes CD-innspillinger, all den tid vi verken har synthesizere, sequencere, samplere, trommemaskiner eller alskens effekter. Vi låter rått og ekte, og jentene har nå flere ganger nevnt at ”vi må gjøre låtene til våre egne”. Emily prøver ut alternative fraseringer, der hennes stemmeleie eller kapabilitet avviker fra originalens, og Tila finner ut hvordan hun kan forenkle trommegroovene til et nivå hun behersker.

Det som derimot skiller de to, er at Tila i sin frustrasjon over å ende opp med å spille den samme figuren på nesten alle sangene, stadig ber meg appellere til Hans Petters veldedighetssans med bønn om gratis spilletimer til et trengende talent. Tila erkjenner sin egen utilstrekkelighet, og hun er vel inneforstått med at hun ikke vil komme videre uten kyndig instruksjon. Emily skylder på sin side på tørr hals, forkjølelse, divergerende stemmeleier eller vårt enkle tekniske utstyr hver gang hun står fast. Hun avviser plent ethvert tilbud om vokallærer, og hun devaluerer kategorisk alle andre norske, kvinnelige vokalist, profesjonelle som amatører. Ingen synger bedre enn henne, og hun trenger ingen lærer. I begge intervjuene jeg seinere gjør med henne, sier hun at tiden i bandet ikke har betydd noe som helst for hennes musikalske egenutvikling. Hun har lært alt selv ved å lytte – og synge – til store amerikanske stjerner, og slik vil hun fortsatt ha det.

Hvor dypt denne aversjonen mot sangundervisning stikker, skjønner jeg ikke før vokalisten i et av husets ”kjellerband” en kveld ”helt tilfeldig” kommer litt tidligere til øving enn vanlig. Etter litt småpratning henne og jentene imellom spør jeg henne om hun kunne tenke seg å gi Emily noen gode råd. Det svarer hun selvsagt ja til, og hun forteller at hun kan lære fra seg alt hun kan om riktig stemmebruk, dynamikk, gehør, rytme og improvisasjon. Emily sier ingenting. Jeg rydder etter oss og overlater rommet til det andre bandet. I kjellertrappa møter jeg Tila som forteller at Emily har låst seg inne på toalettet. Jenta gråter og nekter å komme ut.

Ved å foreslå sangundervisning hadde jeg nemlig indirekte sagt at hun ikke kunne synge. I tillegg er Emily svært opprørt over at jeg tidligere i uka har spurt Tila om hun kan spille trommer på barnekoret *GOBAGOs* konsert i april. Dette mener Emily er urettferdig overfor henne, og at Tila opptrer usolidarisk som takker ja til spillejobben. Jeg forsøker å forklare henne at det er helt normalt for alle musikere på alle nivåer å ta sang- eller spilletimer. Jeg bedyrer at hun er flink og talentfull og at det er derfor jeg har bedt henne om å være med på dette bandprosjektet. Det er bare for å hjelpe henne til å utvikle seg videre at jeg ymter fram på om mulig sangundervisning. Jeg forsøker også å forklare at det ikke er uvanlig eller usolidarisk at et bandmedlem tar på seg enkeltjobber på andre hold. I det ligger det ingen som helst insinuasjon om at resten av bandet ikke duger. Denne gangen var det nå en gang slik at barnekoret trengte en trommeslager til konserten sin, og ikke en bassist eller solist. Jeg holder klokkelig munn om at spillejobben også er ment å være til inspirasjon for en talentfull, kunnskapshungrig ung trommeslager, og til motivasjon for en talentfull ung vokalist som jeg håper vil ta et viktig skritt videre: nemlig å ta sangtimer.

Tila og jeg megler, smører og bønnfaller i en drøy halvtime før Emily åpner døra. Hun går hjem uten å si et ord.

Tila gjør en strålende innsats på *GOBAGOs* konsert. Kvelden før får hun en innholdsrik spilletime av Hans Petter, og uten særlige vanskeligheter mestrer hun så de forskjellige stilartene som er representert i korets repertoar. Hun komper koret stødig sammen med tre voksne musikere, og etterpå er hun tydelig fornøyd med å ha fått spilt i et ordentlig band, hvor hun selv var helt uunnværlig. Med *Forelska i lærer'n* som ekstranummer, blir

konserten avsluttet i et (i barnekormålestokk) inferno av lyd og røyk, vrent gitar og trommevirvel. tenåringsbandet *WhatEver* ser imidlertid ut til å ha sunget sitt siste vers.

6.4 Runde tre: En ny æra

6.4.1 Fremmedfrykt og elefanthukommelse

Åsmund kl 19:23:	Hei dere! På Verkstedet onsdag kom det en gutt som vil spille i band. Han er RÅgod på gitar! Kommer dere neste gang?
Tila kl 19:35:	Okei... Når starter bandøvingen?
Å kl 19:37:	Åpner dørene kl 15, instruksjon 18-21. Får du med Emily?
T kl 19:44:	Emi er med ja. Hvor gammel er han fyren a? 8. klassing?
Å kl 19:50:	Jepp. Men jeg trodde han gikk i tiende.
T kl 20:14:	Øh... Skal vi komme imorra eller hva?
Å kl 20:15:	Onsdag 28/9 ¹⁴

Ungdomsklubben *Zoda* har vært nedlagt i tre kvart år, og 21. september 2005 starter Grønland menighet opp *Verkstedet*, et kulturverksted for ungdom i 8. til 10. klasse. Band er, ikke overraskende, et av tilbudene. Etter en PR-runde i alle klasserommene på Hersleb skole håper jeg selvfølgelig at Emily og Tila møter opp til første øving. Etableringen av *Verkstedet* betyr faste ukentlige øvinger, og med bandundervisningen som en del av mitt lønnede engasjement i menigheten, vil musikersporene sikres den jevne oppfølgingen *WhatEver* til tider savnet. Dette håper jeg vil lokke jentene til å ta opp stikkene og mikrofonen igjen.

Dessverre dukker de ikke opp, men det gjør derimot Morten fra Grünerløkka. Han er fersk åttendeklassing, opprinnelig fra Tønsberg, ganske rocka med hull i ørene, og han har spilt gitar siden han gikk i barnehagen. Og han er flink. Veldig flink. Dette er gutten jentene har ventet på. Dette er musikeren to tålmodige og talentfulle jenter fortjener å få spille med. Med Morten på plass er *WhatEver* snart et komplett band. Den første utfordringen blir nå å overbevise Tila og Emily om at bandet deres mildt sagt går lysere tider i møte, og når det er gjort, må jeg hjelpe de tre til å møte hverandres – like mildt sagt – ulike musikalske preferanser og interesser. Hvor mange coverband har et repertoar som spenner fra *Metallica* via *Coldplay* til Celine Dion?

¹⁴ SMS 23.09.05

Forsøket på å løse den første utfordringen får ikke uventet en lunken mottakelse, men som tekstmeldingene fra 23. september viser, går jentene med på å gi prosjektet en sjanse neste onsdag. Tila og Emily har alltid gitt uttrykk for en grunnleggende skepsis til det å bli kjent med andre jevnaldrende, og for to tiendeklassejenter virker det ikke forlokkende å måtte omgås en to år yngre gutt. Neste SMS-korrespondanse oser da heller ikke av iver:

Åsmund kl 13:38: Husk øving i kveld! Bandrommet åpent for egenøving fra 15, instruksjon fra 18.
Tila kl 13:48: Kan bare komme rundt 15 tida. Skal øve til geo prøven til imorra.
Å kl 13:50: Gitarist Morten r ikke der før 18...
T kl 13:53: Passer dårlig...
Å kl 13:54: Hvis dere blir der fram til 18, kan jeg høre om han kan komme tidligere. Artig om dere får spilt sammen. Han er veldig god!
T kl 13:56: Be han komme til den tida da.
Å kl 13:59: Melder ham nå
T kl 14:01: Krysser fingra.¹⁵

6.4.2 Onsdag 28. september: Et nytt grep

Jentene kommer ved tre-tiden, og de gjør ingen forsøk på å skjule sin skepsis til så vel ny bandperiode som nytt bandmedlem. Morten kommer like etterpå, denne gang med egen el-gitar. På min oppfordring hilser de på hverandre, og sammen går vi ned i bandrommet, hvor vi åpner øvelsen med Pinks *Just Like a Pill*. Emily og Tila har sangen på repertoaret fra gammelt av, og jeg antar den er heavy nok for Mortens vregte gitar. Sjelden har det vel vært mer treffende å si ”der fikk pipa en annen låt”. Morten har aldri spilt sangen før, men han kjenner den godt nok til å ta introen på strak arm. Emily kommer inn på riktig sted, Tila bygger dynamisk opp gjennom første vers, og fra og med første refreng er det fullt trøkk. Ungdommene rocker, jeg leker med bassen og overlater det harmoniske ansvaret til Morten og det rytmiske til Tila. Emily er forkjøla, men hun stråler. Hun gir alt, og hun kjenner støtten i det massive lydbildet som smeller i kjellerveggene. For første gang synger hun i et band.

Etter denne aha-opplevelsen løsner praten de to partene imellom en tanke, men fortsatt er Morten en sjenert åttendeklassegutt, mens de to andre er store tiendeklassejenter. Slike

¹⁵ SMS 28.09.05.

skal normalt ikke omgås. Men skepsisen er snudd til optimisme og spilleglede. Ingen behøver å tvile på at alle tre dukker opp neste gang.

Emily kl 14:57: Kan vi ta my immortal i bandet?
Åsmund kl 21:11: Hei! Skal sjekke den ut¹⁶

Med denne tekstmeldingen kommer Emily med løsningen på utfordring nummer to: Bandet *Evanescence*'s fusjon mellom klassisk sang og heavy metal har gjort braksuksess på hitlistene verden over, og låta *My Immortal* forener i høyeste grad Mortens og Emilys interesser. Dette initiativet signaliserer samtidig en helt ny og positiv holdning fra Emilys side. Tidligere har Tila tatt seg av responsen på tekstmeldingene jeg har sendt ut til bandmedlemmene, fra nå av er det hovedsakelig Emily som svarer på vegne av de andre.

Åsmund kl 18:49: Hei! Må dere dra tidlig i morgen også, eller kan vi øve fra 18 til 21 (med litt vaffelpause i midten)? Jeg er der uansett fra kl 16.
Emily kl 18:51: D passer bra for mg og tila
Å kl 18:53: OK! Da sier j t Morten at dere kommer kl 6. Tar med låta¹⁷

Det grepet Emily gjør her, skal vise seg å ha stor betydning for hennes identitetsutvikling. Samspillet i et band skaper utfordringer når solister og komp må forholde seg til hverandre som individ og kollektiv. Vekselspillet som oppstår aktørene imellom, er noe både musikere, lyttere og dansere må forholde seg til, og erfaringene man gjør seg, kan hjelpe en til å finne sin plass som individ i et moderne samfunn. Hvordan man i dette samfunnet ønsker å forholde seg til de rammene som er gitt, kan man få en pekepinn på gjennom sitt forhold til musikalske genre. Trofasthet mot en bestemt genre forutsetter aksept av et sett regler og rammer, mens eksperimentering med stilarter kan vitne om et behov for finne sin egen identitet. Fornäs, Lindberg og Sernhede påpeker at "...den stora majoriteten ungdomar väljer sina symboler mer eller mindre medvetet men alltid meningsfullt" (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 235). Hva slags mening symbolene får, avhenger av hvilke subjektive behov som oppstår i hvilke situasjoner.

¹⁶ SMS 10.10.05.

¹⁷ SMS 11.10.05.

6.4.3 Onsdag 12. oktober: Fra *the Beatles* til *Coldplay*

Morten kommer tidlig til *Verkstedet* og går rett ned i bandrommet for å øve. Jeg er spent på om han og jentene har hatt noen som helst kontakt på skolen. Han forteller at han har truffet dem i skolegården. ”Jeg vet ikke om de prater med meg eller med hverandre,” sier han, og er usikker på om han har vunnet aksept. Jeg øyner imidlertid håp.

Gitaristens familie flyttet fra Tønsberg til Grünerløkka før gutten var fylt ett år. Han trives godt i bydelen, og igjen oppgis sentrumsnærhet som viktig trivselsfaktor. Morten har imidlertid lite til overs for det voksende narkotikamiljøet i nabolaget. Han trives godt på skolen, hvor favorittfagene er engelsk, matte, naturfag og selvfølgelig musikk. Morten er vokst opp med mye musikk i hjemmet. Foreldrene sang og spilte for gutten da han var liten, og repertoaret besto da av barnesanger, *The Beatles* og *deLillos*. Mor har bakgrunn som korsanger, og far spiller fortsatt gitar, piano og munnspill i band. Selv plukket Morten opp gitaren da han var fem eller seks år, og siden tiårsalderen har han mottatt organisert gitarundervisning. Nå øver han minst en time hver dag. Om femten år drømmer han om å være profesjonell musiker i USA. Uten musikk ville han ha følt seg litt tom, sier Morten.

I bandet spiller tre av de fem vennene Morten (på intervjutidspunktet) kaller ”nære”, og sammen med vennene sine liker han å spille spill, se film eller bare prate. Han har også ettermiddagsjobb som avisbud. Mor, som driver med markedsføring, og far, som er seksjonsleder ved et sykehus i Oslo, ønsker begge at sønnen skal ta en høyere utdannelse innen musikk. Det er god støtte å ha for en som har ambisjoner om å bli en av verdens beste gitarister.

Jentene kommer halv seks og er ivrige etter å komme i gang. Aller ivrigst er Emily. Vi starter med en idédugnad hvor alle kommer med nye låtforslag. Tila spør om vi ikke kan spille noe av *Coldplay*, hvorpå Morten umiddelbart spiller introen til *Speed of Sound*. Jentene er himmelfalne. Morten har også med besifrede tekster til låter han vil spille, og Emily snakker om at vi må framføre musikken på vår måte, siden vi likevel ikke klarer å kopiere originalene 100 prosent. Er dette de samme jentene som halvannet år tilbake nektet å spille på et gammelt Fender Rhodes el-piano, som i et par uker okkuperte bandrommet? De kunne jo ikke spille moderne pop på et ”sånt gospelpiano”.

Torsdag kommer belønningen for alle timene jeg har lagt ned i prosjektet:

Emily kl 11:45: Jg og tila tenkte på å øve flere ganger i uka kan vi d el
Åsmund kl 11: 47: Jeg kan bare onsdager, men jeg skal sjekke om det går an at
dere øver alene og når det evt er ledig
E kl 11:50: Svar fort ok har skikkelig lyst til å øve
Å kl 11:51: Bra! Er på lesesalen nå, hører med vaktmester om nøkkel i
morgen
E kl 17:19: Jg tenkte vi kunne øve på fredager også, fordi jg og tila kan
være lengre ute da jg skal spørre Morten om han også kan
øve på fredager
Å kl 17:19: Skal sjekke om det går¹⁸

Dette hadde jeg aldri våget å håpe på. Ungdommene er i ferd med å gjøre *Whatever* til et selvstendig band. Nå er det ikke lenger bare et prosjekt under min ledelse. Og ikke bare det, de vil bruke *fredagskveldene* til øving. Mens andre jevnaldrende henger på Oslo City, driver rundt i gatene eller fester ”hjemme alene”, velger disse tre å innlede helga i en fuktig kjeller i et menighetshus. Selvfølgelig må vi få til dette. Selv ble jeg som 14-åring betrodd nøklene til Bergmo småkirke da mitt første band trengte øvingslokale, og det skorter ikke på gode argumenter i e-posten jeg sender til Grønland menighets daglige leder. Et par uker seinere disponerer tenåringsene sitt eget nøkkelsett.

6.4.4 Onsdag 19. oktober: Øving vs vaffler

Flere tekstmeldinger utveksles mellom Emily og meg de neste dagene. Hun kommer med en rekke låtforslag, hun etterlyser nøklene til bandrommet, og onsdag 19. oktober spør hun om jeg ikke kan åpne lokalene en time tidligere enn vanlig: ” Så kom tidligere da har lyst til øve.”¹⁹ Jeg har dessverre annet å gjøre. Emily kommer kl 16:20 og går rett ned i bandrommet. Tila følger etter kl 17 med Morten like om hjørnet. Bandet vier øvelsen til *Evanescence’ Bring Me to Life*. Til å begynne med er Tila litt umotivert, siden hun føler at hun spiller det samme på alle sangene. Når jeg forteller at Hans Petter har satt av neste onsdag til å instruere henne, setter hun seg bak trommene og spiller svært bra. Hun gjør selv sangen utfordrende og spennende ved å legge inn markeringer og fills.

¹⁸ SMS 13.10.05.

¹⁹ SMS 19.10.05.

Bandet finner på eget initiativ fram punkebandet *Green Day's* nye hit *Wake Me Up When September Ends*. Emily går løs på oppgaven med stort mot, selv om sangen ligger litt lavt for hennes stemme. Før ville hun ha beklaget seg, men denne kvelden synger hun aldeles nydelig. Morten spiller dynamisk med vreng på de riktige partiene, og Tila eksperimenterer med cymbalene. Så ivrige er de at jeg må mase for å få dem med opp i stua til vaffelpause. I pausen går praten de tre imellom lett. Som vanlig er når eldre elever møter yngre fra samme skole, er jentene nysgjerrige på hvilke lærere Morten har. De spør om han synes det er flaut å prate med dem i skolegården. Han innrømmer at det var litt rart i starten, siden han ikke kjente dem og ikke visste om de ville prate med ham eller ikke, men nå er det ikke flaut lenger. Vi spiller kort før vi går ned og øver mer.

6.4.5 Onsdag 26. oktober: Mestring

- Emily kl 19:00: Jg kommer alltid til å være vokalisten i band! Ikke sant? Selv om de andre kan synge også? Jg føler meg litt verdiløs, de andre er multitalenter og du er ikke jg.
- Åsmund kl 19:16: Du er et stort sangtalent, og ingen kan ta fra deg den plassen! Hvis du bare gir meg lov til å ta med en proff vokalist en gang som kan gi deg noen tekniske tips (slik som HP skal gi Tila) vil du hoppe opp enda flere nivåer, og du vil synes det er tusen ganger så morsomt å synge! Utrolig kult at du synes det er gøy å synge i band igjen! Dere låter knallbra sammen!²⁰

Emily har tatt initiativet til bowlingkveld med bandet, et uomtvistelig signal om at Morten nå er 100 prosent inkludert i vennegjengen. Etterpå har de dratt hjem til Tila for å more seg med *Singstar*²¹. Emily var allerede klar over Tilas musikalske kapasitet, men at også Morten er en god sanger, var hun slett ikke forberedt på. Når han på bandets første fredagsøving i tillegg viser at han kan spille trommer, får Emilys selvtillit et skudd for baugen. Humøret er derfor ikke helt på topp den påfølgende øvelsen. Bedre blir det ikke av at Tila, med ekspertråd fra Hans Petter, bringer *Wake Me Up When September Ends* til nye høyder, mens hun selv ikke får til *My Immortal* – et av hennes egne forslag. Hun gir opp, og vi bestemmer oss for å spille sangen en gang sammen med CD-spilleren. Hun gjennomfører med glans og får gode tilbakemeldinger fra oss andre, men når hun like etter opplever at hun ikke mestrer *Speed of Sound* heller, synker humøret til bunns igjen. I slike stunder gjør det godt med en vaffelpause, og når Emily i tillegg får spille – og lære bort –

²⁰ SMS 23.10.05.

²¹ Sony Playstations karaokespill

brettspillet *Sequence*, lyser hun opp igjen. Dette mestrer hun til gagns, og motet og selvtilliten kommer tilbake.

6.4.6 Onsdag 2. november: Frykten for det ukjente

Onsdagen etter drister jeg meg derfor igjen til å bringe temaet ”sangtimer” på banen:

- Åsmund: Vil du at jeg skal spørre noen om å komme på et par bandøvelser for å lære deg litt sangteknikk og sånt?
- Emily: Nei, jeg vil ikke ha noen sangtimer.
- Å: Hvorfor ikke? Du har jo talent, og hvis du lærer deg å bruke stemmen riktig vil du utvikle deg raskere. Det blir artigere å synge.
- E: Jeg *kan* synge. Jeg har lært det selv! Jeg trenger ikke lære noe..
- Å: Hun som har flytta inn i tredje etasjen her har studert hos sanglæreren til Christina Aguilera i tre år. Jeg kan spørre henne om å gi deg noen tips. Du vil lære det samme som Christina Aguilera lærer!
- E: Nei! Jeg kan få gratis sangtimer hos en venninne av mamma, hvis jeg vil! Hun er søstera til Orji og har skrevet sanger sammen med ham. Hun har lagd sanger helt siden hu var lita.
- Å: Men da kan du jo ta timer hos henne?
- E: Nei, jeg vil lære selv! Jeg bare plukker fra andre, det er mye bedre.
- Å: Men du vil merke utrolig framgang hvis du bare får noen enkle tips. Da blir det vanvittig mye morsommere å synge også.
- E: Nei, jeg kommer bare ikke til å få til det læreren sier, også mister jeg lysten på å synge!²²

Der bekrefter hun det altså selv: Emily *må* mestre det hun holder på med. Hun vet at hun har lett for å gi opp. Aktiviteter hun ikke får til på et par-tre forsøk, er ikke noe for henne. At hun tok tidlig kvelden da ungdomsklubben *Zoda* kjørte snowboard i Tryvann, kan hun leve med. Langt verre er det hvis hun mister lysten på å synge. Det kan hun, det elsker hun. Her tar hun ingen sjanser. Jeg tenker at vi bare må ta et lite skritt om gangen og minnes hvordan hun overrasket meg på konserten for snart ett år siden.

Kveldens øvelse går strålende. Det merkes at de tre har øvd på egenhånd. Tila har lært seg figurene Hans Petter viste henne sist gang, og sittende ved siden av stortromma hennes merker jeg hvor stødig hun faktisk spiller. Luften som basstromma forskyver, treffer meg med kraft og autoritet i en jevn puls. Bevegelsen går rett i ryggmargen og forenes med vibrasjonene fra bassforsterkeren min. Som et lokomotiv toger de lave, synkroniserte

²² Samtale 02.11.05.

frekvensene framover og gir gitar og vokal både rom og rammer til å komplettere lydbildet. Noen av kulturverkstedets ledere, som ti minutter tidligere har hørt oss spille sammen med CD'en, sniker seg inn for å høre på. De tror CD-plata fortsatt snurrer.

6.4.7 Onsdag 7. desember: Et selvstendig band

En ny standard er satt for bandet. Det er ikke lenger umulig å spille sånn som det låter på originalinnspillingene. Samtidig er de bevisste på at det ikke er noe nederlag – snarere tvert imot – å gjøre låtene til ”sine egne”. Denne holdningen og tryggheten etablerer seg stadig sterkere utover høsten, og når siste øvelse før bandets andre opptreden kommer, er det en helt annen ro og komfort over disse musikerne enn de som sto foran sin første konsert for ett år siden. Bandet tenker og jobber nå som et band skal gjøre: Morten gjør de andre oppmerksomme på feil taktelling i introen til *Here I Am*, Emily noterer antall runder på mellomspillene mens hun synger, Tila ber Morten og meg om å spille et refreng noen runder slik at hun skal få prøvd ut et fill hun har kommet på selv. Alt de tre tenåringene trenger nå er en bassist på deres egen alder. De har øvingslokale, de har instrumenter, de har engasjement og motivasjon, og de klarer fint å lære seg sanger på egenhånd. Jeg er endelig overflødig.

I pausen forteller Emily meg at hun fem dager tidligere sang solo på Rockefeller foran hundrevis av tiendeklassinger fra hele Oslo. Hun forteller om trampeklapp og ekstranummer, og at hun hevet seg over et par misunnelige jenter som har gjort narr av henne så lenge hun har gått på Hersleb, og som prøvde å sette henne ut under opptreden. Hun snakker om situasjonen på en moden måte, hun viser tillit, og hun setter tydelig pris på at jeg bryr meg. For første gang, så lenge jeg har kjent henne, tar hun imot min ros med takknemlighet og uten forbehold.

6.4.8 WhatEver: Live – Volume 2

14. desember 2005 er det et helt annet band som entrer scenen. Lokalet er det samme som sist, dekorasjonen likeså. Publikum består av familie, venner og *Verkstedets* ledere og medlemmer. Prestene i Grønland menighet og menighetsrådets leder er også støttende til stede. Morten, Tila og Emily har selv bestemt repertoaret, og de har fordelt ansvaret for opptelling seg imellom. Nå finner de plassene sine på podiet: Rockeren Morten i svart singlet, divaen Emily med skinnhansker og sixpence, allsidige Tila urbant og ledig

antrukket. Morten skrur opp volumknappen på gitaren og setter med stor autoritet i gang introen til *Wake Me Up When September Ends*. Han er stø som fjell, og Emily har ingen problemer med å komme riktig inn. Tila er med fra mellomspillet etter første vers. De tre er samspilte og sikre, og min funksjon er utelukkende å være bassist. På deres andre opptreden er det de selv som leder bandet, ikke jeg. Morten har full kontroll på det harmoniske, og han samarbeider med Tila om å styre dynamikken. Gitaren er i genretro hoftehøyde, og beinføringa er brei. Tila holder oss samlet med stødig trommespill, og hun underbygger de rytmiske figurene med markeringer og fills. Hun lar uttrykk og dynamikk bestemme hvilke stikker hun skal bruke, og hun blir ikke satt ut når hun mister dem midt i avslutningsnummeret. Emily er frontfigur og gir med verdighet bandet et ansikt utad. I fjor stoppet hun opp ved tekniske uregelmessigheter, i kveld signaliserer hun profesjonelt til lydmannen når monitoren er for lav. Småfeil visker hun bort med et smil før de når publikums sanseapparat.

De tre holder tilhørerne fanget med tryggheten de utstråler. I alle fall de tre første låtene igjennom. Da begynner man å merke konsekvensene av fusjonen mellom Celine Dion og *Metallica*: sangene blir etter hvert litt for like hverandre. Publikum kobler litt ut, og noen begynner å prate sammen på de bakerste radene. ”Jeg så at en satt og gjespa,” forteller Emily etterpå. I iveren etter å etablere bandets felles musikalske uttrykk har vi glemt å ivareta hver enkelt musikers særegne identitet, da helst i Tilas disfavør. Morten kommer heldigst ut og får utløp for sin hengivenhet til heavy metal gjennom vrengpedalene sine, mens Emily forsøker å være tro mot idealene Beyonce og Celine ved å utfordre stemmeregisteret og ved å krydre med små hint av melismer. Tila har fått gjennomslag for *Coldplay*, ellers er det heller lite i bandets musikkuttrykk som gir assosiasjoner til Silje Nergaard eller *Kaizers Orchestra*. For ikke å glemme Stevie Wonder og *Earth, Wind and Fire*.

Utfordringen framover blir å sette sammen et repertoar som inviterer hver enkelt til å utforske hverandres musikalske univers: Morten har ikke vondt av å fingerspille en ballade; chorus og reverb er slett ikke fuzzen underlegen. Emily kan godt legge litt luft til stemmen sin; ”less is more”, heter det i jazzen. En annen utfordring i tiden som kommer blir å sikre at bandmedlemmene utvikler seg i noenlunde likt tempo. Etter kveldens 23 minutter lange konsert er det lett å høre hvem som har tatt imot undervisning og hvem som ikke har gjort det. Tila veksler nå lett mellom forskjellige rytmemønstre i løpet av en og

samme sang. Hun spiller dynamisk, variert og stødig, og hun ”spiller ikke det samme på alle sangene” lenger. Morten har lært seg skalaer og akkordskjemaer, og han har lært seg å komme med forskjellige typer attack. Emily demonstrerer fortsatt sangtalent, men ingen har ennå fått lære henne teknikk. Skal hun kunne utvikle seg videre nå, må hun få hjelp til å bruke stemmen riktig.

Hun må øve opp intonasjon, lære seg dynamikk, jobbe riktig med magen, få opp kondisjonen, eksperimentere med stilarter, hun må rett og slett lære å kontrollere stemmen som et instrument. Og det er lys i tunnelen: Tila og Emily snakker nå om å søke opptak på musikklinja til Foss videregående skole, og da skal jeg vel få lurt inn både litt musikkteori og litt sangundervisning. Man må jo møte forberedt til opptaksprøve.

En tredje utfordring, både uventet og gledelig, blir å overlate bassen til libanesiske Jasmin. Like før konserten annonserer hun nemlig at hun svært gjerne vil bli med i bandet etter jul. Som den eneste bassisten jeg kjenner med hijab.

6.4.9 Med hijab og rockebass

Jasmins foreldre kom til Norge i 1989. De bosatte seg på Grønland, hvor familien på fem har holdt til siden. Jasmin trives veldig godt i bydelen, og også hun vet å verdsette Grønlands sentrale beliggenhet. Kulturelt sett føler hun seg like mye libanesisk som norsk, uavhengig av hvilken kontekst hun måtte befinne seg i. Hjemme snakker hun og familien en blanding av norsk, engelsk, libanesisk og fransk. Selv om hun ikke begynte i barnehagen før hun var seks år, snakker hun norsk så godt som noen, med en nesten umerkbar anelse aksent. Jenta trives svært godt på skolen, hun får veldig gode karakterer, og etter videregående går det mot medisinstudier i utlandet. Legeyrket vil hun helst praktisere i en eller annen bistand-sammenheng. Jasmin liker å få til det hun setter seg fore, selv om det innebærer mye strev og iherdig innsats. Dette er jenta som er forberedt til skoleprøver flere dager i forveien, som pugget til historieprøve mens hun gikk på skøyter, da *Verkstedet* var i Spikersuppa i vinter.

Fritida går med til lekser, band og øving på bass, eller hun henger med venner. Typiske aktiviteter er kino, DVD, Playstation, bowling eller bare å tusle rundt i byen. Hun

tilbringer også mye tid sammen med familien. Mor, som i sin barndom sang og spilte i ei gruppe på skolen, sang og danset mye da hun gikk gravid med Jasmin, og hun fortsatte med det opp igjennom oppveksten hennes. Til daglig er det mye musikk i hjemmet, formidlet via CD, radio og TV. En av Jasmins brødre spiller også gitar.

Fram til beslutningen om å bli bassist i *WhatEver* har ikke Jasmin hatt befatning med andre musikkinstrumenter enn Carl Orffs anbefalte utvalg for grunnskolen. I løpet av det halvåret jeg nå har undervist henne i basspill og samspill, har hun bokstavelig talt vist gode takter. Hun er svært lærenem, hun har et utmerket gehør, og hun er stødig i samspillet sitt med trommeslager Tila. Jasmin skjønner også det matematiske i musikken og systemet på bassgripebrettet, og hun tar raskt til seg alt jeg formidler av terminologi. Foreldrene hennes setter stor pris på datterens nye aktivitet, men de håper musikken ikke kommer i veien for utdannelsen hennes. Fra og med høsten 2006 er Jasmin tatt inn som basselev ved øvingsskolen ved Norges musikkhøgskole, og som førsteårselev ved Berg videregående skole har hun meldt seg til audition som bassist ved skolens revy.

Jasmin setter sin muslimske tro høyest av alt. Den er selve rettesnoren i livet hennes, og hun ber fem ganger om dagen. Hun har imidlertid ingen problemer med å delta på aktiviteter i regi av kirka, og hun får støtte av sin mor: "Det er ikke noe problem for meg, og jeg respekterer det. Så lenge man trives der og er likestilt med andre. Det spiller ingen rolle hvem som driver *Verkstedet*, det er like greit for meg." Jasmin er den i bandet jeg opplever med størst respekt for andres tro. Hun skiller seg tydelig fra sine bandkolleger ved ikke å ha noen som helst aversjoner eller fordommer i forhold til kristendommen og kirka.

7 Avslutning: Virket det?

7.1 Læreprosessene

If, as I have suggested, musicking is an activity by means of which we bring into existence a set of relationships that model the relationships of our world, not as they are but as we would wish them to be, and if through musicking we learn about and explore those relationships, we affirm them to ourselves and anyone else who may be paying attention, and we celebrate them, then musicking is in fact a way of knowing our world – not that pre-given physical world, divorced from human experience, that modern science claims to know but the experiential world of relationships in all its complexity – and in knowing it, we learn how to live well in it (Small, 1998, s. 50).

Musikkantropologen Christopher Small presenterer i trilogien *Music, Society, Education* (1996), *Music of the Common Tongue* (1998) og *Musicking* (1998) sin altoverskyggende idé om at musikk alltid er en sosial aktivitet, en livsviktig prosess som danner slektskapsforhold mellom mennesker. Musikkens mening ligger i selve prosessen, ikke i framføringen. Musikk skal først og fremst verdsettes som kreativ handling og ikke som et ferdig produkt. I denne prosessen oppstår slektskapsforhold som uttrykker seg gjennom et metaspråk som bare musikken kan formidle.

I bandet *Whatever* har vi møtt til sammen sju tenåringer, som over kortere eller lengre tid har etablert og utforsket relasjoner, som har fått kjenne på kroppen hva det vil si å mestre eller ikke mestre og som har fått borgerskap i et univers hvor metaspråket musikk kommuniserer meninger, følelser og opplevelser der det verbale språket kommer til kort. Innenfor rammene av et band har en håndfull ungdommer i løpet av tre måneder etablert sin lille verden: et mikrokosmisk speilbilde av, eller en slags øvingssimulator til den voksne verden.

Informantene mine gikk inn i bandet helt i starten av den utsatte og begivenhetsrike overgangsfasen mellom barn og voksen. I langt større grad enn i de tidlige barneårene utsettes ungdom på dette stadiet for impulser som utfordrer de verdier og symboler den primære sosialiseringen har innprentet. Den individuelle og den kollektive identiteten formes gjennom formelle (som i skolen) og uformelle (som i bandet) læreprosesser. I denne sosialiseringprosessen tilegner individet seg viktige ferdigheter, nødvendig kunnskap og måter å uttrykke seg på, og det knytter til seg visse normer og livsstiler. Interaksjonene som utvikles bandmedlemmene imellom i deres ”mikrokulturer”,

bestemmes av indre og ytre forutsetninger, og i den samme konteksten utvikles individets subjektivitet gjennom nye læreprosesser. I en etablert gjeng er denne konteksten spontan, frivillig og åpen, i motsetning til skolekonteksten, og om gjengen samles rundt et felles prosjekt, tilføres læreprosessen ytterligere en dimensjon (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 240).

I kjelleren i Grønland menighetshus er vennegjengen blitt utsatt for læreprosesser som er helt særegne for musikalsk utøvelse som fritidsaktivitet. Uten at det er ment å være til forkleinelse for andre såkalt ”sunne” ungdomsaktiviteter, tør jeg hevde at musikken med dens kompleksitet av blant annet følelser, symboler, opplevelser og grader av ferdighetskrav, evner å speile selve livet på en helt unik måte. I mine ti år som barne- og ungdomsarbeider i Grønland menighet har jeg drevet både klubb- og idrettstilbud for ungdom. Selv om jeg har opplevd også disse aktivitetene som svært meningsfulle for brukerne, har de ikke vært på langt nær så identitetsutviklende som bandprosjektet har vist seg å være. Kompleksiteten i den musiske utøvelsen kommer til syne i Fornäs, Lindberg og Sernhedes tre ulike verdener av læreprosesser:

De tre ganger tre forskjellige former for læring forfatterne skisserer opp, er former som aldri opptrer alene, men som like gjerne forutsetter som motvirker hverandre.

I den ytre (objektive) verden må ungdommene forholde seg til:

- a) Praktiske ferdigheter: Beherske et instrument, innrede lokaler, koble teknisk utstyr.
- b) Administrative evner: Forholde seg til relevante institusjoner, organisere øvinger.
- c) Kunnskapsmessig innsikt i natur og samfunn: Orienter seg i den musikalske verden.

I den delte verden tar ungdommene i bruk språklig-sosiale kilder:

- a) Språklige ferdigheter: Kunne beherske de symbolsystemer (tegn, genre og stiler) som fungerer i interaksjonen med resten av gruppa.
- b) Normative evner: Kunne forholde seg til de normer og regler som gjelder, samarbeide og håndtere konflikter.

- c) Relasjonsevner: Forholdet til de andre i gruppa. Følelsen av at individene i bandet smelter sammen til en enhet.

Det tredje aspektet er den indre verden:

- a) Selvinnsikt: Ha et reflektert forhold til sin egen identitet, sine egenskaper, sosiale posisjoner og sine grenser.
- b) Evnen til å skape seg idealer: Sette seg mål for sin egen identitet i idealer og idoler. Gir selvfølelse og stolthet.
- c) Ekspressive evner: Kunne uttrykke egne følelser, noe som alltid forutsetter en subjektiv identitet. Ellers undertrykte følelser kan få utløp i ly av vennegjengen (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s. 240 – 254).

Vi har i det foregående sett hvordan informantene mine har utforsket disse tre verdenene i fullt monn. De har utviklet praktiske ferdigheter, administrert, tilegnet seg kunnskapsmessig og personlig innsikt, håndtert konflikter, dannet og pleiet relasjoner, og ikke minst har de satt seg kort- og langsiktige mål for musikerkarrierene og for livet. Bandvirksomheten synes å ha vært kompetansehevende og identitetsdannende i så stor grad at jeg, basert på de erfaringer jeg selv har hatt som bandmedlem gjennom 22 år, samt mine opplevelser som leder i diverse barne- og ungdomsarbeid i like lang tid, tør slutte meg til Fornäs, Lindberg og Sernhede:

För vad kvalificerar dessa läroprocesser? De ger kompetenser både för musiklivets fält och för livet i övrigt. Musicerandet för in grupperna i musikfeltet, vars regler och processer, krav och resurser, leder till läroprocesser som förmedlar mellan individerna och samhället i övrigt. Att lära sig kompromissa, ta hänsyn till andra, hantera grupprelationer, uppskjuta behovstillfredsställelse, leva ut känslor, leka med olika stilar och språk, utveckla sin flexibilitet och identitet osv, alt detta förbereder för a) personliga relationer i en framtida familj (den familjebaserade intim- och reproduktionssfären), b) utbildning och framtida yrkesliv (den skol- och arbetsbaserade produktionssfären), och c) kulturliv, skapande och rekreation (den fritids- och mediebaserade sfären för konsumtion och estetik) (Fornäs, Lindberg og Sernhede, 1988, s 256).

7.2 Identitetsdannelsene

07.04.2006 15:28:34 Åsmund: Hvor viktig er musikken for deg?

07.04.2006 15:28:43 🐱 The King Of Rock 🐱 : Kjempe viktig

07.04.2006 15:29:24 Åsmund: hvorfor?

07.04.2006 15:29:42 🐱 The King Of Rock 🐱 : jeg føler meg på en måte litt tom uten den.²³

²³ MSN-intervju, 07.04.2006

Morten har spilt gitar i åtte av sine tretten leveår. Minst én time daglig settes av til øving, og pengene han tjener på avisrunden går for det meste til musikkutstyr. Han kaller seg *The King Of Rock* på MSN og siterer rocketekster i rubrikken for ”personlig hilsen”. I en skolegård som i all hovedsak preges av såkalt ”urban street wear”, fronter rockeren uanfektet sin heavy metal-garderobe. Morten fra Tønsberg og Grünerløkka skal til USA fortere jo heller for å bli verdens beste gitarist: Selvfølgelig føler han seg tom uten musikken.

Som jeg har nevnt tidligere, sier Ruud at musikken handler om ”...å fargelegge øyeblikk og hendelser i livet med følelser, om å produsere gjenstander og relasjoner til tid og sted slik at verden ikke framstår tilfeldig og uten hensikt for oss” (Ruud, 2002, s. 57). Opplevelsene inkarneres idet de lades med kraft, verdier, emosjoner og stemninger. Slik blir de også betydningsfulle minner, som kan leses som et kart over vår historie – vår identitetsdannelse.

Når musikken danner rammer rundt opplevelsene, kanaliseres tanker og følelser gjennom musikalske minner, og musikken blir objektet som knytter relasjoner sammen. Ruud tar utgangspunkt i objektreasjonsteorien når han belyser sammenhenger mellom musikalsk påvirkning og tidlig identitetsutvikling. Teorien fremstiller ”ego” som en prosess som inkluderer mestring og integrering, samt det å forstå sine egne erfaringer. Mennesket utvikler seg og sin identitet i stadig og gjensidig interaksjon med andre.

Blant informantene mine utpeker Morten og Emily seg som de som i sterkeste grad har identifisert seg som artister. Ganglag, kroppsspråk, klær, sosiolekt og vokabular blir en symbolsk praksis som forutsettes og forsvares av bandtilhørigheten. Det utvikles et metaspråk som ikke bare kommuniserer identitetsprosessene internt i bandet, men som også i klartekst forteller verden forøvrig hvem man for øyeblikket ønsker å være.

Musikkterapeuten Jukka Tervo (2001) skriver at ord alene ikke makter å bevege ungdom på et så dypt, følelsesmessig nivå som musikken kan:

Rock music enables adolescents to express, to be in contact with and share among themselves feelings of anger, rage, grief, longing, psychological disintegration, etc., as well as to experience closeness and isolation. It can safely lull the adolescent into regressive moods and – with its musical clarity, simplicity and high volume – give shelter to the distressed and confused adolescent (Tervo, 2001, s. 79 – 91).

Antropologen Paul Willis sier at som en viktig del av ungdommens tilgjengelige symbolmateriale, er musikk og musikalsk praksis med på å definere både egoet og omgivelsene (Berkaak og Ruud, 1994, s. 100). Bjørkvold er inne på det samme når han understreker musikkens – og rockens – funksjon som løsrivende og identitetsskapende faktor:

Rocken som musikalsk ungdomsfenomen handler framfor alt om identitetsprosesser, psykologisk og kulturelt. Stereotypene i musikk, moter og idoler, er nødvendige markører for å tydeliggjøre disse identitetsprosessene, individuelt og kollektivt. Rockens tenåringer foretrekker med største selvfølgelighet øyeblikkets vulgariteter framfor musikkhistoriens mestere – som en posisjon for å makte å motstå institusjonenes veldige trykk. Det handler om å bli voksen, på egne premisser (Bjørkvold, 1995, s. 275).

7.3 Får jeg lov å konkludere?

Utdragene jeg har gjengitt over fanger ikke bare opp essensen i min egen empiri, de forklarer også noen av de prosessene et ungt menneske må gjennom for å finne sin plass i et gitt fellesskap.

Nettopp dette var utgangspunktet for dette prosjektet: Hvordan kan samspill i et band hjelpe flerkulturell ungdom å slå røtter i lokalmiljøet i en norsk storby, i en smeltedigel av en bydel? I løpet av feltarbeidet ble jeg nødt til å modifisere min forståelse av betegnelsen flerkulturell ungdom. Jeg kunne ikke uten videre skille mellom barn av innvandrerforeldre og barn med etnisk norsk opphav. Jeg nevner i teorikapitlet at som definisjon er begrepet ”flerkulturell” svært omdiskutert, og debatten kjølnes nok ikke av at norske Remi snakker gebrokkent mens vietnamesiske Tila elsker vafler og synger i Oslo domkirkes ungdomskor. Som folk flest vil ungdommene på Grønland fortsatt identifisere seg sterkere med en bestemt kultur enn en annen, men de kulturelle grensene ser ut til å bli stadig mer usynlige eller irrelevante. Det er heller ikke lenger opplagt at ei jente med pakistanske foreldre nødvendigvis skal føle seg mer pakistansk enn norsk. Jeg kjenner flere tilfeller på det motsatte. Vi snakker tross alt om individualister i ”the MeWe Generation”.

Hege Storhaugs (2006) beskrivelse av flerkulturelle samfunn er derfor ikke påfallende tydelig i bandmedlemmenes miljø, selv om gettoiseringstendenser finnes i innvandrer miljøene. Likevel er bandet et integreringsprosjekt, der innvandrer ungdom dras inn i storsamfunnets fellesskap, eller i hvert fall den flik av storsamfunnet Grønland menighet representerer, der samfølelse, tillit og lojalitet kan utvikles. Enhver kultur har

også en verdimeessig overbygning, og i vår sivilisasjon er som kjent dette kristne grunnverdier. Ettersom mitt arbeid har hatt en kirkelig tilknytning, var dette den direkte kontaktmuligheten bandmedlemmene hadde med disse verdiene. Slik ble dette prosjektet integrering på et grunnleggende plan.

Forutsetter så integrering i et samfunn at man også slår rot? Er det egentlig så viktig for dagens unge å rotfestes til sine omgivelser? Har prosjektet mitt feilet hvis det viser seg at informantene mine, på tross av bandvirksomheten, ikke opplever noen sterkere forankring til nærmiljøet nå enn tidligere?

Som kanskje de fleste av mine trosfeller, har jeg alltid hatt den oppfatning at mennesket trenger en forankring i noe som står urokkelig fast. I en verden hvor det aller meste er omskiftelig, behøver mennesket troen på noe som aldri svikter, en tro som gir livet mening. Nå viser undersøkelsen "Ung tro og hverdag '06" at blant 1000 ungdommer i fire fylker, er det svært få som oppgir at de går med en "åndelig lengsel". Fire av fem svarer at de er lykkelige, et resultat lektor Morten Holmquist ved Menighetsfakultetet betegner som overraskende. Undersøkelsen han nå har gjennomført, viser at ungdom flest boltrer seg i et såpass omfattende tilbud av fritidssysler at hverdagen sjelden vil synes meningsløs (Holbek, 2006). Jeg opplever ikke undersøkelsen som noe skudd for baugen for mitt livssyn, men jeg kan ikke lenger hevde at mennesket ikke kan være lykkelig uten den forankring troen gir.

Det er viktig å merke seg at ungdom i følge undersøkelsen priser seg lykkelige over å kunne bruke tid sammen med venner i ulike fritidsaktiviteter. Noen bekjenskaper varer, men de fleste kommer og går. Fritidsaktiviteter skiftes ut med tiden, omgangskretsen og trendene. De holdepunktene ungdom finner trygghet i, og som de føler gir livet mening, er i stadig forandring. Dividualistene tilpasser seg disse endringene, og de som vokser opp i et flerkulturelt miljø, kan fort blande seg en cocktail av kulturelle identiteter. Dette kan ligne det postmodernistiske mennesket, som plukker livssynselementer og trosstandpunkter fra "livets koldtbord" og setter sammen sin egen ideologi eller religion.

I såpass skiftende omstendigheter er det kanskje ikke så lett å slå røtter, og det er vel heller sjelden fordelaktig for en tenåring å gro fast i et samfunn, en kultur eller et mønster. Som jeg har vært inne på tidligere: Vårt moderne samfunn forfekter mobilitet, trådløse

forbindelser, grenseløse kontaktnett og i det hele tatt en effektiv og lett tilgjengelig infrastruktur. Å sitte stille og vente er ikke et alternativ. Vi vil bevege oss så raskt som mulig, enten fysisk eller virtuelt. En kan også si at postmoderniteten er et produkt av mediemangfoldet, de raske kommunikasjonsmidlene og den grenseløse mobiliteten (Winje, 2004).

Salman Rushdie har et poeng når han påpeker at mennesket har røtter og ikke føtter:

I am comparing gravity with belonging. Both phenomena observably exist: my feet stay on the ground (...). We know the force of gravity, but not its origins; and to explain why we stay attached to our birthplaces we pretend that we are trees and speak of roots. Look under your feet. You will not find gnarled growths sprouting through the soles. Roots, I sometimes think, are a conservative myth, designed to keep us in our places (Rushdie, 1984, s. 86).

Et slikt perspektiv går absolutt ikke på akkord med min oppgitte forståelse av begrepene *identitet* og *kultur*, snarere tvert imot. Vi snakker fortsatt om prosesser, om utviklingen av et ego i møte med andre individer i eller fra like og ulike miljøer. Spørsmålet er imidlertid om ikke ungdoms kulturelle tilhørighet endrer seg hyppigere i dag enn hva jeg referer til i teorikapitlet. Har vår oppvoksende slekt tålmodighet til å vente på at deres verdier, normer og regler skal gjennomgå forandringer i møte med tiden og andre kulturer, for så å overføres til *neste* generasjon? Ikke slik jeg kjenner mitt marginale utvalg, bandet *WhatEver* på Grønland, eller de 100-talls barn og unge jeg er blitt kjent med gjennom mine ti år som aktivitetsleder i menigheten. Dette er ungdom som under feltarbeidet forventer bandinstruktørens umiddelbare ankomst når de selv er for tidlig ute, som kjapt skifter fokus – og i vårt tilfelle instrument – hvis den tildelte rollen ikke tilfredsstillende behovet for bekreftelse og som heller enn å gå den lange veien om en vokallærer velger å skylde på utstyret. Dette er ungdom som ikke kan forestille seg den uutholdelige ventingen på et brev fra den hemmelige forelskelsen. Hele deres kontaktnett ekspanderes jo fortløpende gjennom MSN og andre treffsteder på Internett. Grad av interesse og flørting avsløres i løpet av sekunder, ikke uker.

Impulser treffer dagens norske tenåringer med en langt høyere frekvens enn for bare tiår tilbake. Impulsene behandles raskt før de sendes videre eller tilbake. Identitetsdannelsen er i høyeste grad interaktiv, og forholdene er optimale for individualister som leter etter flere knagger, hvor de kan hente og henge fra seg identiteter. Verdensveven florerer av

nettsteder hvor man kan opprette profiler, skreddersydd etter hvilke typer mennesker man ønsker å få kontakt med. Nettverket av relasjoner ungdommene bruker for å forme og erfare sin verden, har et omfang jeg selv ikke engang vurderte muligheten for å etablere da jeg var på mine informanters alder.

Christopher Smalls ide om musisering (musicking) som en aktivitet som gjenspeiler relasjoner, gis ny aktualitet som følge av dette, ikke minst fordi han snakker om relasjonene ”ikke slik de er, men slik vi ønsker at de skal være”. Stilt overfor sine respektive nettverk, gis informantene mine et hav av muligheter til å opprette akkurat de sammenhengene de vil skal gjenspeile deres verden. I bandet har ungdommene realisert og tatt lærdom av sine relasjoner blant annet gjennom spennvidden og endringene i gruppas repertoar, i de heftige diskusjonene rundt låtvalg, ved utskiftninger av bandmedlemmer og i form av gode og dårlige opplevelser rundt øvinger og opptredener.

Historien viser at Grønland som boområde har gjennomgått til dels ekstreme forandringer i løpet av korte tidsperioder. Jeg flyttet til et fattigstrøk i 1992, til en menighet med et svært aktivt eldrearbeid. På den tiden ble Grønlandsleiret omtalt som Norges heroingate nummer en. I dag har trendy kafeer overtatt gata, aktivitetstilbudet for barn og unge blomstrer, og høye boligpriser har effektivt bidratt til en endring i det demografiske bildet. Snart er Bjørvika ferdig utbygd, noe som igjen vil få følger for befolkningen og det etniske kulturbildet i hele bydelen. Med de siste 20 årenes signifikante gjennomtrekk i befolkningsmassen er de voksne menneskene som i dag kan si at de har sine røtter på Grønland i klart mindretall. Jeg kan selvsagt umulig forutse hvor mine informanter vil høre hjemme om 20 år, og om de da – hvor enn de måtte befinne seg – vil føle seg rotfestet til sine barndomstrakter.

Det å vokse opp i et miljø, som i tillegg til å være flerkulturelt bærer synlige tegn på at en gentrifiseringsprosess er i gang, byr utvilsomt på et vidt spekter av utfordringer. Samtidig ligger det et ditto mylder av muligheter i et slikt oppvekstmiljø. I møte med det verdensbildet vi nå står foran, kan en slik bakgrunn være god ballast for en ungdom på terskelen til det voksne liv. Samtidig skal man heller ikke se bort ifra at ustabile oppvekstforhold like gjerne kan oppleves som en belastning for mange. Tesen om ”the MeWe Generation” til tross: Jeg tror fortsatt ungdom trenger holdepunkter og

identitetsmarkører i oppveksten, men så lenge disse føles trygge og solide, behøver det ikke slå uheldig ut om de varierer med tid, miljø og trender.

Som ren fritidsaktivitet har bandet i Grønland menighetshus' kjeller fungert som et holdepunkt i et storbymiljø i rask endring. Ikke minst satt i sammenheng med ungdomsklubben *Zoda* og etter hvert *Verkstedet* har tilhørigheten til bandet bidratt til å forme hver enkelt informants identitet i større eller mindre grad. Mine roller som observatør, bandinstruktør og ungdomsarbeider har naturlig nok vært vanskelige å skille, og det er ikke til å komme bort i fra at jeg som lederskikkelse har hatt en langt mer omfattende innflytelse på informantene enn om jeg bare hadde vært en observerende musikkstudent. Jeg tror uansett en 100 % passiv tilstedeværelse ikke ville ha vært mulig, all den tid ungdommene over et så langt tidsrom vanskelig kunne ha forholdt seg likegyldige til meg som voksenkontakt. Mine holdninger, verdier og personlige egenskaper ville ha preget samværet med informantene, og disse ville også da ha måttet velge og vrake blant mine mer eller mindre forbilledlige karaktertrekk.

I egenskap av ungdomsleder knyttes jeg til den sekundære sosialiseringprosessen, men jeg har trolig i den posisjonen også fungert som rollemodell. Det avhenger av den følelsesmessige identifikasjonen ungdommene opplevde. Jeg har i kapitel 5.2 antydning av noen forutsetninger for identifikasjon og derigjennom internalisering av verdier jeg som kirkens representant står for. Jeg drev som sagt ikke med forkynnelse eller annen religiøs påvirkning. Verdiene ble i tilfelle formidlet i et interaktivt, åpent fellesskap, der vilkårene for internaliseringsprosessen var til stede

Når alt kommer til alt er det likevel den musiske aktiviteten som i sitt omfang har utstyrt Tila, Emily, Jasmin, Morten og Tam med en ballast jeg håper og tror vil gi dem en viss stabilitet i møtet med urolig og flerfoldig verden.

Litteraturliste

- Aftenposten*, nettutgaven, 22.11.2004: "15-åringer med kokain". URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/oslo/article917063.ece>. [Lesedato 02.03.2006]
- Alstad, Inger Johanne (1987): "Oslos smeltedigel". I: *Aftenposten*, aften, 29.09.1987, s. 13.
- "Andelen av Oslos bosatte med ikke-vestlig bakgrunn er 17,6 % i 2004". I: *Oslo-speilet*, 5/2004, s. 7 – 14.
- "Andelen av Oslos bosatte med ikke-vestlig bakgrunn er 18,9 % i 2006". I: *Oslo-speilet*, 3 – 4/2006, s. 25.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann (1979): *Kunnskaps sosiologi. Hur individen oppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Berggrav, Silje (1997): "Sentrumsskolene fylles opp av norske elever: Barnefamilier blir på østkanten". I: *Aftenposten*, aften, 28.11.1997, s. 6.
- Berkaak, Odd Are og Even Ruud (1994): *Sunwheels. Fortellinger om et rockeband*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørkvold, Jon-Roar (1995): *Det musiske menneske. Barnet og sangen, lek og læring gjennom livets faser*. Oslo: Freidig forlag.
- Bjørkvold, Jon-Roar (1998): *Skilpaddens sang*. Oslo: Freidig forlag.
- Blomberg, Wenche (2000): *Vade me cum. Liten kokebok for kildehenvisnings- og litteraturlisteskrivere*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Brandtzæg, Petter Bae og Birgit Helene Stav (2004): "Barn og unges skravling på nettet". I: *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 1/2004 s. 27 – 47.
- Bokmålsordboka. Definisjons- og rettskrivingsordbok*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget, 1993.
- Brusdal, Ragnhild (2004): *Den kommersielle ungdomstiden. En studie i forbruket hos elever i ungdomsskolen og videregående*. Oslo: Sifo, fagrapport 6/2004, s. 50.
- Brøymer, Bjørn (1989): "Mange elendige boliger i Oslo anno 1989". I: *Aftenposten*, aften, 08.02.1989, s. 3.
- "De ikke-vestlige innvandrerne i Oslo har de siste åtte årene økt med 60 %". I: *Oslo-speilet*, 6/2001, s. 2 – 5.
- Dugstad, Line (2004): *Jenter nasker mest*. URL: <http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=219536>. [Lesedato 13.05.2005]

- Ege, Marit Langfeldt, Elisabeth Appa Beveney og Knut Egger (red.) (2004): *Handlingsprogram Oslo indre øst. Prosjektkatalog med årsrapport for 2003*. Oslo: s. 31 – 33.
- Egeberg, Kristoffer (2004): ”«Oslo er farlig for 14-åringer» Shaz (14): Gjengleder for 40 barn”. I: *Dagbladet*, 11.02.2004, s. 16.
- Egedius, Tonje (2005): ”BARN AV VÅR TID Snart tar generasjon Y over makten. Hvem er de? Generasjon - ...Y”. I: *Aftenposten, A-magasinet*, 18.11.2005, s. 20.
- Engh, Christine (2004a): ”Barnas levekår i storbyen – Bra for små barn i stor by”. I: *Aftenposten, aften*, 30.04.2004, s. 6.
- Engh, Christine (2004b): ”Ett av tre barn i Oslo har innvandrerbakgrunn. Ressurser viktigere enn hudfarge”. I: *Aftenposten, aften*, 03.05.2004, s. 14.
- Engh, Christine (2004c): ” Bruker én milliard på seg selv”. I: *Aftenposten, aften*, 28.06.2004, s. 6.
- Engh, Christine (2004d): ”1614 Oslo-barn anmeldt for kriminalitet i 2003. Gutta raner, jentene nasker”. I: *Aftenposten, aften*, 01.07.2004, s. 6.
- Eriksen, Thomas Hylland (2004): *Røtter og føtter: Identitet i en omskiftelig tid*. Oslo: Aschehoug.
- Fornäs, Johan; Ulf Lindberg og Ove Sernhede (1988): *Under rocken. Musikens roll i tre unga band*. Stockholm: Symposion.
- Furseth, Ingrid (1995): ”Kort botid i fornyede bygårder. Barnefamilier overtar etter pensjonister”. I: *Aftenposten, aften*, 15.05.1995, s. 3.
- Geertz, Clifford (1973): *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Hansen, Asle (2004): ”Dette bør du gjøre: Voksne tør ikke gripe inn i barneran”. I: *Dagbladet*, 12.02.2004, s. 24.
- Holbek, Jan Arild (2006): *-Lykkelig uten Gud*. URL: <http://www.vl.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20061114/ARTIKLER/61114020&SearchID=73264257624187>. [Lesedato 14.11.2006]
- Holm, Per Annar (2005): ”Tre av fire forbrytere går fri”. I: *Aftenposten, aften*, 19.01.2005, s. 21.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Gentry>. [Lesedato 14.04.2007]
- <http://nn.wikipedia.org/wiki/Gentrifisering>. [Lesedato 14.04.2007]
- <http://www.wikipedia.org>

- Idås, Trond (1987): "Dette er også Oslo". I: *Aftenposten*, aften, 01.08.1987, s. 9.
- "Klar nedgang i andelen minoritetsspråklige elever ved grunnskolene i indre by".
I: *Oslo-speilet*, 1/2006, s. 2 – 7.
- Kolsrud, Kjetil (2003): "Barneranere slipper fengsel". I: *Aftenposten*, aften, 10.07.2003, s. 10.
- "Kvalitet i skolen – elevenes kompetansenivå i basisfagene i ungdomsskolen".
I: Forvaltningsrevisjonsrapport 25/2004. Kommunerevisjonen i Oslo.
- Lier, Hanne Waaler (2004): "Snakker dårlig norsk – lærer minst". I: *Aftenposten*, aften, 07.12.2004, s. 6.
- Lilliestam, Lars (1988): *Musikalisk acculturation - Från blues till rock: En studie kring låten Hound dog*. Göteborg.
- Lincoln, Yvonna S. (2000): "Introduction. The Discipline and Practice of Qualitative Research". I: Denzin, Norman K. og Yvonna S. Lincoln (red.): *Handbook of Qualitative Research. Second Edition*. Thousand Oaks, California: Sage, s. 1 – 28.
- Lundgaard, Hilde (2005): "Nå vil vestkantfolk til Grønland". I: *Aftenposten*, aften, 07.02.2005, s. 6.
- Nielsen, Finn Sivert (1996): *Nærmere kommer du ikke. Håndbok i antropologisk feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nilsen, Rudolf (1926): *På gjensyn. Dikte*, Oslo: Ny Tid.
- Olsen, Inger Anne (2001): "Hvite barn får lære mest". I: *Aftenposten*, morgen, 01.09.2001, s. 25.
- Oppebøen, Ingrid (2001): "En av tre måtte flytte fra byfornyelsen". I: *Aftenposten*, morgen, 01.12.2001, s. 3.
- "Oslo har landets høyeste andel av befolkningen med høyere utdanning". I: *Oslo-speilet*, 5/2004, s. 14 – 20.
- Prieur, Annick (2004): *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag.
- Ragin, Charles C. (1994): *Constructing Social Research. The Unity and Diversity of method*. Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Rushdie, Salman (1984): *Shame*. London: Picador.
- Ruud, Even (2002): *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Røsjø, Ellen (1997): *Byfornyelse på 1980-tallet*. URL: <http://www.bar.oslo.kommune.no/OBA/tobias/tobiasartikler/t3978.htm>. [Lesedato 13.02.2006]
- Sletten, Mira Aaboen, Tone Fløtten og Anders Bakken: Vennskapets pris – fattigdom og sosial isolasjon i ungdomstida. I: *Tidsskrift for ungdomsforskning*, nr. 2/2004, s. 12.
- Small, Christopher (1998): *Musicking. The Meanings of Performing and Listening*. Hanover, N.H. : University Press of New England.
- Statistisk sentralbyrå. URL: <http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring>. [Lesedato 20.04.2006]
- Statistisk sentralbyrå. URL: <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200102/2.shtml>. [Lesedato 20.04.2006]
- Statistisk sentralbyrå. URL: <http://www.ssb.no/hjulet/tabell-04.html>. [Lesedato 02.03.2007]
- Stern, Phyllis Noerager (1994): “Eroding Grounded Theory”. I: Morse, Janice M. (red): *Critical Issues in Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks, California: Sage. s. 215 – 216.
- Stoltenberg, Kristin (2002): ”30 år med innvandring i det nye Oslo. Over 100 000 innvandrere i Oslo”. I: *Aftenposten*, aften, 18.11.2002, s. 6.
- Storhaug, Hege (2006): *Men størst av alt er friheten. Om innvandringens konsekvenser*. Oslo: Kagge Forlag.
- ”Tallet på bosatte innvandrere i Oslo har økt med 63 % på ti år”. I: *Oslo-speilet*, 5/2003, s. 4 – 9.
- Tervo, Jukka (2001): “Music therapy for adolescents”. I: *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 1359-1045 6:1, London, s. 79 – 91.
- Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjelmeland, Hallvard, Grete Brochmann og Knut Kjeldstadli (red.) (2003): *Norsk innvandringshistorie. Bind 3: I globaliseringens tid 1940-2000*. Oslo: Pax Forlag.
- Tomlinson, Gary (1984): “The Web of Culture. A Context for Musicology”. I: *19th Century Music*, 03.04.1984. University of California Press, s. 350 – 362.
- Torgersen, Leila (2004): *Ungdoms digitale hverdag. Bruk av PC, Internett, TV-spill og mobiltelefon blant elever på ungdomsskolen og videregående skole*. NOVA-rapport 8/2004.

- Vatne, Paul Einar (1992): "Benkow møtte gjeldsofrene". I: *Aftenposten*, aften, 21.04.1992, s. 18.
- Wictor, Thomas (2001): *In Cold Sweat. Interviews with really scary musicians*. New York: Proscenium Publishers.
- Winje, Geir (2004): *Religion og etikk*. URL: <http://www-lu.hive.no/ansatte/gw/rel-etikk5.htm>, 9. avsnitt. [Lesedato 21.03.2007]
- Wright, J. Eugene Jr. (1982): *Erikson: Identity and Religion*. New York: The Seabury Press.
- Ytrehus, Siri (2004): *Fattige barn i Norge. Hvem er de og hvor bor de?* Fafo-rapport 445, Oslo: s. 12.
- Øia, Tormod og Leila Torgersen (2004): "Innvandrerungdom og marginalisering". I: *Andre bilder av "de andre"*. *Transnasjonale liv i Norge*. Øivind Fuglerud (red.) Oslo: Pax Forlag, s. 175 – 206.
- Aasheim, Anette (2001): "Stopp sytingen". I: *Aftenposten*, aften, 18.09.2001, s. 2.